

GRONDBEGINSELS

DER

VERLOSKUNDE,

TEN NUTTE DER VROEDVROUWEN TEN PLATTEN LANDE IN VRAGEN EN ANTWOORDEN OPGESTELD.

DOOR DEN HEER

J. L. BAUDELOCQUE,

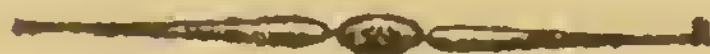
Heel- en Vroedmeester te Parys, Lid van het Koninglijk Genootschap der Heelkunde en Hoogleeraar in de Vroedkunde aldaar.

UIT HET FRANSCH VERTAALD

DOOR

C. S. Med. Doct.

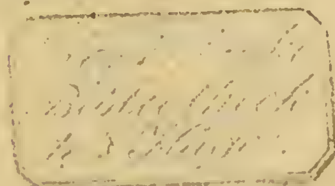
TWEEDE DRUK.

TE LEYDEN, BIJ

A. EN J. HONKOOP.

MDCCCVIII.

First follow Nature, and your judgment frame
By het just ſtandard, which is ſtill the ſame.

POPE.

AAN DEN

WEL-EDELEN HOOG-GELEERDEN HEERE

J. L. BAUDELOCQUE,

Wordt de Vertaling van dit zijn werk als een bewijs van erkentenis van menigvuldige verpligtingen toegeeigend door den vertaalder.

C. S.

VOORREDE

VAN DEN

VERTAALDER.

Offchoon de menigvuldige werken in onze dagen over de verloskunde geschreven, die konst ongemeen hebben opgehelderd, scheelt het niet te min zeer veel dat deeze konst hier door voor alle menschen zoo verstaanbaar is geworden dat die alle verdere ophelder ing kan ontbeeren; hier van zal een ieder overtuigd zijn, zo dra hij weet met welke goedkeuring dit kleine boekje van den Heer Baudelocque tot onderrigting der vroedvrouwen ten platten lande geschreven, bekroond is. Dit werkje heeft niet alleen de goedkeuring der geneeskundige faculteit, en der Koninglijke Academie der Wetenschappen te Parijs weggedragen, maar is ook voor rekening der Regering gedrukt, en binnen den tijd van zes maanden uitverkogt geweest.

weest. Deeze algemeene opgang welke het in Vrankrijk gemaakt heeft, deed mij besluiten het zelve mijnen landgenoten in het nederduitsch aan te bieden: het heelkundige gedeelte der vroedkunde, door den geleerden schrijver beloofd, ziet men ten gemeenen nutte met groot verlangen te gemoet, en verwagt dat het met dezelve goedkeuring zal vereerd, en met dezelve gretigheid zal ontvangen worden.

In de vertaling van dit werkje heb ik zoo veel in mijn vermogen was, mijn best gedaan om aan den waren zin en oogmerk van den schrijver te voldoen; waar toe een vriendelijke briefwisseling met dien Heer mij te beter in staat stelde; dus hoop ik den schrijver een verstaanbare taal heb kunnen doen spreeken.

Ik heb het hoofdstuk waar in de Heer Baudelocque beschrijft hoe de kinderen te Parijs gebakerd worden, en de zorge welke men aldaar draagt om de ligchaams gestalte der

vrouwen te bewaren overgeſlagen, als al te veel verſchillende van de gewoontens bij ons in deezen van ouds gehouden: te meer daar ieder land zijn eigene gewoontens en wijzen heeft; en die een ieder gaarne zoo lang hij kan behoud.

Zoo ik nu gelukkig genoeg ben om aan eenig mensch hier door eenige hulp of verligting te hebben toegebragt, zal mij zulks voldoening genoeg zijn; de bijzondere begrippen van goed- of afkeuringen zullen mij onverſchillig blijven; doet zig een berisper op, ik zal met POPE denken:

If wrong, I ſmile; if right, I kiſs the rod.

DEN

DEN HOOG-EDELEN HEERE

GRAVE VAN CHOISEUL GOUFFIER,

HEER VAN DAILLECOURT, SAINT AUBIN &c. &c. &c.

MIJN HEER!

Gij kent den doorluchtigen patriot, wiens weldoende oogmerken de geboorte aan dit werk gegeven hebben. 't Is een dier menſchen, die denken dat een Landheer de eerſte vader zijner onderdanen is, en dat dit geſlagt het regt heeft, om in hem een waakzame oplettenheid, medelijdende zorgen, en een beſtendige beſcherming, te vinden. Ik zelfs een zijner aangenomen kinderen, doe hier de hulde van een perſoonele erkentenis aan zijne deugden: daar aan ben ik (en dit erinnert mij mijn gemoed onophoudelijk) mijn opvoeding, de vordering in mijn kunst, en de gunsten die ik op mijnen arbeid verkrijg, verſchuldigd.

Mogt die geest die UWE liefhebber, en ijverige voorſtander van konsten en wetenſchappen maakt, U in deze zwakke proeven die onder UWE beſcherming verſchijnen, de gevoelens waar mede ik bezield ben, uitdrukken. Ik ſpreek aan een vader en een man, aan wien de hulp mijner konst, deze beide voor zijn hart zoo dierbare titels, onlangs hebben bewaard, en bevestigd. Mij zelf over gelukkig achtende, zijn, en mijn geluk te mogen melden; zoo wel als zijne goedheden en mijne erkentenis.

Ik ben met diepen eerbied.

MIJN HEER!

UW onderdanigſten en gehoorzaamſten Dienaar.

J. L. BAUDELOCQUE.

VOOR-

VOORREDE

VAN DEN

SCHRIJVER.

Veel moeilijker zou ik mijne afkeerigheid overwonnen hebben, om deze kleine proeven over de verloskunde in het ligt te geven, indien veel geoeffender meesters in een konst van zoo veel aangelegentheid, genegentheid getoond hadden, om er de voordeelen van tot alle menſchen uit te ſtrekken. Toen ik het begon had ik geen ander oogmerk dan het onderwijs en den voortgang te begunstigen van een jonge vroedvrouw, die een Heer, om veele redenen achtbaar, mij gelast had om voor zijn heerlijkheden te onderwijzen. Zedert dien tijd ben ik gewaar geworden hoe noodzakelijk het was, dat alle die gene, welke geſchikt zijn, om het zelve ſoort van vrouwen bij te ſtaan, meer onderwezen waren. Met dit oogmerk heb ik deze leerſtellingen gemaakt

 maakt

maakt, om de eerſte te onderwijzen, om haar die in die order voor te ſtellen, die mij de eenvoudigſte en het maklijkſte toeſcheen, voor menſchen die geheel aan de letteroeffeningen ongewoon zijn. Indien zij het gewenschte nut voortbrengen, moet er al de eer van worden toegebragt, aan die beroemde mannen, van wiens werken, en gemeenzaam onderwijs ik heb mogen genieten. Dat ik die bronnen verzwegen heb, is om dat de vroedvrouwen voor wien dit werkje is ingerigt, niet in ſtaat zijn om het er zelfs te zoeken, en dat die behalven dat voor meesters in de konst te bekend zijn, dan dat die er zig in zouden bedriegen.

Dit is het werk niet van den Heer *Solaijres* (*a*) zoo als de Heer du Fot in de voorre-

(*a*) *De Heer* Solaijres *was Medic. Doctor en Lid van het Academie der wetenſchappen te Montpellier; na de ontleedkunde met zeer veel roem in die ſtad onderwezen te hebben, kwam hij te Parijs, daar zijn verdiensten hem het luiſterrijkſte vooruitzigt bereiden in de oeffening der vroedkunde, welke hij met den grootſten voorſpoed onderwees. Hij ſtierf daar in den bloeij zijner jaren, wanneer hij op het punt

rede van zijn Catechismus meldt: 't is oneindig minder in waarde, dan het geen die Heer hier over zoude hebben kunnen in 't ligt brengen; echter ben ik aan zijn nagedagtenis verſchuldigd te bekennen, dat ik bijna in 't geheel niet, dan ingevolge zijn grondbeginſels gewerkt heb. Zijne leerlingen zullen kunnen onderſcheiden, wat hem toehoort.

Met deeze verhandeling in vragen en antwoorden af te deelen, is mijn oogmerk geweest, om de aankomende vroedvrouwen in ſtaat te ſtellen, zig onderling te kunnen oeffenen, en malkander agter een volgende vragen, over 't zelve onderwerp te kunnen doen. Ik heb mij, zoo veel mij immers mooglijk was, naar haar gemene ſpreekwijzen geſchikt, geen uitdrukkingen dan de allereenvoudigſte en 't meest in gebruik zijnde gebruikende. Ik heb getragt om overal op een gelijken voet de kortheid en klaarheid in 't oog

punt ſtond, om onder de meesters der heelkunde aangenomen te worden. De Heer de la Martiniere, die hem met een bijzondere achting vereerde, had hem geſchikt tot Hoogleeraar in d'Ecole Pratique.

'toog te houden, om het geheugen der eerst beginnende niet te bezwaren; egter heb ik mij breedvoeriger uitgelaten, dan die gene welke zedert eenigen tijd ten haren nutte hebben gewerkt. De laatstgenoemde werken hebben mij niet voldoende gefchenen, om de weinige, en zelfs gevaarlijke leerftellingen, die zij bevatten; ik heb zelfs jonge vroedvrouwen, over de uitgeftrektheid en aangelegentheid van het beroep, waar toe zij zig fchikten zien oordeelen, door de grootte van het boek dat zij in de handen kregen; en haar zelven zeer kundig oordeelende, om dat zij zulks misfchien eenige rijzen hadden doorlezen. Zijn die menfchen niet veel minder te betrouwen, als die gene die haars gelijke in den arbeid om geen andere rede bijftaan, dan om dat zij zelfs eenige rijzen verlost zijn geweest? Zij ondernemen alles met de grootfte roekeloosheid, terwijl deeze vreesagtig zijn: zoo geene, gelijk de waarheid is, weinig hulp toebrengen; zeldzaam ten minften, brengen zij nadeel aan.

Men moet veel meer van het geheugen

de:

dezer vroedvrouwen verwagten, als van haar oordeel: 't is alleen door haar te leeren redenkavelen, dat men kan hoopen, om haar te gewennen overwegingen te maken; dit heb ik in verscheide, welkers onderwijs mij aanbevolen is geweest, waargenomen. Zij konnen de noodige tijd tot de oeffening besteden, terwijl een oogenblik, en zelfs een enkele handgreep, het leven van de moeder of het kind, en dikwijls van beide te gelijk in de waagschaal stellen. Het is niet genoeg haar te onderrigten van het geen er *omgaat*; en wat zij doen moeten in de gemeenste verlosfingen; maar men moet haar nog daar en boven onderwijzen in alle die onder haar vermogens vallen niet alleen; maar ook de onderscheidene gevallen, welke de hulp, van den in de practijk der vroedkunde geoeffensten vroedmeester vereisschen. Aan deeze uitgestrekte kennis alleen, zijn een oneindig aantal van moeders en kinderen, die het cieraad deezer hoofdstad geweest zijn, en nog zijn, haare dagen verschuldigd: terwijl er zoo veel andere door dit gebrek, het slagt-

of-

offer van geweest zijn. De droevige bewijzen van de onkunde der vroedvrouwen, zijn niet dan te menigvuldig ten platten lande.

Het zou minder gevaarlijk zijn, om deze vroedvrouwen, door een groote menigte leerſtellingen, vreesachtig te maken, dan haar, door een enkele te rug te houden, roekeloozer te maken. Er is een trap van volmaaktheid, tot welke zij komen konnen; men brengt haar daar niet, door haar in het midden van haaren loop ſtaande te houden: men moet die verwagten van den ijver en de bekwaamheid der gene, welke met haar onderwijs belast zijn, en van uitvoeriger en regelmatiger werken.

Zij zullen hier in voor eerst vinden, een korte beſchrijving der deelen van de vrouw die tot de voorteeling en de verlosſing dienen; het verband dat deeze deelen onder malkanderen en met de vrugt hebben; de veranderingen welke die gedurende de zwangerheid ondergaan; en de gebreken welke de verlosſing van het kind min of meer bezwaarlijk maken. Ten tweeden; de natuurlijke

ver-

verlosſing, deszelfs onderſcheid, oorzaken, en teekenen; de wijze om de vrouw geduurende, en na de verlosſing te beſtieren. Ten derden; de verlosſingen, die de hulp der konst noodig hebben, maar die met de hand konnen worden verrigt; 't welk die nog binnen de palen van de vermogens der vroedvrouwen ſchijnt te laten. Het zal niet te min van haar kant voorzigtig zijn, om die nooit alleen te ondernemen, wijl die zomtijds zoo veel zwarigheden opleveren, dat de ſterkſte vroedmeester, zomtijds nog hulp noodig heeft.

De laatſte hoofddeelen bevatten iets over de werkelijke verlosſingen; dus genoemd, om dat men werktuigen tot de verlosſing gebruikt. Ik heb mij vergenoegd om er de oorzaken en teeken van aan te wijzen, om de vroedvrouwen daar door in ſtaat te ſtellen die te kennen, en een vroedmeester ter hulp te roepen. Ik heb de wijze om die in 't werk te ſtellen niet beſchreven, om mij daar door te meer aan het opſchrift van dit werkje te bepalen, en om de vroedvrouwen niet

niet buiten haar gewoonen loop te brengen: ik beken niet te min, dat er in deze verdeeling verlosfingen zijn, die minder kennis, kragten, en handigheid vereisfchen, als er noodig is om een kind met de voeten te halen.

Dit werkje is door de zorg van den Heer du Fot, Geneesheer en Leeraar der vroedkunde te Soisfons gedrukt, aan wien ik mijn opgefteld gefchrift geleend had. Het zou gelijktijdig met zijn Catechismus (*a*) hebben moe-

(*a*) *Deeze twee werken waren reeds in de maand Junij* 1774 *gedrukt. Deeze Catechismus is niet anders als een uittrekzel dat de Hr. du Fot, uit het fchrift van dit werkje, 't welk ik hem toebetrouwd had, om het aan een boekverkoper te Soisfons ter hand te ftellen, gemaakt heeft. Zijn eerfte voornemen fchijnt geweest te zijn, om het agter dit werkje te laten drukken; om dat hij ieder oogenblik tot dit verzendingen maakt; hij kon ook niet wel anders ingevolge zijne met mij aangegaane beloften. Deze twee werkjes zijn onder hetzelve opfchrift (*) aan het oordeel der Koninglijke Akademie der wetenfchappen; en die*

(*) *Catechisme fur l'Art d'accoucher, &c. par M. Augier du Fot.*

moeten verschijnen; maar een twist, waarin weinig lezers belang hebben, hebben zulks verhinderd; en mooglijk zou het nog in ver-

ge-

die der Geneeskunde te Parijs onderworpen. Alhoewel de goedkeuringen welke het van beide deeze geleerde genootschappen genoten heeft, alleen aan het einde van het uittrekzel of den Catechismus gedrukt zijn, zijn die niet te min in voordeel van dit werk: zij schijnen zelfs aanleiding te geven om te doen denken dat er de Catechismus weinig aandeel aan heeft.

De dood van den Hr. du Fot gebied mij het zwijgen van een menigte dingen die daar mede aanleiding toe geven; maar die ik hier niet verhandelen moet, uit vrees dat men mij niet verdenke dat ik een weerlooze vijand wil aanvallen: behalve dat ben ik aan de eerlijke en edelmoedige handeling van de Weduwe, reeds te veel over het verlies van haar man bedroeft, verpligt, om niet bekend te maken tot wat prijs hij de schrijver van dat werkje geworden is.

Eenige overwegingen hebben mij belet eene nieuwe uitgaaf van dezen Catechismus te geven, na dat mij het privilegie was afgeslaan. Er zou niet te min eenig voordeel uit hebben kunnen voortkomen; want door het aanwijzen der fouten, en verkeerde zinnen, welke er de schrijver in gelaten heeft, zouden die gene welke van dit werkje voorzien waren, die zulks met de pen hebben konnen verbeteren.

getelheid gebleven zijn, zoo de dood van dien Geneesheer mij niet wederom in het bezit gesteld had van de vryheid die ik hem vergund had. De weinige oplettendheid die men in het drukken gehad heeft is oorzaak dat er een menigte fouten in zijn, welkers grootste aantal egter niet wezentlijk zijn; ik zal er eenige aanteekenen op dat men die met de pen verbetere, en verzoek den Leezer verschooning voor de overige, om dat mijn omstandigheden mij niet toelieten die geduurende het drukken naar te zien.

TA-

T A F E L

DER VERDEELINGEN EN STOFFEN IN DIT WERK BEVAT.

EERSTE HOOFDDEEL.

TWEEDE HOOFDDEEL.

II. Af-

DERDE HOOFDDEEL.

VIERDE HOOFDDEEL.

VIJFDE HOOFDDEEL.

ZESDE HOOFDDEEL.

Van

ZEVENDE HOOFDDEEL.

Wat

XI. Af-

AGTSTE HOOFDDEEL.

X. Af-

NEGENDE HOOFDDEEL.

GROND-

GRONDBEGINSELS

DER

VERLOSKUNDE,

TEN NUTTE DER VROEDVROUWEN
TEN PLATTEN LANDE.

EERSTE HOOFDDEEL.

Van de verlosfing in 't gemeen; van de hoedanigheden van een vroedkundige, en der kundigheden die dezelve bezitten moeten.

I. Afdeeling.

Van de verlosfing in 't algemeen.

V. Wat is de verlosfing?

A. De verlosfing is de uitgang van een of meer kinderen uit den fchoot der moeder, op welke tijd der zwangerheid zulks ook gefchiede.

V. Hoe onderfcheid men de verlosfingen, ten aanzien

zien van de tijd der zwangerheid in welke zij gebeuren?

A. De gene welke voor de zevende maand der zwangerheid gefchied, wordt gemeenelijk een *miskraam* genoemd. *Vroegtijdige geboorte* noemt men wanneer die na de zevende maand gefchied: en eindelijk noemt men eigenlijk gezegd *verlosfing*, wanneer die gefchied ten einde van negen maanden, of daar omtrent.

II. Afdeeling.

Van de hoedanigheden van een vroedkundige.

V. Welke moeten de hoedanigheden zijn van een vroedkundige?

A. De hoedanigheden zijn zedelijke en natuurlijke. Een vroedkundige moet eerlijk zijn; dit is vooral noodzakelijk in dat gedeelte der geneeskunde; om dat een ondeugend mensch des te meer kwaad zou kunnen doen, wijl hem dikwijls het leven der moeders en der kinderen, 't belang, de eer, en den goeden naam van een gansche familie worden toevertrouwd. Hij moet zachtzinnig, troostelijk, en medelijdend zijn &c. Ten aanzien van het ligchaam moet hij fterk, handig, en vooral een goed gevoel hebben.

Deze hoedanigheden worden niet minder in een Vroed-

Vroedvrouw vereischt; hebbende dezelve pligten als die van een Vroedkundige te vervullen.

III. AFDEELING.

Van de noodzakelijke kundigheden welke die gene die de vroedkunde behandelen noodig hebben.

V. Welke zijn de meest noodzakelijke kundigheden voor een vroedmeester, en een Vroedvrouw?

A. Beide moeten zij de teeldeelen der vrouw kennen; het maakfel der vrucht met betrekking tot de verlosfing; de beweging of weg die de vrucht houd in de natuurlijke verlosfing, en de hulp welke die kan noodig hebben; zoo als ook de manier om die verlosfingen welke men *moeilijke* of *tegen-natuurlijke* noemt te volbrengen, &c; zij moeten weten welke oplettenheden men moet hebben voor de vrouwen, 't zij voor of na de verfchillende foorten van verlosfingen; zij moeten eindelijk kunnen voorzien aan verfcheidene noodwendigheden van het kind.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Van de teeldeelen der Vrouwen.

V. Hoe verdeelt men de vrouwelijke teeldeelen?

A. Men verdeelt die in harde en zagte.

I. Art.

Van de harde deelen die tot de teeldeelen behooren.

V. Onder welke naam zijn de harde deelen die tot de voorteelinge noodig zijn, bekent?

A. Men benoemt die in 't gemeen met den naam van 't *bekken.*

V. Wat is 't bekken?

A. 't Bekken is een groote beenachtige holligheid, aan het onderfte der wervelbeenderen of der ruggegraat geplaatst, in bejaarde uit drie beenderen t'zaamgefteld, en uit een grooter getal in eerstgeboorne beftaande. Twee dezer beenderen worden de *ongenaamde* beenderen of *heupbeenderen* genoemd; het derde is het *heiligbeen*, 't welk zoo als men gemeenelijk zegt de ftuit uitmaakt: men vindt nog een ander kleintje aan deszelfs top, *'t ftaartbeen* of 't ftietje genaamd.

I.

I. Afdeeling.

Van de ongenaamde of darmbeenderen.

V. Welke is de gedaante en de plaatsing der ongenaamde beenderen, en op wat wijze verdeelt men dezelve?

A. De ongenaamde beenderen zijn twee platte onregelmatige beenderen, die de zijdelingsche en voorste gedeelten van het bekken uitmaken. Men verdeelt ze in drie deelen; een breed en dunne het *darmbeen* (*a*) genaamd, en dat de heup uitmaakt; een ander dat dikker is onder het vorige geplaatst en dat het *zitbeen* (*b*) genoemd wordt; en een derde dat voorwaarts is onder den naam van *'t schaambeen* (*c*) bekend. Deze drie deelen zijn in bejaarden 't zamen vereenigd, en maken niet meer dan een been uit.

Alhoewel deze beenderen van een zeer ongeregelde gedaante zijn, kan men er niet te min twee vlaktens en vier randen aan betragten: eene dier vlaktens is inwendig, en de andere uitwendig: men merkt nog op, dat de inwendige vlakte door een boord of rand in tweeën verdeeld is, welke in deszelfs midden vrij afgerond is, en dat de vroedkundige de *engte* van het bek-

(*a*) Os Ilion.
(*b*) Os Ischion.
(*c*) Os pubis.

bekken noemen. Het gedeelte, 't welk boven dien rand is, werpt zig van binnen buitenwaards uit, en men noemt dit de darmbeensput of holte: dat gedeelte dat onder dien rand of boord is, is bijna loodlijnig, een weinig schuins van agter naar voren uitgesneden: men merkt er een groot gat het *eironde gat* genaamd, op.

De uitwendige oppervlakte der ongenaamde beenderen is onregelmatig; op deze oppervlakte vind men een put welke men de *pan* (*a*) noemt, dienende om het hoofd van het dijebeen t' ontfangen. 't Is in het midden van deze put of daar omtrent dat de vereeniging der drie stukken welke het ongenaamde been in kinderen uitmaken geschied. Voor deze put neemt men het eironde gat waar.

De bovenste boord of rand der ongenaamde beenderen, wordt de kam of rand van 't darmbeen genoemd; de onderste rand vereenigt zig om de zamenvoeging of de bogt van het schaambeen uit te maken, de voorste komt gelijk met de bogt in de liesfen, en de agterste maakt een gedeelte uit van een groote uitsnijding of keep, welke de *heilig- en zitbeenige uitsnijding* genoemd wordt. 't Is op dezen rand dat men een verhevenheid aanmerkt welke min of meer na de lengte uitgestrekt is, en welke men de graat van het zitbeen noemt. De zamenkomst van den agtersten

en

(*a*) Acetabulum.

en van den onderften rand maken zamen de knobbelagtige uitwas van 't zitbeen uit.

II. AFDEELING.

Van het Heiligbeen.

V. Welke is de gedaante van het Heiligbeen, en hoe wordt het verdeeld?

A. Het heiligbeen is een plat been van een driehoekige gedaante, in eerstgeboorne in vijf ftukken verdeeld. Twee oppervlaktens en drie randen worden er aan waargenomen: eèn der vlaktens is inwendig, en de andere uitwendig, en waar van de inwendige uitgehold is. Men vindt er agt gaten in, in twee reijen gefchikt, welke heiligbeens-gaten genoemd worden; deze zijn gefchikt om doorgang te geven aan zenuwen van denzelven naam. Op de buitenfte oppervlakte wordt aan een ieder dezer gaten een zoort van goot waargenomen, welke min of meer diep is.

De buitenfte oppervlakte is uitgebogen en ongelijk: de uitfteekfels die op deszelfs midden en in eene reij geplaatst zijn, worden graatachtige genoemd; op de zijden van deze reeks uitfteekzels vind men gaten, welke de agterfte heiligbeensgaten genoemd worden. In de dikte van het been is een canaal dat van boven breed en uitgekerft is, 't welk allengs verminderende in een andere uitkervinge aan het onderfte gedeelte van de buitenfte oppervlakte van dit been eindigt.

De bovenſte rand van het heiligbeen is de dikſte; deszelfs middelſte gedeelte verbeeld een cironde oppervlakte, overdekt met een kraakbeenige zelfsſtandigheid, waardoor dit been met het onderſte gedeelte van het laatſte wervelbeen der lendenen zig vereenigt.

De zijdelingſe randen van het heiligbeen zijn van boven dik, en met kraakbeen bedekt: op deze plaats vereenigt zig dit been met de darmbeenderen, het overige van dezen rand is dunner en afgerond. De punt van het heiligbeen verſchaft insgelijks een langwerpige kraakbeenige vlakte, waardoor hetzelve zig met het ſtaartbeen vereenigd.

III. Afdeeling.

Van het Staartbeen.

V. Wat is het Staartbeen?

A. Dit been beſtaat uit drie andere; en heeft dezelve gedaante als het heiligbeen, met welkers punt dit been met zijn bovenſte gedeelte vereenigd is.

IV. Afdeeling.

Van de vereeniging der beenderen van het bekken.

V. Op welk eene wijze en door welke zelfſtandigheden vereenigen zig de beenderen die het bekken uitmaken?

A.

A. De ongenaamde beenderen zijn in haar voorste gedeelte van het bekken vereenigd, door middel van een zelfstandigheid, welke kraakbeenig en bandagtig schijnt; men geeft aan deze vereeniging den naam van *zamenvoeging* der schaambeenderen, welkers lengte ongeveer van anderhalve duim is. De ongenaamde beenderen zijn van agteren door een diergelijke stoffe als de voorige met het heïligbeen vereenigd: het heiligbeen is door het middelste gedeelte van zijn bovenste oppervlakte vereenigd met het laatste wervelbeen der lendenen, en door deszelfs punt met het Staartbeen. Alle deze punten van vereeniging worden door een menigte sterke banden, zo wel van binnen als aan de buiten zijde van het bekken bevestigd. De twee opmerklijkste banden, worden de *heilig- en zitbeenige banden* (*a*) genaamd, om dat zij zig van het heilig- tot het zitbeen uitstrekken.

V. Zijn de beenderen van het bekken beweeglijk?

A. Men wordt in den natuurlijken staat geen beweeging in de zamenvoeging der schaambeenderen, nog tusschen het heiligbeen en het agterste gedeelte der ongenaamde beenderen ontwaar; maar het heiligbeen beweegt zig min of meer op de colom der wervelbeenderen, die, welke het bekken uitmaken met zig bewegende: het staartbeen is insgelijks beweeglijk aan het

(*a*) Ligamenta Sacro Ischiatica.

het heiligbeen, dat merklijk voordeelig is in de verlosſing. Op het einde der zwangerheid is de beweeglijkheid van alle de beenderen van het bekken in zommige vrouwen zoo groot, dat het haar zeer hinderlijk is, en 't gaan bezwaarlijk maakt: deze beweeglijkheid komt van de zwelling der band en kraakbeenige zelfſtandigheid, welke er tusſchen de ſchaambeenderen &c. is, voort, en van de verſlapping der bandagtige breidels, welke de vereeniging der beenderen van het bekken in den natuurlijken ſtaat bevestigen.

V. Afdeeling.

Verdeeling van het bekken.

V. Hoe wordt het bekken verdeeld?

A. Men verdeelt het in groot en klein bekken: het groote bekken is het ganſche gedeelte, 't welk boven den boord of rand der ongenaamde beenderen is, welke Vroedkundige den naam van *engte* geven. Deze holligheid wordt bijzonder gemaakt door de laatſte lendenwervelen, een gedeelte van het heiligbeen, en twee derde gedeelten der darmbeenderen; Zij is van voren uitgeſneden.

Het kleine bekken wordt zaamgeſteld uit het onderſte gedeelte van het darmbeen, het zitbeen, het ſchaambeen, het heilig- en ſtaartbeen; deeze holligheid is van vooren onder de zamenvoeging der ſchaambeen-

beenderen uitgehold, zo als ook van agteren aan de zijden van het heiligbeen: deze laatste uithollingen of keepen worden de *heilig en zitbeensuithollingen* genoemd: deeze twee laatste worden van onderen door de heilig en zitbeens banden gesloten. De voorste uitholling noemt men de *bogt van het schaambeen*; welke van de uiterste aangelegentheid is om wel te kennen: deszelfs breedte moet aan het bovenste gedeelte ten minsten van een duim zijn, en van twee duimen en een half aan deszelfs onderste gedeelte.

V. Hoe wordt het kleine bekken verdeeld?

A. In drieën, een bovenste, een middelste, en een onderste gedeelte; het middelste gedeelte wordt het *uitgeholde* gedeelte, en de twee andere worden *engtens* genoemd; men onderscheid deze wederom in bovenste en onderste.

V. Welke zijn de kundigheden die men hebben moet van het kleine bekken, met betrekking tot de verlossing?

A. Men moet de gedaante en ruimte van de engtens, zo wel als van het uitgeholde gedeelte wel kennen.

V. Welke gedaante heeft de bovenste engte?

A. De bovenste engte is van een langwerpig ronde gedaante, dus dat deszelfs grootste wijdte, van de eene tot de andere zijde is, en de kleinste van het schaam- tot het heiligbeen. Zomtijds is de gedaan-

daante van de bovenſte engte in bejaarden rond; dat eenige oplettenheid in de oeffening der Vroedkunde verdient, zo als hier na zal opgemerkt worden.

V. Wat maat of wijdte heeft de bovenſte engte?

A. Volgens de Vroedkundige heeft de bovenſte engte vier en een vierde duim of daar omtrent, van het ſchaambeen tot het heiligbeen, en vijf en een vierde duim van de eene tot de andere zijde. Maar men moet opmerken dat de wijdte die er tusſchen het bovenſte gedeelte der zamenvoeging van de ſchaambeenderen, en het bovenſte gedeelte van het heiligbeen is, zeer dikwijls minder als vier duimen is.

V. Wat maat heeft de bovenſte engte welkers gedaante rond is?

A. In dit geval is de wijdte in allen opzigte dezelve, wanneer men het bekken aanmerkt van alle ſpieren ontbloot te zijn: maar in den tegengeſtelden ſtaat, is de wijdte van voor tot agter iets grooter: 't welk in zommige verlosſingen niet moet vergeten worden.

V. Welke gedaante heeft de onderſte engte, en hoe groot is deszelfs wijdte?

A. De gedaante van de onderſte engte is in de meeste bekkens bijna rond, deszelfs wijdte van voor tot agter, en van de eene zijde tot de andere is omtrent van vier duimen. Men moet opmerken dat de wijdte van voor tot agter, of van de punt van het ſtaartbeen tot het onderſte gedeelte van de zamen-

men-

menvoeging der ſchaambeenderen vermeerdert, of geduurende de verloſſing vermeerderen kan, naar evenredigheid dat het ſtaartbeen buitenwaards gedreven wordt.

V. Welke wijdte hebben de engtens van het bekken volſtrekt noodig, op dat de verloſſing op de gewoone wijze geſchiede?

A. De bovenſte engte moet van alle zagte deelen die daartoe behooren voorzien zijnde, van voor tot agter ten minſten drie duimen hebben, en vier duimen van de een tot de andere zijde: de onderſte engte moet tusſchen de knobbelagtige uitwasſen van het zitbeen, ten minſten drie duimen hebben en vier duimen tusſchen het ſtaartbeen en de zamenvoeging der ſchaambeenderen, wanneer het ſtaartbeen buitenwaarts gedreven is. Deze wijdte is voldoende, maar zij is ook volſtrekt noodzakelijk, zo als men gewaar worden zal wanneer men acht geeft op de meetingen des kinds hoofd, ten ware het kind klein en de beenderen van het bekkeneel zeer buigzaam waren.

V. Wat maat of wijdte heeft de uitgeholde gedeelte van het kleine bekken?

A. De holligheid of het uitgeholde gedeelte van het kleine bekken is iets wijder dan de engtens, 't geen voornamentlijk van de kromte van het heiligbeen afhangt. De diepte van deeze holligheid is van vier duimen, vier duimen en een half, of vijf duimen

van agteren; drie duimen en een half op de zijden, en van ander halve duim van voren.

V. Is het voldoende het bekken droog en van al deszelfs zagte deelen ontbloot te kennen?

A. Neen: men moet het bekken betragten met al de zagte deelen die er toe behooren, en voor al met de inwendige.

VI. Afdeeling.

Van de zagte deelen die inwendig tot het bekken behooren.

V. Welke zijn de zagte deelen die men in het bekken waarneemt?

A. In de darmbeensput vind men de darmbeensspier (*a*); op zijde van de colom der lendewervelen de lendespier (*b*), die zig uitstrekt tot aan den onderſten rand van de darmbeensſpier, zig daar mede vereenigt en onder den band van Fallopius doorgaande, eindigen die aan het dijebeen. In de dikte van deze ſpier vind men de zenuwdraden, welke de voorſte dijebeenszenuw uitmaken. Aan den binnenſten rand van deeze laatstgenoemde ſpier, vind men zomtijds nog een andere, welke de kleine lendenſpier ge-

(*a*) Muſculus Iliacus.
(*b*) Mubeulus Pſoas.

genoemd wordt; men vind er nog de darmbeens-aderen en ſlagaderen, die zo wel als de heiligbeens-vaten &c. haar oorſprong op het voorſte gedeelte der laatſte lendenwervelen krijgen. In het kleine bekken vind men den endel- of regten darm, gelegen en vereenigt met het voorſte gedeelte van het heiligbeen, in diervoegen dat deszelfs bovenſte gedeelte naar de linker zijde is: agter dezen darm leggen de heiligbeens zenuwen en bloedvaten, de ſpeenvaten &c. Agter de ſamenvoeging van het ſchaambeen vind men de blaas en de pispijp &c. Tusſchen de blaas en den regten darm is de baarmoeder met deszelfs toebehooren geplaatst; in de zijden van het kleine bekken vind men de opligters van den aars (*a*) en eenige ſpieren der deije: het kleine bekken wordt van onder voor het grootſte gedeelte geſloten door ſpieren, en de gemeene bekleedzelen &c.

V. Waar in is de kennis van alle deze deelen nuttig aan Vroedkundige?

A. Om dat het hem leert: 1. dat de bovenſte engte door de plaatzing der lendeſpieren, in zijn wijdte aan wederzijden verliest, te meer om dat die een langwerpig rond uitmaakt. 2. Dat deszelfs grootſte wijdte niet moet beſchouwd worden overdwars, en van de eene tot de andere zijde, maar ſchuins van de

eene

(*a*) Elevatores ani.

eene pans holligheid (*a*) tot aan de vereeniging van het darm- en heiligbeen, aan de tegenovergeſtelde zijde. 3. Dat wanneer de bovenſte engte van een ronde gedaante is, deszelfs uitgeſtrektheid van voor tot agter de grootſte moet wezen; 't geen in zommige gevallen nuttig is om op te merken.

Aan de drukking welke de darmbeens-vaten en haar verdeelingen op zekere tijden der zwangerheid, of in zommige verlosſingen ondergaan, moet men toeſchrijven de bloedſpuigingen en bloedbrakingen, welke zwangere of barende vrouwen overkomen; de zugtige zwellingen der beenen en dijen, de aderſpatten (*b*), en ſpeenen moeten aan dezelve oorzaak worden toegeſchreven. Zo is ook aan de drukking, welke de heiligbeens-zenuwen ondergaan, wanneer het hoofd van het kind tot in de holligheid van het kleine bekken gekomen is, dat men moet toeſchrijven de pijnen, kramptrekkingen, ongevoeligheid, en trillingen der onderſte ledematen der vrouwen.

VII. AFDEELING.

Van de gebreken van het Bekken.

V. Welke zijn de gebreken van het bekken die eeni-

(*a*) Acetabulum.
(*b*) Varices.

eenige oplettenheid van de zijde des Vroedkundigen verdienen?

A. Alle die gebreken kunnen tot de grootheid of engheid van het bekken gebragt worden, en de een en de andere, kunnen en het groote en het kleine bekken aandoen.

Het groote bekken is te wijd wanneer de wijdte tusfchen de twee opperfte randen der darmbeenderen de ruimte van negen duimen veel overtreft; het is te naauw wanneer deszelfs ruimte veel minder dan de zoo even bepaalde wijdte is. Het eerfte gebrek geeft aanleiding tot een fchuinfche ligging der baarmoeder; en het laatfte kan hare uitzetting hinderlijk zijn, en een miskraam verwekken.

Wanneer de colom der wervelbeenderen te veel vooruitfpringt, is dit mede een gebrek van het groote bekken 't welk aanleiding geeft tot het voorover hangen der baarmoeder.

De engten van het kleine bekken zijn te groot wanneer hare ruimte de hier voren aangewezen wijdte overtreft: Zij zijn te naauw wanneer die wijdten minder hebben dan de vereischte ruimten die tot de verlosfing noodig is.

V. Waar hangen de gebreken van het kleine bekken hier boven aangetoond van af?

A. Die gebreken hangen af van een bijzonder zamenftel der beenftukken welke deze holligheid uitma-

 ken,

ken, en dikwijls ook van de wijze op welke zij zamengevoegd zijn. De al te groote wijdte van de bovenste engte hangt voornamenlijk af van de grootheid zelfs der stukken die een gedeelte van deze engte uitmaken, of om dat het bovenste gedeelte van het heiligbeen te veel buitenwaarts over gebogen is; 't welk van deszelfs vereeniging met de ongenaamde beenderen voortkomt. De nauwheid van de bovenste engte heeft plaats wanneer de schaambeenderen niet genoeg van het heiligbeen verwijderd zijn, 't welk van de horizontaal loopende stukken der beide schaambeenderen afhangen, of van de al te groote bogt van het heiligbeen; of wel van de zamenvoeging van dit been met de ongenaamde beenderen, en 't laatste wervelbeen der lendenen.

V. Hoe kan de kromte van het heiligbeen de wijdte van de bovenste engte verminderen?

A. Wanneer het heiligbeen heel krom is nadert deszelfs bovenste gedeelte te veel naar het schaambeen, en vermindert bijgevolg de ruimte van de bovenste engte van voor tot achter.

V. Hoe kan het heiligbeen, door zijn zamenvoeging met de ongenaamde beenderen en het laatste wervelbeen der lendenen, verandering aan de ruimte van de bovenste engte toebrengen?

A. De zamenvoeging van het heiligbeen met de hier bovengenoemde beenderen is zomtijds zoo, dat

des-

deszelfs bovenste gedeelte te veel te rug of te veel vooruitspringt: in het eerste geval is de ruimte van het bekken te groot, en in het tweede te klein. De vroedkundigen hebben den naam van dwarsboom (*a*) gegeven aan de te groote nadering van het schaam en heiligbeen.

V. Waar van hangt de al te groote wijdte of nauwte van de onderste engte af?

A. Deze gebreken hangen van dezelve oorzaken af als die van de bovenste engte: bij voorbeeld, wanneer het bovenste gedeelte van het heiligbeen buitenwaarts gebogen is, is het onderste gedeelte van dit been nader aan het schaambeen, waar door de ruimte van de onderste engte verminderd wordt; en wanneer het bovenste gedeelte van hetzelve been het schaambeen te veel nadert, word er het onderste gedeelte van verwijderd, en de wijdte der onderste engte vermeerdert. Hier uit ziet men dat het heiligbeen door zijn zamenvoeging met deszelfs nabijgelege beenderen tegenstrijdige gebreken in de engten kan voortbrengen; 't is ook ligt te begrijpen dat een al te groote bogt van dit been de ruimte van de onderste engte verminderen moet; zoo wel als de te groote nadering van de knobbelagtige uitwassen des zitbeens.

V. Welke zijn de gebreken van de holligheid van het kleine bekken?

A.

(*a*) In 't fransch word het *barre* genoemd.

A. Deze holligheid kan of te wijd of te eng zijn. Het eerste gebrek heeft plaats wanneer het heiligbeen heel krom is; in dit geval is de wijdte der holligheid van het kleine bekken te groot in vergelijking van de engten, die door hetzelve gebrek van 't heiligbeen te veel gesloten zijn: wanneer de holligheid van het kleine bekken te eng is word zulks veroorzaakt door dat de bogt van het heiligbeen ontbreekt, of dat die niet genoegzaam is.

De graat van het zitbeen te lang of te veel binnenwaarts ingebogen kan deze holte mede gebrekkig maken, zoo wel als dat het zitbeen te na bij komt, naar het schaambeen.

De diepte der holligheid van het kleine bekken veel meerder zijnde dan de door ons opgegevene maat, kan mede als een gebrek beschouwd worden.

V. Wat zijn de gevolgen die de gebreken van het bekken hier boven door ons opgegeven voortbrengen?

A. De uitwerksels moeten naar mate van de verschillende gebreken onderscheiden zijn; ook moeten zij min of meer gevaarlijk zijn. De al te groote ruimte van het kleine bekken, geeft gelegenheid tot de uitzakking der baarmoeder op de verschillende tijden der zwangerheid, zelfs in die der baringe: de al te groote engte maakt de verlossing min of meer moeilijk, en zomtijds volstrekt onmogelijk door den gemeenen weg

V. Kan men door de vrouw t' onderzoeken de gebreken van het bekken onderscheiden? A.

A. Ja.

V. In wat geval is 't noodzakelijk om zig te verzekeren of een bekken wel of kwalijk gemaakt zij?

A. Bijzonderlijk ten tijde van een eerſte verlosſing, en voor al wanneer een vrouw mismaakt, en lang in arbeid is, zonder dat het hoofd van 't kind iets vordert, of ſchoon het wel geplaats zij. Een vroedkundige kan geroepen worden om het bekken van een jong mismaakt mensch dat men uithuwlijken wil te onderzoeken of het wel of kwalijk geſteld, en of zij zwanger wordende zou konnen verlosſen. Deze laatſte omſtandigheid is zomtijds zeer netelig voor een vroedkundige.

VIII. Afdeeling.

Van de wijze om een bekken te onderzoeken om te zien of het wel of kwalijk geſteld zij.

V. Hoe moet men handelen om zich te verzekeren of het bekken gebrekkig dan of het wel geſteld zij?

A. Men moet te werk gaan volgens de perſoon die er het onderwerp van is. De perſoon kan zijn of een zwangere vrouw, of wel een vrouw in arbeid om te verlosſen.

Wanneer het een maagd is, moet men de ſchatbare bewijzen van dien ſtaat zorgvuldig bewaren, en bij gevolg den vinger niet in de ſchede brengen. De per-

 ſoon

ſoon ſtaande, brengt men de handen onder de rokken, men onderzoekt of de kammen of randen der ongenaamde beenderen wel afgerond zijn, of zij van wederzijde dezelve hoogte hebben, en wat voor een afſtand zij aan haar voorſte gedeelte hebben, door dezelve met de vingers of met een pasſer te meeten.

Om zig van de wijdte der bovenſte engte te verzekeren, onderzoekt men: 1 of de venusheuvel verheven of plat zij: 2 of er een merkelijke diepte of indrukking zij aan 't agterſte gedeelte van 't bekken, ter plaatſe waar zig het heiligbeen met de laatſte lendenwervel vereenigt: indien men deze indrukking vindt, en dat de venusheuvel niet zeer verheven is, zal de bovenſte engte van voor naar agter te eng zijn; maar zoo in tegendeel deze indrukking gering is, en de venusheuvel verheven, zal de bovenſte engte ruimte genoeg kunnen hebben. Om de wijdte der bovenſte engte nauwkeuriger te weten, zou men zich van een ſoort van pasſer konnen bedienen welke geſchikt is om de dikte van lighamen te meten; deszelfs punten bekleed zijnde, plaatst men den eenen op den venusheuvel, tegen het bovenſte gedeelte van de zamenvoeging der ſchaambeenderen, en de andere op de ingedrukſte plaats van het achterſte gedeelte van het bekken; vervolgens meet men de wijdte die er tusſchen deze twee deelen is, en indien er acht en een halve, of negen duimen tusſchenſtand bevonden wordt, zal de

bo-

bovenſte engte ongeveer vier duimen wijdte hebben van het ſchaambeen tot het heiligbeen; wanneer de wijdte tusſchen de twee punten van den pasſer niet meer, als zeven duimen is, is de bovenſte engte wat nauw, egter kan die nog voldoende zijn tot de verlosſing. Indien de wijdte der bovenſte engte van het ſchaambeen tot het heiligbeen groot genoeg is, is die van de eene zijde tot de andere het ook.

Om de wijdte der onderſte engte te erkennen, brengt men een vinger op de punt van het ſtaartbeen, en een ander onder de zamenvoeging der ſchaambeenderen, om den tusſchenſtand ongeveer te kunnen opmaken; 't Zelve doet men ten aanzien der knobbelagtige uitwasſen van het zitbeen: dit onderzoek is niet te min zeer moeilijk.

De wijdte van het uitgeholde gedeelte van het kleine bekken kent men op eenige linien na, wanneer men die van de engten heeft.

Men oordeelt over de lengte der zamenvoeging van de ſchaambeenderen door een vinger van boven op dezelve, en een ander van onder tegen dezelve te plaatſen.

V. Geſchied het onderzoek van het bekken op dezelve wijze op een zwangere vrouw, en op eene die reeds in barensnood is?

A. Behalven de wijze die ik zoo even voorgeſteld heb, kan men wanneer het onderwerp een zwangere vrouw is, den vinger in de ſchede brengen, om zig met

meer nauwkeurigheid van de wijdte der onderste engte te verzekeren. Wanneer de vrouw reeds eenige tijd in barensnood is geweest, en de uitwendige teeldeelen wel uitgezet zijn, kan men verscheide vingers en zelfs de gantsche hand in de schede brengen, waar door het veel maklijker is om van de ruimte der engten te konnen oordeelen; maar dezen weg moet niet ingeslagen worden, dan wanneer men redenen heeft om te denken dat het bekken gebrekkig is. (1)

II. VERDEELING.

Van de zagte deelen tot de teeldeelen behoorende.

V. Hoe verdeelt men de zagte deelen die tot de teeldeelen behooren?

A. Men verdeelt die in uit en inwendige.

V. Welke zijn die deelen?

A. De uitwendige zijn de venusheuvel, de groote en kleine lippen, de kittelaar, de opening der pispijp, de ingang der schede, 't maagdevlies, de mirthwijze knobbeltjes, het toomtje, en scheepswijze holte.

De inwendige deelen zijn de baarmoeder, deszelfs banden, de trompetten, de eijer-nesten, de schede, en de vaten van alle deze deelen.

I. Af-

(1) *Dit onderzoek moet met de grootste zedigheid, en hee veel zagtzinnigheid geschieden.*

I. Afdeeling.

Van de uitwendige teeldeelen.

V. Wat is de Venusheuvel?

A. 't Is die verhevendheid, welke er voor de ſchaambeenderen gevonden wordt, en welke op de huwbare jaren met hair gedekt wordt; en beſtaat gedeeltelijk uit het celagtig vlies, vet, en de verhevene uitſpringing van 't ſchaambeen.

V. Wat moet men verſtaan door de groote lippen?

A. De groote lippen zijn twee omſlagen der huid, welke zig van het onderſte gedeelte des venusheuvels uitſtrekken, tot op een duim breed na van den aars; inwendig zijn zij in maagden rood, maar bleeker in vrouwen; uitwendig zijn zij gelijk aan 't vel, waar van zij een verlenging zijn; deze oppervlakte is gelijk de venusheuvel met hair bedekt. Men heeft den naam van *vereeniging* aan de zamenkomst der lippen gegeven, zoo wel van vooren als van agteren.

In de dikte der groote lippen vindt men een celagtig weefzel, klieren en vaten.

V. Welke deelen noemt men de kleine lippen?

A. De kleine lippen of *nimfen* zijn twee aanhangzels, gelijk aan de lellen van een hen, welke men gewaar wordt door de groote lippen te openen; zij worden gemaakt uit een plooi van het binnenſte vlies der groote lippen.

 V. Wat

V. Wat is de kittelaar?

A. Het is een klein ligchaam, geplaatst onder de voorste vereeniging der groote lippen, en te gelijk eenigzins boven de kleine lippen; dit neemt zijn oorsprong van twee andere kleinder ligchamen, welke van de takken van het zitbeen voortkomen, en welke de *sponsagtige ligchamen* genoemd worden; 't uiterste van den kittelaar, dat men den *eikel* of het hoofd noemt, en 't geen het eenigste gedeelte is dat verschijnt, door de groote lippen van elkander te verwijderen, is bedekt door een vliesagtig gedeelte, 't geen een soort van voorhuid vertoont.

De kittelaar heeft zeer veel gevoeligheid: hij heeft twee spieren, welke men de oprigters noemt, een aan ieder zijde; deze spieren komen van het voorste gedeelte der knobbelagtigheid des zitbeens, en eindigen op den wortel der sponsagtige ligchamen, welke zij door een peesagtige uitbreiding omvatten. De kittelaar heeft insgelijks zijn eigen vaten en zenuwen.

V. Wat is de opening der pispijp?

A. 't Is die opening, welke men door het van elkander verwijderen der kleine lippen ontdekt, tusschen welke, die geplaatst is. De pispijp strekt zig van deze opening uit tot aan de blaas; zij is agter de zamenvoeging der schaambeenderen vastgehegt.

V. Wat is de opening der schede?

A. Dit is een min of meerder wijde opening, wel-

welke men tusſchen de onderſte uiterſten der kleine lippen ontwaar wordt, en den ingang tot de ſchede uitmaakt.

V. Wat is 't maagdevlies?

A. 't Is een vliesagtig uitbreidſel, van een halfmaanswijze gedaante, 't welk het grootſte gedeelte van de opening der ſchede, en zomtijds zelfs geheel toeſluit. In dit laatſte geval is het een rond vlies. In eenige voorwerpen vind men niet anders dan een kleine opening in deszelfs midden, waar door, wanneer zij tot huwbare jaren gekomen zijn, de ſtonden vloeijen. Wanneer het maagdevlies den weg geheel ſluit, blijft het bloed dat zig niet ontlasten kan in de ſchede en baarmoeder leggen, tot dat er een inſnijding gedaan is om het ontlasting te geven.

Het aanwezen van het maagdevlies is altijd geen bewijs van 't aanwezen des maagdoms, zoo min als de verſcheuring daar van 't tegengeſtelde bewijst.

V. Wat verſtaat men door de mirthwijze knobbeltjes? (*a*).

A. Dit zijn die kleine aanhangſels die men in de vrouwen waarneemt, en welke voortgebragt worden door de verſcheuring van het maagdevlies. Haar getal verſchilt meer, dan haar gedaante; meestentijds worden er drie gevonden.

V. Wat

(*a*) Carunculae myrthiformes.

V. Wat is het toomtje? (*b*)

A. Het is een halfmaanswijze zamenkomst van het binnenſte vlies der groote lippen, geplaatst voor de agterſte vereeniging derzelve.

Dit toomtje wordt bijna altoos in de eerſte verloſsing geſcheurd, 't geen egter niet gevaarlijk is als de ſcheuring niet verder gaat.

V. Wat noemt men de ſcheepswijze holligheid?

A. Dit is een kleine diepte welke gevonden wordt tusſchen de uitwendige oppervlakte van het maagdevlies en het toomtje.

II Afdeeling.

Van de inwendige teeldeelen.

V. Wat is de baarmoeder?

A. 't Is een hol, vleesch- en vliesagtig ligchaam, ſchuins tusſchen den regtendarm en de blaas, in het kleine bekken, op zulk een wijze geplaatst, dat deszelfs bodem agterwaards en naar boven is, en deszelfs hals nederwaards en eenigzins voorwaards.

V. Wat gedaante heeft de baarmoeder, en hoe wordt zij verdeeld?

A. De gedaante der baarmoeder is driehoekig, wel gelijkende naar een peer die een weinig plat gedrukt is;

(*b*) Frenulum.

is: men merkt er twee vlakten, een voorſte en een agterſte aan op; drie randen, waar van een de bovenſte en de twee andere zijdelingſche zijn; drie hoeken, te weeten twee boven en zijdelingſche, en een van onderen. De baarmoeder verdeelt men gemeenlijk in bodem, ligchaam, en hals: de bodem is het bovenſte gedeelte van dat ligchaam, en ſluit alles in wat zig boven de inplantingen van de trompetten van Fallopius bevindt: het ligchaam is het middelſte gedeelte, en ſtrekt zig uit van de inplantingen der trompetten van Fallopius, tot aan die plaats daar de twee zijdelingſche randen 't naast aan elkander komen; op deze plaats zelfs begint de hals, waar van het onderſte gedeelte een uitpuiling van eenige linien in de ſchede maakt, en zig daar, door een overdwars geplaatſte ſpleet opent; men geeft aan dat gedeelte van den hals der baarmoeder gemeenlijk den naam van *zeelte bekje*.

V. Wat grootte heeft de baarmoeder?

A. In een vrouw tot zekere jaren gekomen, heeft die omtrent twee en een halve duim lengte, anderhalve duim breedte aan deszelfs bovenſte gedeelte, en een duim min eenige linien dikte.

V. Van wat natuur, en wat loop hebben de vezelen die de baarmoeder uitmaken?

A. De order of ſchikking der vezelen, die de baarmoeder uitmaken, is alzoo moeïjelijk te bepalen wanneer dit ligchaam ledig is, als derzelver natuur: men

merkt

merkt egter op dat de vezelen rooder en niet zoo vast gesloten zijn in den bodem als in het ligchaam zelfs: zij zijn witter en veel vaster in den hals, alwaar zij als peesagtig schijnen. Op het einde van de zwangerheid zijn alle deze vezelen vleesig of schijnen zodanig. De baarmoeder is uitwendig gedekt door het buikvlies, en inwendig door een zeer dun vlies bekleed.

V. Wat gedaante en grootte heeft de holligheid der baarmoeder.

A. De holligheid is driehoekig: en zou op zijn best een witte boon kunnen bevatten.

V. Wat merkt men op in de holligheid der baarmoeder?

A. Men vind in de bovenste hoeken van deeze holligheid de openingen van de trompetten van Fallopius; de onderste hoek kan de *inwendige moedermond* genoemd worden, om die te onderscheiden van de gene die zig in de schede vertoont, en welke men *buitenste moedermond* noemt.

Men merkt in de holligheid der baarmoeder nog heele kleine openingjes aan, door welke het bloed der stonden uitsijpert.

Gedurende de tijd der zwangerheid vindt men nog andere en grooter openingen, en die zomtijds eenige linien over kruis groot zijn; maar die ontdekt men niet als op de plaats daar de koek of nageboorte gezeten heeft.

V. Wel-

V. Welke zijn de banden der baarmoeder?

A. De banden der baarmoeder zijn vier in getal volgens eenige schrijvers; volgens andere wederom zes en zelfs agt. En zijn twee voorname welke men breede, en twee andere welke men ronde banden noemt.

De breede banden zijn plooijen van het buikvlies, zig uitstrekkende van de bovenste en zijdelingsche deelen der baarmoeder, naar de bijgelegene deelen van het kleine bekken; van boven zijn zij verdeeld in twee kleine vleugeltjes, waar van de voorste de trompetten van Fallopius omvatten, en de agterste de eijernesten.

De ronde banden zijn twee kleine band- en vaatagtige strengen, voortkomende van de zijdelingsche en bovenste deelen der baarmoeder dalen zij neder tusschen twee lagen der breede banden, doorboren de voorste, en uitgaande door den liesring verliezen of eindigen zij met verscheide takken op de bovenste deelen der deijen.

De andere vier banden zijn niet anders dan plooijen van het buikvlies; twee derzelve worden gevonden tusschen den endeldarm en de baarmoeder, en even zo veel tusschen dit lighaam en de blaas.

V. Wat verstaat men door de trompetten van Fallopius?

A. De trompetten van Fallopius zijn twee vleesch en vliesagtige buizen, een aan ieder zijde, welke haren

ren oorſprong nemen van de bovenſte en zijdelingſche deelen der baarmoeder, uit een heel eng beginſel, en die allengs dikker wordende, door een loshangend uiteinde zig bepalen omtrent de zijdelingſche deelen van het kleine bekken. Dit gedeelte der trompetten is uitgeſneden als met franjes; en door een dezer uitſnijdingen aan het eijerneſt gehegt.

V. Wat verſtaat men door de eijerneſten?

A. De eijernesten zijn twee klieragtige lighamen welke haar naam van haar gedaante ontleend hebben: haar grootte is omtrent gelijk aan een groote witte boon: zij zijn aan de baarmoeder gehegt door het agterſte vleugeltje der breede banden, in het welk zij als omwonden zijn, en volgens ontleedkundige door een bijzonderen band.

V. Van wat dienst zijn de eijernesten?

A. Volgens eenige ſchijvers die haar als de ballen der vrouwen beſchouwen, zijn zij geſchikt om een zaad af te ſcheiden, 't welk in de baarmoeder moet gebragt worden: volgens andere ſchrijvers zouden de eijerneſten eijers bevatten.

V. Wat is de ſchede? (*a*)

A. 't Is een vliesagtige uit twee rokken beſtaande buis waar van de binnenſte veel plooijen of rimpels maakt, welke de wijdte van deze buis in maagden zeer ver-

(*a*) Vagina.

vermindert; maar die door 't bijslapen en 't baren verdwijnende, dezelve verwijdert, 't geen de rede is waarom de schede in maagden nauw, en bij de vrouwen ruimer is: deze buis omvangt den hals der baarmoeder, op welke zij schuins vastgehegt is, en opent zich uitwendig tusschen de groote, en onder de kleine lippen.

V. Wat vaten heeft de baarmoeder, en de andere teeldeelen?

A. Zij heeft bloedvaten, watervaten, en zenuwen: de bloedvaten zijn slagaderlijke en aderlijke. De slagaders komen van de stam der nederdalende groote slagader, van de binnenste darmbeens-slagader, van de onderste darmscheels-slagader, en van de deij slagader. De gene welke van de stam der groote slagader voortkomen worden *zaatvaten* genoemd; die welke van de inwendige darmbeens-slagader voortkomen worden *baarmoeders slagaders* genoemd: en die gene welke van de dijebeens-slagaders voortkomen worden de *schaam-slagaders* genoemd. De aders dragen denzelven naam en volgen bijna denzelven loop als de slagaders. De zenuwen hebben mede verscheide oorsprongen als van de niervlegt (*a*) onderbuiks-vlegt, (*b*) heiligbeens-zenuwen enz.

V. Is

(*a*) Plexus Renalis.
(*b*) Plexus Hypogastrica.

V. Is het voldoende voor iemand die de vroedkunde wil oefenen de baarmoeder ledig te kennen; dat is te zeggen van een vrouw die niet zwanger is?

A. Neen: men moet daar en boven kennen de veranderingen welke dit ingewand ondergaat op bijzondere tijden der zwangerheid: want volgens deze veranderingen oordeelt men over den tijd der zwangerheid en van die der verlosfing. (1)

(1) *Men zal de onderfcheidene veranderingen, welke de baarmoeder ondergaat, waarnemen, als men nagaat, het geen wij zeggen zullen over de zichtbare teekenen der zwangerheid.*

DERDE HOOFDDEEL.

Van de Stonden, van de Vrugtbaarheid, van de Onvrugtbaarheid, van de Ontvanging, van de Zwangerheid, van de Vrugt en de Nageboorte.

I. AFDEELING.

V. Wat verſtaat men door de ſtonden?

A. Men heeft den naam van ſtonden gegeven aan de op zekere tijden bepaalde ontlaſting van bloed der vrouwen, die van haar twaalf of veertiende jaren, dikwijls later, en zeldzaam vroeger komt, en tot haar veertig, vijf en en veertig, en zomtijds vijfſtigſte jaar voortduurt.

V. Waar komt het bloed der ſtonden van daan?

A. Dat komt uit de vaten der baarmoeder, doorſijperende in de holligheid van dit ingewand, zoo als ook uit die van het zeeltebekje, door de kleine openingen die wij gezegd hebben er waargenomen te worden.

V. Hebben alle vrouwen de ſtonden, en krijgen zij die ontlasting dikwijls?

A. Men vindt vrouwen die nooit de ſtonden hebben, andere hebben die alle maanden, andere om de twee maanden, en zelfs vele nog zeldzamer: eenige worden er gevonden, die ze om de veertien dagen hebben.

V. Hebben de zwangere vrouwen ook de ſtonden?

A. Eenige hebben die gedurende de eerſte maanden van haar zwangerheid, maar zeer weinige tot aan het einde.

De zuigende vrouwen hebben die gemeenlijk ook niet.

V. Waar komt het bloed der ſtonden van daan in zwangere vrouwen?

A. Het bloed der ſtonden gedurende de zwangerheid kan nergens anders van daan komen, als van het binnenſte des zeeltenbeks, mooglijk ook van deszelfs uitwendige oppervlakte, en uit de vaten der ſchede; om dat de moederkoek en het adervlies aan de ganſche uitgeſtrektheid der binnenſte zijde van de baarmoeder gehegt is.

V. Zou het gevaarlijk zijn de ontlasting der ſtonden te verwarren, met den bloedvloed aan welke de vrouwen gedurende haar zwangerheid onderworpen zijn?

A. Zekerlijk; want de ſtonden moeten beſchouwd worden als een natuurlijke ontlasting die voordeelig is, wanneer zij niet te ſterk is; terwijl de bloedvloed ſchadelijk is voor vrouw en vrugt.

V. Waar-

V. Waar komt het bloed van daan in den vloed?

A. Dat komt uit de vaten der baarmoeder zelfs, en mooglijk van de moederkoek; deze ontlasting kan geen plaats hebben, ten zij er een gedeelte van de moederkoek van de baarmoeder los geraakt is.

V. Hoe onderſcheid men het bloed der ſtonden in zwangere vrouwen, van dat van een bloedvloed?

A. Alhoewel deze onderſcheiding moeilijk te maken is, kan men er niet te min toe komen. Eerſtelijk verſchijnen de ſtonden op haar gewonen tijd, zonder door eenige merkelijke oorzaak voorgegaan te zijn. Ten tweeden is het bloed der ſtonden vloeibaarder en klontert niet ligt: daarentegen is het bloed dat in een vloed ontlast wordt, dikker, zwarter, en komst meestentijds met klonters af, of klontert ligtelijk; behalven dat komt de vloed op ongezette tijden, en is meestentijds voortgebragt door een uitwendige en zigtbare oorzaak.

V. Wat gedrag behoort men een vrouw té doen onderhouden, welke haar ſtonden heeft gedurende haar zwangerheid?

A. Indien de ſtonden niet al te overvloedig zijn kan zij na haar gewoone wijze leven: maar indien zij veel bloed verliezen, moet zij een nauwkeurige levenswijze houden, eenige verdikkende en matigende dranken gebruiken, en zich zeer ſtil houden.

De zelve manier moet gehouden worden in een

 bloed-

bloedvloed, indien die niet al te ſterk is; maar zoo zij veel bloed verliezen, zal men zijn toevlugt tot kragtiger middelen moeten neemen, zoo als aderlatingen min of meer herhaalt &c. na de oorzaak van den vloed is.

V. Hoe lang duren de ſtonden?

A. Bij zommige vrouwen agt dagen, in andere zes, vier, en zelfs maar twee: men vindt ook vrouwen bij dewelke deze ontlasting bij na zoo ſchielijk verdwijnt als zij begonnen is.

V. Hoe veel bloed verliezen de vrouwen wel langs dezen weg?

A. Dit is zeer onderſcheiden zoo ten aanzien van de jaren, de geſteldheid, de lighaamsbeweging, de bewoonde landſtreek, en zelfs van het jaargetij. Bij de meeſte vrouwen gaat deze hoeveelheid tot twee a drie oncen.

V. Van wat natuur is het bloed der ſtonden?

A. Dit bloed is van dezelve natuur als dat op dezelve tijd uit eenig ander gedeelte van de vrouw haar lighaam zou konnen komen: zoo men het zomtijds niet goed bevindt, is zulks toe te ſchrijven aan eenige ziekte der ſchede of der baarmoeder, of van de weinige oplettenheid van zommige vrouwen om zig rein te houden.

II. Afdeeling.

Van de Vrugtbaarheid.

V. Wat is de vrugtbaarheid?

A. De vrugtbaarheid is de geschiktheid om 't ontvangen.

V. Op wat jaren kan een vrouw bezwangerd worden?

A. De vrouwen zijn gemeenlijk geschikt tot de voorttelinge van de tijd af dat zij beginnen haar stonden te krijgen, tot dat die ophouden te verschijnen.

V. Welke gesteldheden zijn de gunstigste tot de vrugtbaarheid der vrouwen?

A. De goede zamenstelling der deelen tot de voortteelinge geschikt, de goede gesteldheid der vogten die ze besproeijen, en een matige gevoeligheid, gevoegt bij de goede gesteldheid van de vrouw, zijn de gunstigste geschiktheden tot de vrugtbaarheid.

V. Is het noodzakelijk dat een vrouw haar stonden gehad heeft om vrugtbaar te zijn?

A. Neen; want er zijn vrouwen zwanger geworden voor dat zij haar stonden gehad hadden.

III. Afdeeling.

Van de Onvrugtbaarheid.

V. Wat is de onvrugtbaarheid?

A. De onvrugtbaarheid de tegengestelde staat van vrugtbaarheid zijnde, is bijgevolg een ongeschiktheid om te ontvangen.

V. Welke zijn de oorzaken der onvrugtbaarheid?

A. Eenige zijn toe te ſchrijven aan ziekten der baarmoeder, der trompetten, der eijernesten, en der ſchede; eenige aan de kwade zamenſtelling dezer deelen: maar het grootſte getal is ons onbekend.

V. Is het gemaklijk om over den vrugtbaren of onvrugtbaren ſtaat eener vrouw te oordeelen?

A. Neen; om dat de oorzaken dezer twee ſtaten ons meesten tijds onbekend zijn.

IV. Afdeeling.

Van de Ontvanging.

V. Wat is de ontvanging?

A. Dit is een verrigting van de natuur, waar door er in den ſchoot eener vrouwe zich een nieuw wezen vormt, voortkomende door de vermenging.

V. Hoe verdeelt men de ontvanging?

A. In goede en kwade; van de goede komt er een nieuw wezen, dat aan zijn ouders gelijk is voort; de kwade daar en tegen brengt een vleeschklomp voort (*a*).

De goede ontvanging kan verdeeld worden in die der baarmoeder, en in die, welke buiten de baarmoeder geschied: de ontvanging der baarmoeder is die, in

(*a*) Mola.

in welke de vrugt in de baarmoeder gevonden wordt; de ontvanging buiten de baarmoeder heeft plaats, wanneer zich de vrugt in de trompetten van Fallopius ontwikkelt, of dat die in de holligheid van den buik valt, en daar groeit.

V. Hoe geschied de ontvanging?

A. Dit geheim is te ondoorgrondbaar, dan dat men 't zoude kunnen verklaren. Van de gevoelens die op dat ſtuk 't meest vast geſteld zijn, wordt dat der eijeren 't meest aangenomen: een der eijeren in de eijernest der vrouw bevat, bevrugt zijnde door den geest van 't mannelijke zaad, in de tijd der vereeniging, zwelt, maakt zich van dit ligchaam los, en wordt door de trompetten van Fallopius in de baarmoeder gebragt: daar groeit de in 't eij bevatte vrugt en ontwikkelt zich.

V. Welke zijn de teekenen dat een vrouw ontvangen heeft?

A. Er zijn er zeer weinige, en die zijn nog zoo onzeker dat zij weinig aandagt verdienen.

V. Onder wat naam beſchrijft men een vrouw die ontvangen heeft?

A. Men zegt haar zwanger te zijn.

V. Afdeeling.

Van de Zwangerheid.

V. Wat is de zwangerheid?

A. De zwangerheid in 't gemeen is de ſtaat in welke zich een vrouw bevindt van het oogenblik dat zij ontvangen heeft, tot de ontlasting van het ligchaam dat het voortbrengſel der ontvanging is.

V. Hoe verdeelt men de zwangerheid?

A. In die der baarmoeder, en in die buiten de baarmoeder, zoo als aanſtonds van de ontvanging gezegd is.

V. Hoe verdeelt men de zwangerheid nog meer?

A. Men verdeeltze nog in goede en kwaade: men noemt goede zwangerheid die gene die uit een of twee kinderen in de baarmoeder bevat, beſtaat: kwade, die gene daar het kind in de trompetten of elders zit. Men kan nog een kwade zwangerheid noemen, wanneer er een vleeschklomp wordt voortgebragt.

Zekere ſchrijvers hebben nog andere ſoorten van zwangerheden geſteld. Zij hebben ware, en valſche, ſimpele, zaamgeſtelde en meer zaamgeſtelde: Welke men daar over kan nalezen.

V. Wat is 't gevolg der ontvanging?

A. Gemeenlijk een of twee welgeſchapen kinderen met haar nageboorte, zeldzaam een monſter, en zomtijds een vleeschklomp of valſche vrugt.

VI. Afdeeling.

Van de teekenen der Zwangerheid,

V. Welke zijn de teekenen van een goede zwangerheid,

heid, dat is te zeggen, van zulk een die wij *zwangerheid der baarmoeder* genoemd hebben?

A. Deze teekenen zijn onderfcheiden, in redelijke en in gevoelige of tastbare. De teekenen die door de rede worden opgemaakt zijn: de opftopping der ftonden, de mattigheden, onlust, walgingen, brakingen, de lust tot het eeten van buitengewoone dingen, de pijn en fpanning der borsten &c.; maar men moet te gelijk aanmerken dat alle deze teekenen zeer onzeker zijn. De gevoelige teekenen zijn die gene welke zich door de zintuigen ontdekken, en voornamentlijk door het onderflaan. Deze laatfte teekenen brengen veel meer waarfchijnelijkheid met zich.

VII. Afdeeling.

Van 't Onderflaan.

V. Wat is 't onderflaan?

A. Men verftaat er gemeenlijk door het onderzoek door een of twee vingeren in de fchede van een vrouw om den ftaat der baarmoeder en vooral van deszelfs hals of zeeltebek te onderzoeken: men kan denzelven naam ook geven aan de plaatzing der handen op eenig ander deel, met oogmerk om zich te verzekeren of een vrouw zwanger is, of dat haar bekken wel gemaakt is.

V. Om wat redenen onderflaat men een vrouw?

A. Om

A. Om zich te overtuigen eerstelijk over de goede of kwade gesteldheid der teeldeelen; 2. om te weten of zij zwanger is of niet; ten 3. om te weten hoe ver zij in haar zwangerheid gevorderd is; ten 4. om te weten of de pijnen waar over zij klaagt, barensweën zijn; ten 5. hoe verre de arbeid gevorderd is, en eindelijk welke het deel van het kind zij, dat zich aan den mond der baarmoeder voordoet.

V. Hoe geschied het onderslaan?

A. Eer men onderslaat moet men de vrouw welvoeglijk plaatzen: men kan haar staande onderslaan zoo zij gevorderd is in haare zwangerheid, of indien er redenen zijn die haar het bed doen houden, leggende: een vrouw die maar in de eerste maanden barer zwangerheid is, moet men altijd leggende onderslaan, om zich des te beter van den omtrek of grootte der baarmoeder te verzekeren: men plaatst haar op die wijze dat de spieren van den buik niet gespannen zijn, tot dat einde laat men de deijen en de beenen buigen, plaatzende het ligchaam zoo, dat de borst verheven legt, en het hoofd voor over hellende: de vroedvrouw vervolgens den voorsten vinger met *pomade* of ander vet besmeerd hebbende, brengt de hand onder de rokken, zoekt op een zagte wijze de opening der schede, den vinger daarin brengende op die wijze dat de palm van de hand naar voren, en de rug naar agter is, de overige vingeren in de hand gebogen

zijn

zijnde, en de duim op een ligte wijze op den venusheuvel geplaatst. Wanneer het uiterste van den voorsten vinger dus den hals der baarmoeder bereikt heeft, onderzoekt men deszelfs lengte, gedaante, de hardigheid, en gesteldheid daar van, zo wel als den staat van deszelfs opening.

V. Op wat wijze ontdekt men hier door of een vrouw zwanger zij of niet?

A. In de eerste maanden der zwangerheid is het zeer moeijelijk voor menschen die door 't onderslaan niet een zekere hebbelijkheid gekregen hebben om de grootte der baarmoeder ledig zijnde, te onderscheiden: want het is alleen door de veranderingen zo wel van haar gedaante, als van haar legging die zij ondergaat dat men besluiten kan of een vrouw zwanger zij of niet. Deze onzekerheid heeft alleen plaats in de twee eerste maanden.

V. Hoe onderscheid men de natuurlijke grootte der baarmoeder?

A. Door dezelve tusschen het uiterste van den vinger die tot aan den hals der baarmoeder in de schede gebragt is, en de andere hand die op den onderbuik der vrouw geplaatst is, te bepalen: men drukt met deze hand den buik min of meer sterk, om de bekleedzelen binnewaards in deze holligheid te drukken, om daar door de darmen die op den bodem der baarmoeder leggen, op zijde te schuiven en dit ligchaam dus

on-

onder de toppen der vingeren te krijgen; 't welk men tusschen deze vingeren, en den voorsten vinger die in de schede is, bepaald houd om op die wijze van deszelfs gewigt en grootte te oordeelen.

Deze handgreep is moeijelijk om met alle de oplettendheid die er in zommige omstandigheden vereischt wordt, uit te voeren.

De baarmoeder vertoont zich als een vrij hard ligchaam tegens de hand die op den buik der vrouw geplaatst is, waardoor men haar van de andere ingewanden onderscheid.

V. Welke omstandigheden van de baarmoeder doen ons vermoeden dat een vrouw sedert zes weeken of twee maanden zwanger is?

A. Wanneer men een vrouw die sedert omtrent twee maanden zwanger is, onderslaat, wordt men gewaar dat de baarmoeder lager, grooter, zwaarder, en onbeweeglijker is, als in den natuurlijken staat; haar legging in het kleine bekken is meestentijds bijna waterpas, en de hals zinkt dieper in de schede. Deze veranderingen komen ook bij eenige ziektens der baarmoeder, voor, en moeten daarom altijd niet als zekere tekenen der zwangerheid aangenomen worden: in de eerste tijd moet men acht geeven op de redelijke teekenen die haar vergezellen.

V. Welke zijn de tekenen der derde en vierde maand der zwangerheid?

A. De

A. De baarmoeder vult meestentijds de holligheid van het kleine bekken in de derde maand: 't is maklijk om haar tusschen den in de schede gebragten vinger, en de andere hand op den onderbuik geplaatst, te bepalen, en daar door van haar grootte en gedaante oordeelen: de hals der baarmoeder begint zich dan op te trekken. In de vierde maand verheft zich den bodem der baarmoeder een weinig boven de bovenste engte, en de hals der baarmoeder nadert aan het heiligbeen: bij eenige vrouwen kan men de golving van het in de baarmoeder bevatte vogt gewaar worden, en zelfs de ligchaams beweging van het kind, welke wij den *schok* noemen.

V. Zijn de golving van het in de baarmoeder bevatte water, en de schok zekere tekenen van zwangerheid?

A. Offchoon de golving plaats heeft in een waterzugt der lijfmoeder, zoo wel als in de zwangerheid, kan men ze egter om de groote zeldzaamheid dezer ziekte als een zeker teeken beschouwen; zoo is 't echter niet gelegen met den schok, die men niet ontmoet dan wanneer er een of meer kinderen zijn, en is dus altijd een zeker teeken van zwangerheid.

V. Waar komt die beweging onder den naam van schok beschreven, van daan, en op wat wijze kan men die ontdekken?

A. Het ligchaam der vrugt, zoo klein men het ook

voor-

vooronderſtellen kan, is altoos zwaarder als een diergelijke hoeveelheid waters, en hangt bij gevolg op het laagſte deel der baarmoeders holligheid; wanneer men het daar van daan door de allerligtſte ſchudding verwijdert, zal het ingevolge zijn zwaarte met meer of min ſnelheid op hetzelve punt neder vallen, en op den vinger die onder dat gedeelte der baarmoeder geplaatst is, een aandoening verwekken, welke wij met den naam van *ſchok* beſchrijven: hij is zoo gering in de vierde maand der zwangerheid, dat hij meestentijds het onderzoek van de geoeffendſte in de kunst van onderſlaan ontſnapt: maar wordt gevoeliger naar mate dat het gewigt van de vrugt vermeerdert, en het water met betrekking tot des kinds grootte minder wordt: hierom is hij maklijker in de agtſte maand te onderſcheiden als in de zevende, en gemaklijker in deze dan in de zesde of in de vijfde. Om die te ontdekken moet men de vrouw onderſlaan als of men de baarmoeder tusſchen de twee handen bevestigen wilde: men begint met den vinger zoo hoog in de ſchede op het ligchaam der baarmoeder agter den zeeltebek te brengen als mogelijk is; vervolgens plaatst men de andere hand op den buik een weinig onder den navel, men beweegt de baarmoeder zagtelijk, als wilde men die ſchielijk opligten door den in de ſchede gebragten vinger, daar na geeft men een kleine ſchudding met de van buiten geplaatſte hand: door

de

de eerfte beweging verwijdert men de vrugt van dat punt der baarmoeder op welke het rust, hetzelve noodzakende zich een weinig in het water dat het omringt te verheffen; door de beweging die met de hand welke op den buik geplaatst is aangebragt wordt, verhaast men den val van dit ligchaam, naar de eerfte plaats die het befloeg, en onder welke den vinger nog is, die er de aandoening van den val door de wanden van de baarmoeder van gewaar wordt.

Deze laatfte fchudding is in de laatfte maanden der zwangerheid onnodig, egter is de fchok zeer gevoelig; om die gewaar te worden, brengt men den vinger voor de opening der baarmoeder of zeeltebek op dat gedeelte der baarmoeder welke over de bovenfte engte legt, en men beweegt dat deel.

V. Welke teekenen doen ons onderfcheiden dat de vrouw in de vijfde of zesde maand harer zwangerheid is?

A. In de vijfde maand vindt men den bodem der baarmoeder in de meeste vrouwen twee vingeren breed onder den navel; de zeeltebek op het voorfte gedeelte des heiligbeens geplaatst, eenigzins naar de linkerzijde en zeer zeldzaam naar de regterzijde hellende: de vrouwen worden doorgaans in deze maand de eerfte bewegingen van haar kind gewaar.

In de zesde maand schijnt de zeeltebek minder verlengt, en is meer gezwollen, dikker aan deszelfs bovenste gedeelte, en meer links en agterwaards hellende, men wordt den bodem der baarmoeder een weinig boven den navel gewaar, en de bewegingen van het kind zijn gevoeliger.

V. Hoe onderscheid men de zevende maand der zwangerheid?

A. Men ontdekt den bodem der baarmoeder dan twee of drie vingeren breed boven den navel der vrouw; de buik zwelt sterk; de zeeltebek is zomtijds heel moeilijk te bereiken, hij is korter en dikker: deszelfs buitenste opening is in vrouwen die reeds gebaard hebben, min of meer geopend; maar in die voor de eerstemaal zwanger zijn, zoo gesloten, dat men het nauwlijks onderscheiden kan; eindelijk vind men in de zevende maand het hoofd van het kind op de bovenste engte, dat aan de grootste menigte der Vroedkundige heeft doen zeggen, dat het kind op deeze tijd keerde.

V. Wat verstaat men door de keering des kinds?

A. De Vroedkundige hebben door dit woord verstaan een beweging van het kind, welke minder of meerder schielijk zoude geschieden, waar door het deszelfs hoofd, 't welk zij begrepen, dat geduurende

de

de zeven eerste maanden der zwangerheid tegens den bodem der baarmoeder zat, volgens dat begrip zoude brengen op de bovenste engte.

V. Moet men deze omwenteling toe staan?

A. De omkeering heeft geen plaats als in heel weinig gevallen. Men kan zelfs verzekeren, dat dat gene dat Vroedkundige als een algemeene regel hebben opgegeven, zeer zeldzaam gebeurd, en dan geschied zulks nog niet op die wijze, als zij voorgesteld hebben: want zomtijds wordt het hoofd dat op den baarmoeders-mond is, door deze keering naar den bodem van dit ingewand gebragt.

V. In welke gevallen kan de keering plaats hebben?

A. Die kan niet geschieden dan wanneer er een zeer groote kwantiteit water, ten aanzien van de grootte der vrugt in de baarmoeder is: want in het tegengestelde geval, dat bijna bij alle vrouwen na de vijfde, en vooral na de zesde maand der zwangerheid plaats heeft, omvatten de wanden der baarmoeder de vrugt te nauw, en laten het niet toe zulke groote bewegingen te maken. Heel anders is het in de eerste maanden, wanneer het kind zeer klein is, met betrekking tot de kwantiteit water, 't welk het omringt; want dan kan het alle zoorten van bewegingen maken, en zulke verschillende plaatzingen aannemen als de moeder zelfs. In deze eerste tijden is het hoofd

van het kind altoos rustende op het laagste gedeelte van de holligheid der baarmoeder; 't welk zeer verschillende is, van het gene Vroedkundige gezegd hebben van de plaatsing van het kind in dit ligchaam. Indien de bodem der baarmoeder lager komt te worden als de hals, dat niet geschieden kan dan door de plaatsing der vrouw, zal zig het hoofd naar die plaats wenden door een beweging van omwenteling, die met de vastgestelde strijdig is; en wederkeeren op de bovenste engte of den inwendigen moedermond, zoo dra als de vrouw van gesteldheid verandert, en dat deze plaats lager wordt als de bodem. Door het ter neder gestelde ziet men, dat deze keering niet kan geschieden, als in de vier of vijf eerste maanden der zwangerheid, en nog daar bij, dat zij onverschillig hoe, en op allerlei wijzen geschied; dat is te zeggen, dat het hoofd zig door de beweging nu naar den bodem der baarmoeder, dan naar de regter zijde, dan wederom naar de linker zijde keert, om vervolgens wederom op de moedermond terug te komen (1).

V. Hoe

(1) *Het zelve kan op het einde der zwangerheid, en zelfs terwijl de vrouw in barensnood is, gebeuren, zoo als ik bij verscheide vrouwen gezien héb. Maar in alle deze gevallen was het kind klein, en omringt met een groote menigte waters.*

V. Hoe bewijst men dat het kind in de zevende maand der zwangerheid niet en keert, ofschoon zulks door het grootste getal Vroedkundige vastgesteld zij?

A. Ten eersten, door dat de plaatsing welke zij aan het kind in de holligheid der baarmoeder gegeven hebben voor den tijd der keeringe, de moeijelijkste is die het nemen kan: 2. Dat die van het hoofd op de bovenste engte die op de keeringe volgt, heel zeldzaam is: 3. Dat in alle miskramen welke voor de zevende maand gebeuren, het kind bijna altijd met het hoofd voor uit komt: 4. Door 't onderslaan van een vrouw kan men het hoofd op den mond der baarmoeder onderscheiden van de zesde maand af, en zomtijds nog vroeger: 5. Eindelijk heeft de opening der lijken van zwangere vrouwen getoond, dat het hoofd van het kind, in alle tijden der zwangerheid, meestentijds naar om laag was.

V. Waarom vindt men het hoofd van het kind bij de meeste vrouwen niet op de bovenste engte, voor de zevende maand?

A. Dat hangt af van de uitzetting der baarmoeder, van deszelfs trap van schuinsheid, van de gedaante van deszelfs holligheid, van de gedaante van het kind, en dikwijls van de manier van onderslaan, &c. (1).

V. Wel-

(1) *De enge palen van dit werk laten niet toe, om de nodige bewijzen van het geen wij hier zeggen, bij te brengen; wij zullen die voor een uitgebreider werk bewaren.*

V. Welke zijn de teekenen van de agtſte en negende maand?

A. In de agtſte maand beſlaat de bodem der baarmoeder in bijna alle vrouwen, een gedeelte van den opperbuik, de zeeltebek is kort, gezwollen en zagt aan deszelfs onderſte gedeelte; deszelfs opening is in vrouwen die reeds meer gebaard hebben min of meer verwijderd; en die is zomtijds om deszelfs verheffing en ſchuinsheid, zeer moeilijk te bereiken.

In de negende maand zinkt de bodem der baarmoeder bij zommige vrouwen ongevoelig, en bij anderen eensklaps: maar wanneer dat op de laatſte wijze geſchied, zijn de vrouwen niet lang meer zonder den arbeid te krijgen. De zeeltebek wordt zagter en dikker als in de agtſte maand, en deszelfs opening veel wijder; de inwendige moedermond verwijdert zig ook; maar behoud een zekere trap van hardigheid, welke hij niet dan in de laatſte dagen voor de verlosſing verliest. In vrouwen die van haar eerſte kind, zwanger zijn, opent zig de moedermond zeldzaam voor dat de arbeid begint: de zeeltebek zwelt niet, maar wordt, om zoo te ſpreken, hoe langs hoe meer als uitgewist, zomtijds nauwlijks meer dan een verhevendheid van twee of drie linien vertoonende, en zomtijds in 't geheel geen. Bij dit zoort van vrouwen is het meestentijds zeer moeilijk de opening der baarmoeder in het eerſte begin van den arbeid te ontdekken.

Wan-

Wanneer men een vrouw eenige dagen voor de verlosfing onderflaat, den vinger in den binnenften mond der baarmoeder tot op de vliezen van de vrugt brengende, en men dan gewaar wordt dat deze vliezen zig ligtelijk in een oogenblik fpannen, en vervolgens wederom verflappen, is zulks een voorloper der weeën: men befchouwt deze verfchijning als het tijdftip van den verlosfings-arbeid.

VIII. Afdeeling.

Van de Vrugt en de Nageboorte.

V. Wat is de vrugt?

A. Men geeft die naam aan 't kind van ongeveer na de zesde week der zwangerheid wanneer het die van *embryo* aflegt, tot dat het uit den fchoot der moeder voortkomt, wanneer men 't die van kind geeft.

V. Wat grootte en zwaarte heeft de vrugt op 't einde van de negende maand der zwangerheid?

A. Dat verfcheelt in 't oneindige; de lengte is gemeenelijk van zestien of zeventien duimen, tot een-en-twintig of twee-en-twintig duimen: er zijn kinderen welke niet meer als vijf ponden wegen, andere zes, eenige zeven, en zelfs agt ponden. Men vind er weinige die negen ponden wegen. Die gene welke vijf-en-twintig, twee-en-twintig, vijftien, en zelf twaalf ponden woegen, zijn zekerlijk niet op de

ſchaal gelegd geweest, en zijn niet als door het oog gewogen (1).

V. Wat moet men omtrent de vrugt met betrekking tot de verloſſing opmerken?

A. Men moet hoofdzakelijk kennen deszelfs oppervlaktens, zijn verdeelingen, zijn maat of dikte, en boven al die van het hoofd, de wijze op welke deszelfs deelen zig het maklijkst bewegen, en deszelfs plaatſing in den ſchoot der moeder.

V. Hoe verdeelt men de oppervlakte der vrugt?

A. Men kan die verdeelen in vier vlaktens; te weten, een voorſte, een agterſte, en twee zijdelingſche: ieder vlakte heeft zijn afdeelingen; van vooren telt men op het aangezigt, het voorſte gedeelte van den hals, de borst, den buik, 't voorſte gedeelte van het bekken waar aan de teeldeelen; het voorſte gedeelte der dijen en der beenen, en eindelijk de knien. Op de agterſte vlakte onderſcheid men het agterhoofd, het agterſte van den hals, den rug, de lendenen, de billen, het agterſte der deijen, der knieën en der beenen.

Op

(1) *Ik heb een zeer groot kind laten zien aan een Vroedmeester, welke zeide er een van vijf en-twintig ponden ontfangen te hebben, hij ſchatte het zelfs drie-en-twintig of vierentwintig ponden zwaar, daar bij voegende, dat het gene dat hij gewogen had, niet veel kloeker was geweest; wij wogen het, en hij was ooggetuigen, dat het niet meer als zeven en drie vierde ponden woog.*

Op de zijdelinſche vlaktens vindt men de zijden van het hoofd, waar aan 't oor, de zijde van den hals, de ſtomp of punt van de ſchouder, de eigentlijk gezegde zijde en flank, de heup, het uitwendige gedeelte der deijen, der knie en des beens.

Bij alle deze afdeelingen voegt men nog het bovenſte gedeelte van het hoofd en de zolen der voeten.

't Is noodzakelijk de kenmerken van alle deze deelen te kennen, ten einde die door 't gevoel te konnen onderſcheiden, wanneer zij zich aan den mond der baarmoeder in den tijd der verloſſing voordoen: maar wij zullen die niet aanwijzen tot dat wij van de handgrepen der verloſſing handelen.

V. Konnen alle deze deelen zich aan den mond der baarmoeder voordoen?

A. Er is er geen die zich in den arbeid niet kan voordoen: het eene in der daad zeer gemeen, en het andere van tijd tot tijd, maar het grootſte getal zeer zeldzaam.

V. Wat is de lengte der vrugt?

A. Het lighaam der vrugt in de baarmoeder gebogen zoo als wij hier na zeggen zullen, heeft een uitgeſtrektheid van tien a elf duimen van het topje van het hoofd tot aan de hielen welke op de dijen gebogen zijn, en een andere van vier duimen en een half, somtijds vijf duimen, en zelfs meer, van het uiterſte gedeelte der eene ſchouder tot het uiterſte gedeelte der andere gemeten.

V. Wat gedaante heeft het kinds hoofd, en wat maat heeft het?

A. Het hoofd van 't kind heeft de gedaante van een eijrond, dat in verscheide opzigten een weinig plat gedrukt is, zoo dat men er vijf oppervlaktens aan kan betragten; te weten, een bovenste, 't opperste ovaal genoemd, den top of eigentlijk gezegd de kruin; een onderste welke den grond van 't hoofd uitmaakt; twee zijdelingsche en een voorste, dat eigentlijk gezegd 't aangezigt uitmaakt.

De lengte van het hoofd is van vier duimen of daar omtrent, van het midden van het voorhoofd, tot aan den knobbel van het agterhoofd gerekend, deszelfs breedte onder de ooren, is van drie en een vierde duim, dikwijls eenige linien minder en zeldzaam meer: eindelijk van de kin tot aan het achterste einde van den pijlnaad, vindt men omtrent vier duimen en een half of vijf duimen.

Men moet opmerken dat de uitgestrektheid dezer linien; welke men kruislijnen noemt, gedurende den tijd der verlossing veranderen; want wanneer het hoofd met betrekking tot het bekken der vrouw wat dik is, vermeerdert deszelfs lengte, terwijl de dikte vermindert.

V. Waar in kan de kundigheid van de metinge der vrugt een Vroekundige nuttig zijn?

A. De konst van Vroedkundige bestaande in de

vrugt

vrugt door het bekken van een vrouw in het ligt te brengen, moet hun de kennis van de metingen van dit ligchaam niet min nuttig zijn, als die van het bekken: 't is dan deze kennis welke hen moet leeren, dat het niet onverschillig is of zich dit of dat gedeelte der vrugt aan den mond der baarmoeder voordoet, op dat de verlossing gemaklijk zij; en zelfs dat die door de kragten der moeder alleen kan geschieden. Deze zelve kennis moet hun ook leeren, dat er zekere plaatsingen zijn van het hoofd, en zelfs van de kruin, welke de verlossing zeer moeilijk, en dikwijls zonder behulp der konst onmooglijk maken, zoo als wij bij 't vervolg aantoonen zullen.

V. Waarom moet men de wijze kennen op welke zich de voorname deelen van de vrugt het gemaklijkst bewegen?

A. Om dat men de grootste oplettenheid moet hebben in moeijelijke verlossingen, daar men verpligt is om de vrugt te keeren, de deelen op de voor haar voordeeligste wijze te buigen. Deze oplettenheid is volstrekt noodzakelijk voor de veiligheid van het kind; het maakt de handgreep min pijnlijk voor de moeder, min vermoeijende voor die ze verrigten moet, en beveiligt hen dikwijls voor veel onaangenaamheden en berispingen.

V. Wat gedaante heeft het ligchaam van de vrugt

en

en hoe is deszelfs plaatſing gedurende den tijd dat het in den ſchoot der moeder is?

A. Het lighaam van de vrugt is voor over gekromt, het hoofd op de borst gebogen; de dijen en beenen zijn op die wijze gebogen dat de knien van elkander verwijderd zijn, en de voeten bij elkanderen op de billen geplaatst: de armen zijn gebogen of op die wijze geplooijd dat de handen meestentijds op het aangezigt leggen.

't Kind op deze wijze gebogen, is dus geplaatst dat het hoofd naar om laag, en't agterhoofd naar de regter of linker zijde van het bekken gekeerd is, bijna altijd een weinig naar voren, en zeer zeldzaam agter de zamenvoeging der ſchaambeenderen zoo als de meeſte vroedkundige willen; in deze geſtalte zijn de billen naar boven, overhellende naar die zijde van de vrouw werwaards de bodem der baarmoeder overhelt.

Alle andere plaatzingen van het kind in de baarmoeder zijn zeldzaam; uitgezondert in de eerſte tijden der zwangerheid.

V. Wat is de nageboorte?

A. Alles te zamen genomen is het de moederkoek, de vliezen, de navelſtreng en 't water.

V. Wat is de moederkoek?

A. 't Is een ſpongieus en vaatachtig lighaam, bijna van een ronde gedaante, zes a zeven duimen groot, en

in

in deszelfs midden omtrent van een duim dikte; want hij word naar deszelfs omtrek dunner. Men kan er twee oppervlaktens aan opmerken, de eene uitwendig verheven, en vrij glad, wanneer er niet veel aan de moederkoek getrokken is geweest; maar wanneer dit sponsagtig lighaam eenigzints is gehandeld, of dat het van de baarmoeder gescheiden is, door met de streng te trekken is die in verscheide kwabben verdeeld: op deze oppervlakte vind men min of meer groote openingen, welke met soortgelijke openingen in de baarmoeder overeenstemmen. De inwendige oppervlakte des moederkoeks is uitgehold en met een vlies gedekt; men vind er de takken der navel-vaten in, en haar zamenloop om de navelstreng uit te maken.

V. In welk gedeelte der baarmoeder kan zig de moederkoek vasthegten, en op wat wijze geschied haar vereeniging?

A. De moederkoek kan zig onverschillig inwendig aan alle punten der baarmoeder vast hegten. Men vind ze nu aan den bodem van dat lighaam gehegt, dan aan deszelfs voorste gedeelte, dan wederom van agteren, of aan een der zijden; men heeft die zelfs op den mond der baarmoeder gehegt gevonden.

De vereeniging van de moederkoek met de baarmoeder geschied door een vrij teder celagtig vlies, en niet door inenting zoo als eenige gesteld hebben.

V. Wat is de navelstreng?

A. 't

A. 't Is een ſoort van koord, door de vereeniging van twee ſlagaders en een dikke ader gemaakt, welke zig van des kinds navel tot aan de moederkoek uitſtrekt: deszelfs lengte is van ongeveer een halve el.

V. Van waar komen de vaten die de navelſtreng uitmaken, en waar gaan die heen?

A. De twee ſlag-aders zijn een vervolg der onderbuiks ſlag-aders van de vrugt; zij verliezen zig door een oneindig aantal takjes in het ſponsagtige gedeelte van de moederkoek, na voor of over deszelfs binnenſte oppervlakte menigvuldig ſlangswijze kronkels gemaakt te hebben, de takken der ader verzellende. De navel-ader komt met een ontelbare menigte takjes uit het ſponsagtige gedeelte des moederkoeks voort, en gaat zig ontlasten in de poort-ader en benedenſte holle ader der vrugt. De vereeniging der navelvaten geſchied ſomtijds in het midden der inwendige oppervlakte des moederkoeks, en op andere tijden op eenige afſtand van deszelfs omtrek In dit laatſte geval zegt men de moederkoek als een racquet te zijn. Deze vaten zijn door de ganſche uitgeſtrektheid der navelſtreng ſlangswijze gebogen, en door het vaatagtig en lam-vlies omkleed.

V. Welke gebreken heeft de navelſtreng?

A. Die kan of zeer lang of zeer kort zijn; te dik of te dun, wanneer die te lang is kan die zig om het lighaam of den hals van het kind ſlingeren, en aan deszelfs

zelfs beweging hinderlijk zijn; er kan zelfs volgens 't berigt van eenige Vroedkundige een knoop in komen, en de vrugt doen omkomen; 't welk mij niet te min onmooglijk voorkomt: wanneer die te kort is, kan zulks insgelijks aan de beweging van 't kind hinderlijk zijn, en trekkingen op den moederkoek veroorzaken: wanneer die te dik is komt zulks voort van een zugtige ſwelling, in welk geval die wanneer men de vrouw wil verloſſen ligt afbreekt; dit geſchied ook wanneer die al te dun is.

V. Wat dienst doen de moeder-koek en navelſtreng?

A. Deze beide deelen dienen tot den omloop des bloeds welke tusſchen de moeder en 't kind plaats heeft

V. Hoe geſchied deze omloop?

A. Het bloed door de vaten der baarmoeder tot in het ſponsagtig gedeelte des moederkoeks gebragt, word door de takjes der navel-ader opgenomen welke het voor een gedeelte ontlast in den boezem der poortader, en voor een gedeelte in de holle ader der vrugt, deze laatſte brengt dit bloed, met al dat gene dat zij van de deelen der vrugt ontfangen heeft, over in het regter oor van het hart, waar van daan er een gedeelte door de opening van Botallus overgaat in het linker oor, en het overige gedeelte in de regter holligheid van het hart en daaruit door deszelfs beweging in de long-ſlag-ader. Het bloed 't welk in deze

ſlag-

ſlg-ader gedrongen word verdeelt zig wederom in twee deelen waarvan 't eene alle de verdeelingen van dit vat doorloopt, om in de aders van denzelven naam over te gaan, en in het linker oor van het hart overgebragt te worden, het andere gedeelte van dit bloed gaat door middel van de ſlag aderlijke buis over; in de nederdalende ſtam der grote ſlag-ader: het bloed der long-aders tot in het linker oor van het hart gekomen zijnde, vermengt zig met dat gene, 't welk door het gat van Botallus gevloeid heeft; en word door de zamentrekking van dit oor, in de linker holligheid van het hart voortgedreven, waar van daan het in de groote ſlag-ader overgaat, die het aan al de deelen van de vrugt verſpreid. Een gedeelte van het bloed der nederdalende groote ſlag-ader, keert door de navel-ſlagaders naar den moederkoek te rug, en daar van daan voor een gedeelte in de aders van denzelven naam; en voor een gedeelte in de vaten der baarmoeder.

V. Welke vliezen omringen de vrugt?

A. Er zijn er twee, een uitwendig 't welk men het vaatagtige noemt, en een inwendig 't lam-vlies genaamd.

Het vaatagtige is een vlies dat uit verſcheide lagen van een celagtig weefſel is zaamgeſteld; het is door zijn buitenſte oppervlakte aan de binnenſte oppervlakte der baarmoeder gehegt, uitgezondert op die plaats

daar

daar de moederkoek vastgehegt is, om dat dit vlies over de holle zijde der moederkoek heen gaat. Dit vlies is dikker in den omtrek van de moederkoek als in deszelfs overige uitgeſtrektheid.

't Lamvlies is een zeer dun vlies, 't welk door zijn buitenſte oppervlakte aan de binnenſte oppervlakte van 't vaatagtig vlies gehegt is, en het water en de vrugt onmiddellijk bevat.

V. Welke gebreken hebben de vliezen?

A. De vliezen konnen te ſterk of te teder zijn: in het eerſte geval wederſtaan zij de ſamentrekkingen der baarmoeder te lang, en vertragen den arbeid; in het laatſte geval breken zij te vroeg, en dikwijls zelf voor dat de arbeid begonnen is, 't welk aanleiding geeft tot een te vroegtijdige afloop van het water, en tot een zeer langwijlige en pijnlijke verloſsing.

V. Waar komt het water dat de vrugt omringt van daan, en hoe groot is deszelfs kwantiteit met betrekking tot hetzelve?

A. dit water zijpert in de holligheid van het begin der zwangerheid af tot aan deszelfs einde toe, en komt na alle waarſchijnelijkheid uit de vaten der baarmoeder. Deszelfs hoeveelheid met betrekking tot de vrugt is zeer opmerkelijk in het begin der zwangerheid, het vermindert naar mate dat de vrugt groeit, en is zeer weinig op het einde.

V. Wat dienst doet het water?

A. Men gelooft dat het in de eerste tijd der zwangerheid voedsel aan de vrugt verschaft. Het dient om de baarmoeder te verwijderen, maakt dat de bewegingen der vrugt minder lastig zijn voor de moeder; beveiligen het zelve voor de werking van van buiten aankomende kragten, immers tot een zekere trap; en dienen in tijd van verlosfing tot de verwijdering des moedermonds.

VIER-

VIERDE HOOFDDEEL.

Verdeeling der Verlosſingen, en hare Teekenen.

I. AFDEELING.

Verdeeling der verlosſingen.

V. Op wat wijze kan men de verlosſingen verdeelen?

A. In drieën: in het eerſte zoort zullen opgeſloten zijn alle die gene welke zig door de kragten der moeder alleen kunnen voleindigen; in het tweede zoort die gene welke men met de hand alleenig uitvoert, en waar toe de kragten der moeder niet kunnen voldoen; eindelijk in het derde, de verlosſingen welke eenig werktuig vereisſchen.

V. Onder wat naam hebben de ſchrijvers deze bijzondere zoorten van verlosſingen beſchreven?

A. Zij hebben die van het eerſte zoort natuurlijke of gemaklijke verlosſingen genoemd: tegennatuurlijke of moeilijke die van het tweede zoort; en werkelijke die van het derde zoort.

V. Moeten de Vroedvrouwen deze verſchillende zoorten van verlosſingen kennen?

A. Offchoon de gewoonte zoo veel als de zwakheid of de aandoenlijkheid der fexe, de Vroedvrouwen aan het eerfte en tweede zoort van verlosfingen bepaald heeft, moeten zij niet te min die van het derde zoort, en de oorzaken die haar zoo moeilijk maken of die het gebruik van werktuigen vorderen kennen; wijl deze kennis haar zal onderrigten van de gevallen in welke zij een Vroedmeester te hulp moeten roepen.

II. Afdeeling.

Van de oorzaken der Verlosfing in 't gemeen.

V. Welke zijn de oorzaken der verlosfing?

A. Alle dingen welke in ftaat zijn den uitgang der vrugt uit den fchoot der moeder te bevorderen.

V. Hoe verdeelt men de oorzaken der verlosfing?

A. Men kan die verdeelen in bepalende, en in uitwerkende: de eerfte zijn die gene welke de zamentrekking der baarmoeder of de pijnen der verlosfing veroorzaken; en de uitwerkende zijn die gene welke den uitgang van het kind voortbrengen.

V. Welke zijn de bepalende oorzaken van een natuurlijke verlosfing die ten einde van negen maanden gefchied?

A. Zommige fchrijvers hebben gedagt dat het kind niet langer als negen maanden in de baarmoeder konde blijven om dat het na die tijd voedzel ontbrak, waar door het verpligt wierd geweldige bewegingen te

ma-

maken om den uitgang te zoeken; anderen hebben gesteld dat het de noodzakelijkheid was om adem te halen welk het kind aanzette om pogingen te doen om uit de baarmoeder te komen; anderen hebben gezegd dat het tot die pogingen aangezet wierd door den drek welke de ingewanden prikkelde. Anderen eindelijk hebben haar toevlugt genomen tot de uitzetting der baarmoeder en de spanning van haar vezelen, om de bepalende oorzaak der zamentrekkingen van dit ingewand te vinden. 't welk ons 't waarschijnelijkste voorkomt; offchoon het met dit te vooronderstellen, ons even moeilijk is uit te leggen, waarom de verlosfing bij de meeste vrouwen niet geschied dan omtrent het einde der negende maand.

V. Welke zijn de uitwerkende oorzaken der verlosfing?

A. De zamentrekking der baarmoeder, die der spieren van den onderbuik, en die welke tot de ademhaling dienen, zijn de uitwerkende oorzaken van de eerste zoort. De werking der hand van den Vroedmeester of Vroedvrouw, is de uitwerkende oorzaak der verlosfingen van het tweede zoort; en de werking der werktuigen die der verlosfingen van het derde zoort.

V. Hoe kunnen de zamentrekkingen der baarmoeder den uitgang der vrugt te weeg brengen?

A. Wanneer de baarmoeder zig zamentrekt vermin-

dert hare holligheid in allen opzigte; de vliezen en vogten worden naar den moedermond, welkers werking zwakker is, gedreven; daar, op de wijze van een kegel ingedrongen zijnde, verpligten zij die, zig te verwijderen; wanneer deze vliezen gebroken zijn, en het water ontlast is, dringt het hoofd of eenig ander deel van het kind in die opening, welke zig te meer verwijdert, naar mate er dit ingedrongen wordt; de zamentrekking der baarmoeder vermeerderende en deszelfs holligheid voortgaande zig te vernauwen, komt er het kind geheel uit, en weinig minuten daar na volgt de nageboorte.

V. Hoe kunnen de ſpieren van den onderbuik en der ademhaling zamenwerken tot uitdrijving der vrugt?

A. De ſpieren des onderbuiks zig zamentrekkende verminderen de holligheid van den buik, dringen de daar in bevatte ingewanden nederwaards, en dus bijgevolg ook de baarmoeder met de vrugt. De ſpieren der ademhaling, de borst verwijderende, maken den ingang van meerder lugt, in de longen gemaklijk, waar door het middelrif meer nedergedreven wordt, 't geen de holligheid van den buik vermindert, behalven dat de ſpieren die de borst verwijderen in werking zijnde, een des te vaster ſteunpunt verſchaffen aan de ſpieren van den buik, 't geen haar werking op de ingewanden, en bij gevolg op de baarmoeder vermeerdert.

V. Werkt

V. Werkt het kind van zig zelven om zijn uitgang te bevorderen?

A. Men heeft alle rede om te denken dat het kind lijdelijk, of aan een onbezield ligchaam gelijk zij in dit werk: want de verlosfing van een dood kind, van de moederkoek, of van een vleeschklomp, gefchied volftrekt op dezelve wijze als die van een levend welvarend kind.

III. Afdeeling.

Van de teekenen der Verlosfing.

V. Hoe verdeelt men de teekenen der verlosfing?

A. Men kan die verdeelen, 1. in zulke die 't aannaderen van den arbeid voorfpellen; 2. in teekenen welke te kennen geven dat de arbeid plaats heeft; 3. in zulke die deszelfs voortgang en einde te kennen geven.

V. Welke teekenen geven te kennen dat een vrouw niet lang meer gaan zal?

A. Om uitfpraak te doen of een vrouw nabij de tijd der verlosfing zij of niet, moet men letten op de tijd die er verlopen is, zedert dat haar ftonden hebben opgehouden, en zedert wanneer de vrouw de eerfte bewegingen van haar kind is gewaar geworden; 't welk gemeenlijk in de vijfde maand gefchied, zoo als wij gezegd hebben &c.; maar deze teekenen zijn bedrieglijk,

daarom moet men de vrouw onderſlaan, en de geſteldheid van den hals der baarmoeder en deszelfs opening onderzoeken, of die hals kort en zagt is, of de openingen en vooral de binnenſte eenigzints verwijderd zijn, en of die gemaklijk voor den vinger wijken; dit zoo zijnde, kan men veilig zeggen, dat de vrouw niet lang meer gaan zal, ofſchoon zij de negende maand niet bereikt had.

V. Is het niet al zoo noodzakelijk, wanneer men bij een vrouw geroepen wordt om haar te helpen, acht te geven op de teekenen die de laatſte maand der zwangerheid eigen zijn?

A, Ja, deeze oplettendheid is zelfs van de grootſte aangelegendheid, want door den tijd der zwangerheid te onderzoeken, leert ons dit den arbeid te begunstigen, of de middelen te zoeken om die te bedaren. 't Is bij gevolg de kennis der bovengemelde teekenen, die ons den natuurlijken arbeid doet onderſcheiden, van die welke een miskraam of te vroegtijdige geboorte aanbrengt.

V. Welke teekenen doen ons den waren arbeid erkennen?

A. Een vrouw is in verlosſings arbeid, zoo dra de baarmoeder zig t' zamentrekt om het kind uit te drijven: deeze zamentrekkingen zijn van pijnen verzeld, welke in een der gedeeltens des onderbuiks beginnen, en omtrent het fondament eindigen; maar de

vrouw

vrouw kan die verwarren met andere pijnen, welke niet van de zamentrekking der baarmoeder voortkomen, en die in den loop der zwangerheid konnen plaats hebben; bijgevolg is het noodig de vrouw te onderſlaan, om uitſpraak te doen of de vrouw in arbeid is of niet. Indien de pijnen ware weeën zijn, zal men vinden dat de mond der baarmoeder, die voor de wee, zagt en verwijderd was, zig gedurende dat dezelve plaats heeft, verhard en toetrekt: dat de vliezen die ſlap waren, zig ſpannen; dat het gedeelte van het kind, dat men voelen kan zig ſchijnt te verwijderen: maar na dat de wee over is, keert alles tot zijn voorige ſtaat weder te rug.

V. Welke teekenen duiden aan dat de arbeid vermeerdert?

A. In den voortgaanden arbeid worden de weeën ſterker en ſchielijker op elkander volgende, de mond der baarmoeder verwijdert zig, en word dunner; er komen eenige droppelen bloed, welke de ſlijmige vogtigheid, die de ſcheede bevogtigt, rood verft; waarom men gemeenelijk zegt, dat *de vrouw teekent.* De vliezen worden gedurende de weeën, meer geſpannen, en die maken op den mond der baarmoeder naar mate van deszelfs verwijdering een gezwel: wanneer deze opening wijd is, dringen de vliezen weinig of niet in de ſcheede; maar wanneer die eng is, en de vlie-

 zen

zen ſlap zijn, verlengen zij er zig door heen, en maken een ſoort van darm.

Men zegt gemeenlijk dat het water wel ſtaat, wanneer de mond der baarmoeder wel verwijderd is, en de vliezen gedurende de weeën wel geſpannen zijn. Wanneer de vliezen in dien ſtaat zijn, breken zij gemeenlijk en het water ontlast zig.

V. Berſten de vliezen altijd wanneer de arbeid in dezen ſtaat is?

A. Dat gebeurt gemeenelijk, maar men vind vrouwen welkers vliezen zoo ſterk zijn dat zij de allergeweldigſte zamentrekkingen der baarmoeder wederſtaan; in dit geval vertragen zij den arbeid wanneer men ze niet en ſcheurt: bij andere vrouwen zijn die zo teder dat die door de eerſte wee berſten, en zomtijds wel voor dat de weeën verſchijnen; dit geſchiedende loopt het water af voor dat de mond der baarmoeder genoegzaam geopend zij om't hoofd des kinds in te laten, en dan wordt de arbeid zeer langwijlig en pijnlijk voor de vrouw; dit is het dat de vroedkundige een *droge verlosſing* noemen. Zomtijds breken de vliezen in 't geheel niet; in dit geval dat zeer zeldzaam gebeurt, ontſnapt alles uit de baarmoeder te gelijk, en het kind komt ter wereld in al zijn vliezen omſloten, en in het water leggende: het gebeurt ook dat de vliezen even boven den moedermond afſcheu-

ſcheuren; in dit geval loopt het water af, en het kind komt zomtijds in een gedeelte van deszelfs vliezen ter wereld. Dit is naar de voorzegging der goede vrouwtjes een voorteken van geluk; en men noemt dat met *een helm geboren* worden.

V. 't Water in de gunſtigſte tijd brekende, wat merkt men daar na op?

A. Zoo dra de vliezen ſcheuren loopt het water in een grooter of kleiner hoeveelheid af; indien er veel afloopt vind zig de vrouw verligt, zij geniet een kalmte welke eenige minuten en zomtijds zelf eenige uuren duurt; daar na worden de weeën ſterker en menigvuldiger; men wordt gewaar dat het hoofd der vrugt in den moedermond raakt, en in de ſchede vordert, de vrouw wordt meestentijds kramp in de dijen en beenen en min of meer ongemakkelijke trillingen gewaar, de pols verheft zig en wordt menigvuldiger, en het aangezigt wordt rooder; eenige vrouwen hebben neigingen tot braken, en zommige braken zelf, enz.; alle deze teekenen t'zaamgenomen geven te kennen dat de arbeid op zijn hevigſte is.

V. Uit welke teekenen beſluit men dat de arbeid ten einde loopt?

A. Het hoofd in de ſchede vorderende, ſchiet door den mond der baarmoeder, en vertoont zig in de tijd der weeën voor de ſchamelheid: het vordert in den begin-

ginne weinig wanneer het groot is, en verdwijnt altijd zoo dra de wee over is; wanneer het verder vordert wordt de bilnaad der vrouw meer na buiten gedreven en ſtaat meer geſpannen, de vrouw wordt een zwaarte aan haar fondament gewaar, waar door zij zig verbeelt te moeten afgaan; het oogenblik komt dat het hoofd na de weeën niet meer te rug keert, maar op de plaats daar het gedreven is blijft ſtaan: in dit oogenblik is de bilnaad heel zeer uitgezet; zoo die zagt, en de ſchamelheid wel verwijderd is, zal er het hoofd met de volgende wee uitkomen; maar indien die hard is, moet men op zijn hoede zijn, dat die in deeze wee niet ſcheure, zoo als wij elders zeggen zullen.

VIJF-

VIJFDE HOOFDDEEL.

Van de natuurlijke verlosſing in 't gemeen, of van de gene welke zig alleen door de kragten der moeder voltrekken.

I. AFDEELING.

Van de vereischtens die noodzakelijk zijn op dat de verlosſing door de kragten alleen der moeder kan geſchieden.

V. Welke zijn de noodzakelijke vereischtens op dat de verlosſing door de kragten der moeder alleen kan geſchieden?

A. De vrouw moet 1 ſterk genoeg zijn; 2. moet zij geen toevallen zoo als bloedſtorting, ſtuipen, ſlauwtens enz. hebben; want in dit geval moet men niets van de kragten der moeder verwagten, men moet haar, wil men vrouw en vrugt behouden verlosſen; 3. moet het bekken wijd genoeg zijn; 4. de ſchuinſche ligging der baarmoeder moet niet al te opmerkelijk zijn, en deszelfs opening in ſtaat van verwijdering te konnen ondergaan; 5. de grootte van het kind moet de uitgeſtrektheid der openingen waar door het doorgaan moet niet overtreffen; 6. eindelijk moet zig een geſchikt

ſchikt deel voor den mond der baarmoeder aanbieden.

V. Welke gedeeltens van het ligchaam der vrugt moeten zig voordoen op dat de kragten der moeder alleen voldoende zijn?

A. Het kind moet het opperſte gedeelte of den top des hoofds, de voeten, de kniën, of de billen aanbieden. Dit zijn de eenigſte deelen die de vrouw konnen toelaten alleen door haar eige kragten te verlosſen ten zij het kind niet voldragen is.

V. Kan men derhalven die verlosſingen als natuurlijk beſchouwen, in welke het kind de voeten, de kniën, of de billen aanbied; wijl zij zig door de kragten alleen der moeder konnen voleindigen?

A. Ja, men zou die als zodanig konnen beſchouwen, indien het bewezen was, dat het voordeeliger ware, dat ſoort van verlosſingen, aan de zorg van de natuur over te laten, dan de vrouw bij te ſtaan, en tot de verlosſing van het kind te helpen: waarlijk, om vrouwen in dit ſoort van verlosſingen te helpen, moet men voor af weten wat er geſchied, wanneer zij aan de natuur worden toebetrouwd, en de wijze waargenomen hebben, hoe het kind uit de baarmoeder komt; want zonder deze kennis zijn de zorgen des genen die zig voorſtelt de vrouw te helpen, dikwijls veel nadeeliger als nuttig.

II. Ar-

II. AFDEELING.

Van de Verlosfing, wanneer het kind het bovenfte eironde gedeelte des hoofds of de kruin voordoet.

V. Hoe onderfcheid men of het kind het bovenfte des hoofds of de kruin aanbied?

A. Men weet dat zig dit gedeelte aan den mond der baarmoeder voordoet, door de vrouw te onderflaan: men ontdekt door de vliezen, wanneer die nog niet gefcheurd zijn, de voorfte fontanel, den pijlnaad, den winkelnaad, de vereeniging dezer twee naden, 't welk wij de agterfte en bovenfte fontanel zullen noemen. Deze tekenen onderfcheid men veel gemaklijker, wanneer de vliezen gefcheurd zijn.

V. Kan de verlosfing met gemak en door de kragten der moeder altijd alleen gefchieden, wanneer het bovenfte eironde gedeelte van het hoofd zig voordoet?

A. Neen; 't is daarenboven nog nodig, dat dit gedeelte zig in een gunstige legging voordoe, en dat het een voordeelige weg houde, anders kan de verlosfing langwijlig, moeilijk en zelfs onmooglijk voor de krachten der moeder worden; en dat zelfs in die gefteldheden die men goede noemt.

V. Welke gefteldheden van den top des hoofds zijn de gunftigfte ter verlosfing?

A. Dat zijn die gene, in welke het agterhoofd van het kind, naar de een of de andere panswijze hollig-

heid

heid der ongenaamde beenderen van de moeder geplaatst is, of agter de vereeniging der ſchaambeenderen. Deze laatſte plaatzing is de min gemeenſte en de min voordeeligſte van de drie, of ſchoon die door bijna al de Vroedmeesters, zelfs van onze dagen, als een *goede* en meest *algemeene* opgegeven word.

V. Waarom is deze geſteldheid min gemeen en min voordeelig als die gene, in welke het agterhoofd naar de panswijze holligbeden legt?

A. Wij zullen niet ondernemen te verklaren, waarom deze plaatzing ongemeender is dan de twee andere; de ondervinding leert dat zij zeer zeldzaam is, en dat die zig nauwlijks in vijftig verlosſingen, eens voordoet. Om zig t'overtuigen dat zij min voordeelig is, moet men zig de maat van de bovenſte engte van 't bekken der vrouw, en dat van het hoofd des kinds erinneren, dan zal men zien, dat in die plaatſing waar in het agterhoofd, agter de vereeniging der ſchaambeenderen geplaatst is, en het voorhoofd naar het heiligbeen, de grootſte lengte van het hoofd geplaatst is in de kleinſte ruimte van de bovenſte engte; en dat in de twee andere plaatſingen, de grootſte lengte van het hoofd, geplaatst is in de grootſte ruimte dezer engte?

V. Waarom hebben de Vroedmeesters deze plaatſing dan als de gemeenſte en voordeeligſte beſchouwd?

A. Dat komt waarſchijnelijk voor eerst, om dat zij de

de plaatſing van het hoofd niet opgemerkt hebben, dan wanneer het uit de ſchamelheid voortkomt; want dan is het agterhoofd bijna altijd naar boven of naar het ſchaambeen, en het aangezigt naar onderen: ten tweeden, om dat het grootſte aantal der verlosſingen gelukkig afloopt; maar deze plaatſing is nog gemeender, nog voordeeliger dan de twee anderen, als ten aanzien der onderſte engte.

V. *Zijn* de plaatſingen in welke het agterhoofd met de panswijze holligheden van het bekken overeen ſtemmen, even menigvuldig en voordeelig?

A. Neen; want op de agt verlosſingen zal men er nauwlijks een ontmoeten, in welke het agterhoofd overeenſtemt, of ter plaatze der regter pans holligheid gelegen is; dus is deze geſteldheid veel zeldzamer dan de andere; zij is ook min voordeelig; maar dit zou te langwijlig zijn, om er hier de reden van op te geven.

V. Waarom zijn die geſteldheden goede of voordeelige genoemd?

A. Om dat zoo dra het hoofd in deze drie geſteldheden tot in het kleine bekken gekomen is, het agterhoofd zig onder de boog van het ſchaambeen komt aanbieden; en dan ſchikt de figuur van het hoofd zig op de voordeeligſte wijze naar de gedaante der onderſte engte van het kleine bekken.

V. Welke geſteldheid van den top des hoofd is

is de min voordeeligste voor deszelfs uitgang?

A. Dat is die in welke het agterhoofd naar het heiligbeen der moeder geplaatst is, 't zij regt op dit been of een weinig zijdelings regts, of zijdelings links van hetzelve. Deze gesteldheden zijn moeilijk, om dat in de eene het aangezigt agter de bogt van het schaambeen geplaatst is, en dat in de andere zoo dra het hoofd in het kleine bekken valt, het er zig van zelfs komt plaatzen. In dit geval wordt de verlossing langwijlig en moeilijk, om dat de gedaante of gesteldheid van het aangezigt, niet beantwoorden aan de bogt van het schaambeen, waar door het belet wordt, om er gelijk in de goede plaatsingen van het agterhoofd geschied, in te gleijen.

Van de drie gesteldheden, die men als niet voordeelig kan beschouwen, die in welke het agterhoofd regt naar het heiligbeen, en de voorhoofds knobbels (of het voorhoofd) naar de vereeniging der schaambeenderen legt, is de ergste, ook is zij de zeldzaamste van de drie. Deze gesteldheden ontdekken zig behalven dat heel raar.

V. Wanneer deze gesteldheid plaats heeft, kan dan de verlossing nog alleen door de kragten der moeder geschieden?

A. Ja, mits dat het bekken der vrouw met betrekking tot de grootte des kinds hoofd zeer wijd zij; en dat de zamentrekkingen der baarmoeder, behalven dat ge-

geweldig zijn; en met deeze gunstige omſtandigheden is de verloſſing daarenboven nog altijd veel langwijliger dan in de andere plaatzingen. Wanneer zig deeze omſtandigheden niet ontmoeten, is de hulp der konst nodig, om de vrouw te verloſſen.

V. Hoe onderſcheid men de geſteldheden van den top des hoofds, wanneer dat gedeelte nog in de bovenſte engte is?

A. Men komt tot die kennis door de vrouw te onderſlaan, vooral wanneer de vliezen gebroken zijn; men zoekt naar de voorſte fontanel, en naar die, welke wij de agterſte genoemd hebben, (te weten de zamenkomst des pijls en winkel-naad) nauwkeurig acht gevende, naar welke punten van het bekken die geplaatst zijn: indien de agterſte fontanel omtrent de linker pans-wijze holligheid legt, en de voorſte omtrent de regter zijde van het heiligbeen, is dit de gemeenſte en voordeeligſte legging; zoo de agterſte fontanel zig naar de regter pans-wijze holligheid uitſtrekt, of zig agter de zamenvoeging der ſchaambeenderen bevind, kan men de geſteldheid nog een goede noemen, offchoon die min voordeelig is dan de voorgaande, vooral wanneer de agterſte fontanel zig agter de zamenvoeging der ſchaambeenderen bevind. Maar indien men de voorſte fontanel in de voorgemelde punten van het bekken geplaatst vindt, is de geſteldheid niet goed. Echter is het de allerergſte, wanneer

men deze voorste fontanel achter de zamenvoeging der schaambeenderen vind.

V. Wat weg houd het hoofd in de verlossing wanneer het zig in een goede plaatzing bevind?

A. De weg des hoofds in een goede gesteldheid, is dus: het agterhoofd of de zamenloop des pijls en winkelnaad komen het eerste in de holligheid van het kleine bekken, om vervolgens onder den boog van 't schaambeen te gleijen, en zig voor den venusheuvel te verheffen; wanneer het hoofd geheel uit het bekken is, draait zig het aangezigt naar de regter of linker deij der moeder, en het overige der romp volgt maklijk, om dat zig eene schouder onder de vereeniging der schaambeenderen, en de andere naar het heiligbeen plaatst.

V. Houd het hoofd altijd dezen weg?

A. Neen; het gebeurd zomtijds dat het voorhoofd het eerste neder komt; wanneer het hoofd dan de holligheid van het kleine bekken bereikt heeft, zal het omtrent het middelpunt der onderste engte met de voorste fontanel voorkomen, 't geen de verlossing voor de kragten der vrouw alleen onmooglijk zal maken; ten ware het bekken zeer wijd, of 't hoofd heel klein was; en dan zal de arbeid nog altijd zeer langwijlig zijn.

V. Waar in zijn de voordeelen gelegen van den eersten weg des kinds hoofd, en waar van daan komen de moeilijkheden in den tweeden?

A. Wan-

A. Wanneer het agterhoofd het eerste op die wijze nederdaalt, dat het onder den boog des schaambeens glijd, om uitkomende zig voor den venus-heuvel te verheffen, dan heeft het hoofd in de openingen van het kleine bekken niet meer, dan een omtrek van tien à elf duimen, en zomtijds minder; waarin eigentlijk het voordeel van dezen doortogt legt. Maar wanneer het voorhoofd van het kind vooruit komt, komt het kind met zijn grootsten omtrek in het bekken, welke dikwijls drie of vier duimen meerder omtrek heeft dan de vorige plaatzing; bijgevolg is het klaar, dat het bekken van de vrouw of wijder moet wezen, of de verlossing langwijliger, ja zelfs onmooglijk voor de kragten der vrouw alleen.

In dit laatste geval hebben zeer beroemde Vroedmeesters staande gehouden, dat de schouders van het hoofd in de bovenste engte geklemd zaten.

V. Hoe kan men dezen onvoordeeligen weg van het hoofd voorkomen, of wanneer die plaats heeft, verbeteren om den eersten te verkrijgen?

A. Door de vrouw gedurende den arbeid een tegenstellige legging te doen houden, aan de gesteldheid van het hoofd, op de bovenste engte: bij voorbeeld wanneer het agterhoofd naar de linksche pans-wijze holligheid des heupbeens gelegen is, en dat de bodem der baarmoeder naar dezelve zijde overhelt, moet men de vrouw eenige tijd op de regter zijde

 doen

doen leggen; zoo het agterhoofd naar de regter pans holligheid ſtrekt moet men de vrouw op de linker zijde doen leggen, enz.

Wanneer men gewaar wordt dat het voorhoofd verder gevorderd is dan het agterhoofd, moet men het terug drijven, en het agterhoofd doen dalen. Deze handgreep verrigt men door middel van eenige vingers, welke men op het voorhoofd plaatst, acht gevende dat men de vrouw eerst op de tegenovergeſtelde zijde, der gene naar welke het agterhoofd geplaatst is, doet leggen, en wanneer er dan een wee komt, duuwt men het voorhoofd terug. Indien men zulks geduurende de eerſte wee niet verrigten kan, wagt men op de tweede, enz. Wanneer men het agterhoofd heeft doen nederdalen, houd men de vrouw in dezelve gedaante, waarin men haar geplaatst heeft, en men verwagt het overige van haar eigen kragten.

V. Wanneer zig het hoofd in een der aangetoonde kwade geſteldheden bevindt, volgt het dan denzelven weg als in de goede geſteldheden?

A. In deze kwade geſteldheden des hoofds, daalt het agterhoofd meestentijds het eerſte neder, zomtijds gebeurd het nogtans dat het voorhoofd vooruit komt wanneer dit eerſte geval plaats heeft en het hoofd tot in de holligheid van 't kleine bekken gekomen is, is het het agterhoofd dat het eerſte uitgleid, voortſchietende over de agterſte zamenkomst der groote lippen,

om

om zig vervolgens op den bilnaad agter over te buigen; wanneer het voorhoofd vooruit komt, vertoont zig de kin onder de vereeniging der schaambeenderen, en dan komt het agterhoofd het laatste uit.

Schoon deze laatste doorgang wel min voordeliger is dan de voorgaande, leiden de uitwendige teeldeelen der vrouw in beide gevallen veel meer, dan in goede gesteldheden, en de verlossing is altoos zeer langwijlig.

III. Afdeeling.

Van de verlossing door de kragten der moeder alleen, wanneer het kind met de voeten voorkomt.

V. Hoe weet men of een kind met de voeten voorkomt?

A. De vrouw onderslaande vindt men de voeten, welke men door de teenen en hielen onderscheid.

V. Bieden zig de voeten altijd op dezelve wijze aan, voor den mond der baarmoeder?

A. Neen: zomtijds zijn de hielen naar de schaambeenderen der moeder en de teenen naar het heiligbeen gekeerd; op andere tijden zijn de hielen naar het heiligbeen, of de regter, of de linker zijde der moeder gekeerd; 't welk vier voorname gesteldheden uitmaakt.

V. Zijn deze vier gesteldheden even voordeelig?

A. Neen: de gesteldheden in welke de hielen naar

de regter- of linkerzijde van het bekken gekeerd zijn, zijn de voordeeligſte; de legging der hielen naar de ſchaambeenderen is min gunstig; en wanneer die naar het heiligbeen gelegen zijn is 't een kwade geſteldheid.

V. Waarom zijn alle deeze geſteldheden niet even voordeelig?

A. Ik zeg dat de twee geſteldheden der voeten, in welke de hielen naar de zijde van het bekken gelegen zijn de gunstigſte zijn voor de verlosſing, om dat het hoofd op de bovenſte engte komende op die wijze geplaatst is dat deszelfs grootſte uitgeſtrektheid overeenkomt met de grootſte ruimte van die engte. Wanneer het hoofd in de twee andere geſteldheden op de bovenſte engte komt, komt het met deszelfs grootſte uitgeſtrektheid, in de kleinſte dezer opening, en raakt met veel meer moeite tot in de holligheid van 't kleine bekken; in deze twee geſteldheden blijft het hoofd zomtijds op de bovenſte engte, door dat de kin zig plaatst op de verhevenheid welke het heiligbeen maakt ter plaatze van deszelfs vereeniging met de colom der wervelbeenderen, terwijl het agterhoofd door het ſchaambeen terug gehouden wordt; of wel is de kin op 't ſchaambeen, en 't agterhoofd op 't heiligbeen, naar dat de legging der voeten geweest is: indien men de plaatzing van het hoofd in deze twee gevallen niet verandert, kan de verlosſing door de kragten der moeder alleen niet volvoerd worden. Zo men deeze

voor-

voorzorge nalaat, en dat men met de romp die buiten het ligchaam is met eenige kragt trekt, zal men 't kind doen omkomen, en zelf zou men de romp van 't hoofd konnen trekken. Deze zwarigheden ontmoet men veel meer, wanneer de kin op het ſchaambeen te rug gehouden word, als in 't andere geval, en daarom is de plaatzing der teenen agter de ſchaambeenderen de ergſte; zoo als het bijna alle die de vroedkunde oeffenen, hebben opgemerkt, dewijl die aanbevolen hebben den buik van 't kind naar onderen te brengen, om daar door voor te komen dat de kin niet op de ſchaambeenderen haakt, maar men moet dien regel in zijn gantſche uitgeſtrektheid niet volgen, wijl de plaatzing welke zij aanbevolen hebben om aan 't kind te geven, aan dezelve gevolgen onderworpen is.

V. Welken weg houd de romp en het hoofd van 't kind, wanneer de voeten vooruitkomen, en dat men de verloſſing aan de zorg van de natuur overlaat?

A. Deeze weg is in zeker opzigte onderſcheiden naar de verſchillende plaatzing der voeten aan of in den moedermond. Eerſtelijk, wanneer de hielen agter de ſchaambeenderen zijn, komen de onderſte ledematen in dezelve geſteldheid voort, tot dat de deijen in de onderſte engte beginnen te glijen; in dat oogenblik plaatst zig een der heupen van het kind bijna onder de vereeniging der ſchaambeenderen, terwijl de andere zig omtrent de heilig- en zitbeenige band der te-

 gen

gen overgeſtelde zijde bevind; dan is de rug tegen de een of de ander panswijze holligheid der vrouw geplaatst, en de borst naar de vereeniging van het heiligbeen met het darmbeen der tegen over geſtelde zijde. In deeze geſteldheid des romps, zijn de ſchouders volgens of in dé grootſte ruimte van de bovenſte engte geplaatst, en de grootſte lengte van het hoofd, bied zig meede aan voor de grootſte ruimte dezer engte. De beweging of weg die wij zoo aanſtonds beſchreven hebben door de verplaatſing van het hoofd, belet dat de kin niet door het heiligbeen tegen gehouden wordt, wijl de links of regts gedraaid is, eer het hoofd tot op de bovenſte engte komt: ook wend zig de kin meestentijds naar de vereeniging des heiligbeens met het darmbeen der regter zijde. Dit gedeelte van het hoofd daalt het eerſte in het kleine bekken neder, en wanneer die een weinig onder de heilig en zitbeenige band gekomen is, wend het zig naar de bogt van het heiligbeen, dan komt het agterhoofd naar de vereeniging der ſchaambeenderen, en het agterſte gedeelte van den hals, voegt zig onder deze vereeniging; en de kin de bogt van het het heiligbeen, ſtaartbeen en bilnaad volgende, komt het eerſte uit de ſchamelheid, vervolgens het voorhoofd, en eindelijk het agterhoofd het laatſte.

2. Wanneer de hielen naar de linker of regter zijde van het bekken gekeerd zijn, dalen de onderſte ledema-

maten in dezelve linie neder, in welke de voeten aan den mond der baarmoeder waren, tot dat de dijen aan de onderfte engte gekomen zijn wanneer de heup welke onder de vereenigiug der fchaambeenderen is, zig naar den fteel van dit been, en die van het zitbeen wend; de andere heup, welke tegen het heiligbeen legt, wordt naar de heilig- en zitbeenige band der tegenovergeftelde zijde beftierd, zoo dat de romp, fchouders, en het hoofd van het kind, zig noodzakelijk op dezelve wijze plaatzen, als in de voorgaande gefteldheid, en het hoofd volgt denzelven weg om uit te komen.

3. In die gefteldheid der voeten, in welke de teenen agter het fchaambeen zijn, verandert de romp, even als in de eerfte gefteldheden, naar mate de dijen dieper in de onderfte engte komen, het eenige onderfcheid is, dat de rug van het kind na deze verandering, op de vereeniging van het heiligbeen met het ongenaamde been, van de linker of regter zijde, rust; waar door de kin op het lighaam van het fchaambeen, niet ver van de panswijze holligheid der tegen over geftelde zijde valt, alwaar dezelve tegen gehouden kan worden; terwijl het agterhoofd, dat van agteren, en een weinig op zijde is, zal neder dalen, om vervolgens in de bogt van het fchaambeen te glijen, en het eerfte uit te komen: op andere tijden daalt de kin het eerfte neder, om dat het agterhoofd te rug ge-

gehouden wordt; en in dat geval vertoont zij zig onder de vereeniging der ſchaambeenderen, en komt voor het agterhoofd uit.

In die geſteldheid der teenen voorwaarts, is de doorgang van het hoofd veel moeilijker, als in de drie eerſte.

V. Is het van veel aangelegendheid den weg dien wij aangewezen hebben, van het hoofd zoo wel als die van den romp wel te kennen?

A. Indien men acht geeft op de voordeelen, welke van de bewegingen van het ligchaam des kinds, zoo wel als die van deszelfs hoofd, voortkomen, zal men gewaar worden, dat de kennis van dezen doortogt van des te meer aangelegendheid is, dat die de regel moet zijn van die gene, welke zig voornemen om de vrouw te helpen, wanneer zig de voeten het eerſte aanbieden: zoo wel als in die gevallen, in welke men verpligt is, om die in de holligheid der baarmoeder zelfs te gaan zoeken. Men ziet dan in deezen doortogt, dat de uitgeſtrektheid der ſchouderen, en de grootſte lengte van het hoofd, altoos geplaatst zijn met betrekking tot de openingen of engtens van het bekken, en dat het hoofd altijd zijn kleinſte omtrek voordoende nederdaalt, en ruimte zoekt.

IV. AFDEELING.

Van de verlosfing door de kragten der moeder alleen, hel kind met de kniën, of de billen voorkomende.

Alhoewel het klaar zij dat de verlosfing door de kragten der vrouw alleen kan gefchieden, wanneer het kind met de kniën of billen voorkomt, prijzen wij niet aan, om het dus aan zig zelfs over te laten; wijl het voordeeliger is de vrouw te helpen, dan dit gedrag te houden. Wat nu de wijze betreft hoe de verlosfing in de verfchillende plaatfingen der knieën en der billen, aan de zorg van de natuur overgelaten, gefchied; die is volftrekt dezelve als die, in welke de voeten voorkomen. Daarom zullen wij die hier niet afzonderlijk behandelen, den lezer naar de III. en IV. Afdeeling van het VII. Hoofddeel verzendende, alwaar wij van de voordeeligfte wijze om de vrouwen in die foorten van verlosfingen bij te ftaan, fpreken zullen.

ZES-

ZESDE HOOFDDEEL.

Van het geene waar op een Vroedvrouw bij een vrouw welke haar hulp begeert geroepen zijnde moet letten, zoo wel geduurende den arbeid, als na de verlosſing; van het gene men aan het kind geven moet; en van de nageboorte.

I. Afdeeling.

Van het gene waar op men bij een in arbeid zijnde Vrouw te letten heeft.

V. Wat heeft een vroedvrouw te doen bij een in barensnood zijnde vrouw?

A. Alhoewel het grootſte gedeelte der verloſſingen alleen door de kragten der moeder geſchiede, is het niets raars er zulke te ontmoeten welke van dien regel afwijken, en welke door een kundige hand gemaklijk te regt te brengen zijn. Men vind ook andere welke volſtrekt niet tot dit ſoort behooren; 't is alleen door 't onderſlaan der vrouw, dat men beide deze ſoorten kan onderſcheiden: dit moet een vroedvrouw bijgevolg aanzetten om zoo dra zij bij een vrouw geroepen word door deze handgreep te onderzoeken of de ver-

verlosfing maklijk of moeilijk zijn zal; want haar gedrag dat zij houden moet, moet in die twee algemeene foorten van verlosfingen eenigzints verfchillende zijn, of fchoon de hulp der vroedvrouw in de natuurlijke verlosfing, tot de eigentlijk gezegde ontlasting van het kind niet volftrekt noodzakelijk zij, kan zij de vrouw niet te min met hulp en troost bijftaan. Indien zij niet verzekerd is van den tijd der zwangerheid moet zij de vrouw onderflaan, om te onderfcheiden of het ook valfche weeën zijn, en middelen zoeken om die te bedaren. Zo het ware weeën zijn, 't geen zij door de door ons reeds opgegeven kenmerken kan onderfcheiden, en de vrouw voldragen is, moet de vroedvrouw letten op de gefteldheid en plaatzing des moedermonds. Indien die wel verwijderd en zagt is, brengt zij alles wat geduurende, en na den arbeid nodig kan zijn, zoo wel voor de moeder, als het kind, in gereedheid: indien de moedermond weinig opening heeft, en er nog eenige hardigheid plaats heeft, en zig omtrent in het midden der bovenfte engte van 't bekken bevind, kan de vrouw zig in zulk een gedaante houden, welke zij voor haar gemak verkiest, en eenig voedzel gebruiken indien zij 't begeert, ten zij er eenige toevallen plaats hadden. Wanneer de mond der baarmoeder fterk naar het een of andere punt van 't bekken overhelt, moet de Vroedvrouw zorgen, dat zig de vrouw op dezelve zijde neder-

derlegt, dat is te zeggen, op de linker zijde, wanneer de moedermond naar de linker zijde overhelt; en op den rug, wanneer die veel naar agter is; door deeze voorzorge begunstigt men de verwijdering des moedermonds veel, en men verkort den arbeid opmerklijk.

Indien de vrouw die verlosſen moet hardlijvig is, of zedert eenige tijd geen ontlasting gehad heeft, geeft de Vroedvrouw haar een *clyſteer* van eenig verzagtend afkookzel, of zelfs maar enkel water: indien zij klaagt over hoofdpijn, het aangezigt rooder dan naar gewoonte is, de pols ſneller en ſterker, en er veel hitte op de huid is, moet zij de vrouw op den arm doen aderlaten: dit moet insgelijks geſchieden wanneer de moedermond maar weinig geopend is, en de buitenſte moedermond dik, pijnlijk en hard is: de uitwendige teeldeelen hard en droog zijnde, hebben dezelve hulp nodig; behalven dat men nog in deeze twee laatſte gevallen de vrouw op een pot met een ſterk afkookzel van verzagtende kruiden warm doet zitten, om die deelen daar door te verzagten en te bevogtigen, en deszelfs pijnlijke gevoeligheid te verminderen. In alle gevallen, en vooral in die, welke boven gemelde hulp vereisſchen. moet de Vroedvrouw zorg dragen, dat de vrouw geen geestrijke dranken, als *eau des carmes*, anijs, brandewijn of andere ſterke dranken, hoe genaamd gebruike; al

zoo

zoo min moet er kandeel of zoortgelijke dingen gebruikt worden, wijl al die dranken de vrouwen aan bloedſtortingen blootſtellen, die dikwijls doodelijk zijn, vooral wanneer die aanſtonds na de verlosſing gebruikt worden. Zoo de vrouw dorstig is, kan men haar water met heel weinig wijn te drinken geven, thee, garstewater met zuiker en citroen-zap, *orgeade*, *limonade*, of zoortgelijke.

V. Welke dingen kunnen er onder en na de verlosſing nodig zijn, die vooraf moeten vervaardigd worden?

A. Deze dingen beſtaan 1. in het noodige linnen, zoo wel om de vrouw geduurende den arbeid te verſchoonen, als anderzints voor het kind, handdoeken &c.; 2. Moet het bed vervaardigd worden, waar op men de vrouw zal plaatzen, wanneer het tijd wordt; 3. Er moet garen zijn tot afbinding van den ſtreng en een ſchaar om die af te ſnijden; 4. Ongezoute boter of pomade om de uitwendige deelen der vrouw van tijd tot tijd te beſmeren, zoo wel als de vingers der vroedvrouw zoo dikwijls zij die zal onderſlaan; 5. Azijn, brandewijn, of *eau des Carmes*, om het te verkwikken in geval het zwak en kwijnend ter wereld kwam, zoo als wij op zijn tijd zullen zeggen; zoo wel als om de kragten der vrouw te herſtellen, zoo zij in flaauwtens viel door er haar aan te laten ruiken, en de ſlapen des hoofds enz. mede te beſtrijken.

V. Op wat wijze moet het verlosſings-bed vervaardigd worden?

A. Wanneer men een rustbank met cingels gemaakt, vind, legt men daar een matras op in zijn gantſche lengte, vervolgens een tweede matras dubbeld toegevouwen, zoodanig geplaatst dat die maar iets meer als de helft of het midden der eerſte bedekt: dit bed bedekt men met verſcheide lakens, welke zes of agt dik toegevouwen zijn, om de matrasſen voor het water en bloed dat de vrouw ontlasten zal, te beveiligen; men plaatst verſcheiden kusſens om het hoofd en ſchouders der vrouw te onderſteunen; aan het ondereinde van de rustbank maakt men één dik ſtuk hout overdwars vast, of men plaatst er een vast ligchaam waar tegens de vrouw geduurende de weeën ſteunen kan; dit bed dekt men met eenige dekens in wintertijd, en met een enkeld laken in de zomer &c. Wanneer men geen rustbank met cingels heeft, legt men de matrasſen op een ordinair bed en verzorgt het tot het nodig gebruik.

V. Is dit bed volſtrekt noodzakelijk om een vrouw te verlosſen?

A. Wanneer de verlosſing door de kragten der moeder alleen geſchied, kan men zig ten aanzien van de plaatzing der vrouw ſchikken naar het land waar in men is: men vind plaatzen daar zij ſtaande verlosſen; in andere zitten zij op de knieën, rustende op haar

el-

ellebogen; in eenige landen heeft men bijzondere stoelen om in te verlossen: ondertusschen zijn de vrouwen veel beter op het bed, zoo als wij 't aanbevolen hebben, en men kan haar veel maklijker helpen en bijstaan.

V. Wanneer moet men de vrouw te bed leggen, en hoedanig moet men haar plaatzen?

A. Men moet de vrouw niet te bed leggen, voor dat de arbeid hevig wordt; dat is te zeggen, wanneer de mond der baarmoeder heel zagt en verwijdert is, en wanneer de weeën sterk en menigvuldig worden; ten ware dat zij zig eerder wilde nederleggen om te rusten; of dat de mond der baarmoeder sterk naar agter, of naar de een of andere zijde overhelde. In geval men de vrouw nederlegt om te verlossen, plaatst men haar dus dàt het hoofd en schouders door de kussens ondersteund worden, de voeten steunende tegen het hout, 't welk aan 't ondereinde der rustbank is vast gemaàkt, en de billen half weg op 't uiterste der dubbeld gevouwe matras rustende. Men dekt de vrouw naar 't jaargetij waar in men is, ten minsten met een laken, op dat zij voor de oogen der bijstanders niet bloot legge, zelfs niet voor de gene die haar verlost, die niet noodig heeft er naar te zien, en van alles door 't gevoel moet oordeelen.

Deze plaatzing is de voordeeligste voor de vrouw, en den uitgang van het kind. Zij steunt geduu-

rende de weeën heel ſterk tegens het dwars hout van onderen vast gemaakt, terwijl iemand op haar knieën rust, en een ander haar een ſteun voor de handen verſchaft, 't geen haar veel verligt, en gelegendheid geeft haar weeën ſterker voorttezetten.

Indien de vrouw door lendepijnen vermoeid wordt, kan men haar te hulp komen door haar een ſervet onder haar lenden door te ſteken, waar door twee menſchen geduurende de weeën haar ligtende onderſteunen, 't welk in deze door ons aangeprezen legging, maklijk te doen is, maar op geen der andere wijzen.

V, Welke oplettenheid is er noodig wanneer de vrouw op 't verlosſings-bed legt?

A. Men onderſlaat de vrouw van tijd tot tijd om de vordering van den arbeid op te merken, om te onderzoeken of het het hoofd is dat zig voordoet, en hoedanig deszelfs legging is; indien men daar nog niet van verzekerd is: men ſmeert de uitwendige teeldeelen met een weinig pomade, om ze te maklijker te doen rekken. Men moet niet te min vermijden te dikwijls te onderſlaan, en verſcheide vingers in de ſcheede brengen onder voorwendzel de vrouw te helpen met de deelen tot de rekking te bereiden; want deeze handelwijze is niet alleen onnuttig, maar zelfs gevaarlijk: door het dikwijls onderſlaan neemt men een gedeelte van het ſlijm weg, 't welk den mond der baarmoeder, de ſcheede, en de uitwendige deelen

be-

bevogtigt; men verdroogt die deelen en prikkelt ze; vervolgens ontfteken die en worden pijnlijk; 't geen de verlosfing vertraagt en moeilijk maakt. Men moet zorg dragen dat de vrouw niets aan heeft 't geen den omloop des bloeds kan hinderlijk zijn; en bijgevolg moeten kousfenbanden, roks- en andere banden worden losgemaakt. Indien de vliezen te hard zijn en de zamentrekking der baarmoeder te veel wederftaan, moet men die fcheuren; zorg dragende egter, dat zulks niet te vroegtijdig gefchiede.

V. Welk is het gunstigfte oogenblik om de vliezen te fcheuren, en welke voordeelen verkrijgt men daar door?

A. Wanneer de arbeid met geen fterke bloedftorting verzeld is, moet men wagten met de vliezen te breken, tot dat de mond der baarmoeder heel zagt is, en meer dan de grootte van een drie gulde ftuk verwijderd is; wanneer in dit oogenblik de weeën fterk en menigvuldig zijn, verhaast men de verlosfing door de ontlasting van 't water; om dat de zamentrekkingen der baarmoeder daar na meer uitdrijvender worden; dit ingewand werkt dan meer onmiddelijk op 't kind; en behalven dat, dit, dan een uitgang vindende, welke hem te voren door de vliezen gefloten was, dringt er zig bij ieder wee in, om er eindelijk buiten te raken (1).

V. Op

(1) *'t Is moeilijk om aan eerst beginnende het gefchikte oogen-*

V. Op wat wijze moet men te werk gaan om de vliezen te breken?

A. Men brengt een vinger zoo diep in de ſchede, tot dat deszelfs uiterſte op de vliezen welke den moedermond dekken, geplaatst zij; men wagt dan tot die wel geſpannen zijn, 't welk gebeurt wanneer de wee op haar hevigſte is, dan drukt men, met geweld om dezelve te ſcheuren; lukt zulks de eerſte rijs niet, moet er op de volgende wee gewagt worden, en dan weder op dezelve wijze zulks tragten te verrigten, terwijl men geduurende deeze tusſchenpozing de vliezen, welke over 't middelpunt des moedermonds zijn, met den nagel der vinger zoo dun ſchrabt als mogelijk is.

V. Is het altijd mooglijk om de vliezen op de voorgeſchreve wijze te breken?

A. Neen: zomtijds zijn die zoo hard, dat men die met den vinger alleen niet breken kan; hetzelve gebeurt ook wanneer zij zoo los van weefzel zijn, dat zij zig niet dan zeer ſlap in de ſterkſte wee ſpannen.

V. Wat

oogenblik aan te duiden, wanneer de vliezen moeten gebroken worden: men kan dat niet wel begrijpen, dan na alvorens veele verlosſingen te hebben bijgewoond. 't Is beter te lang hier mede te wagten, dan het te vroegtijdig te doen: want in dit laatſte geval kan zulks met min of meer kwade gevolgen verzeld zijn.

V. Wat moet men in dit geval doen?

A. Wanneer de vliezen zoo ſterk zijn, dat men die op de gewoone wijze niet breken kan, en dat die de ſterkſte en herhaalde zamentrekkingen der baarmoeder wederſtaan, en de arbeid de vrouw begint af te matten, brengt men twee vingeren in den moedermond, welkers uiteindens men op de vliezen plaatst, die men daar laat, tot zij wederom geſpannen zijn: dan brengt men er een ſchaar in op zijn plat, langs het binnenſte der vingeren, op welkers punt men een bolletje Was heeft geſtoken, welk bolletje, wanneer de ſchaar tot op de vliezen gekomen is, men met de vingers die in de ſchede zijn, er afſtoot; vervolgens de vliezen nog wel geſpannen zijnde, door voorzigtig te ſtooten, er mede breekt.

Eenige vrouwen hebben de gewoonte een korrel zout tusſchen de twee vingers in te brengen; andere een ſtuk gelds, om de vliezen daar op te breken; maar deze middelen zijn zo maklijk niet, als de door ons voorgeſchreeve manier.

Ondertusſchen moet men opmerken dat het ongemeen zeldzaam is, de vliezen zoo hard te vinden, dat men deze middelen nodig heeft.

Wanneer de vliezen heel ſlap zijn, en die zig niet wel en ſpannen, moet men twee vingers in de ſchede brengen, om die te vatten, en dezelve al draaijende te ſcheuren.

 V. Waar

V. Waar heeft men na 't breken van 't water op te letten?

A. Men moet de vrouw onderſlaan om zig op nieuws te verzekeren van het voorkomende deel des kinds, en deszelfs geſteldheid of plaatzing; indien het het hoofd is, moet men opletten of het deszelfs agterſte gedeelte is, dat geduurende de wee nederdaalt: wanneer het dezen voordeeligen weg houdt, moet men wagten tot dat het in de onderſte engte begint te gleijen; dan ſmeert men een weinig pomade vooraan in de ſchede, en op den bilnaad. Zoo de vrouw klaagt van drukking of zwaarte aan 't fondament, en noodzakelijkheid van te moeten afgaan, moet men haar niet toelaten, zig op een pot &c. te zetten, dan na haar alvorens te hebben onderſlagen; want heel dikwijls verwekt het hoofd deeze aandoening, 't welk er met de eerſte wee zoude kunnen uitſchieten, dat onaangenaam zijn zoude: wanneer het hoofd in de tijd der wee den bilnaad buitenwaards drijft, moet men de hand op dat deel leggen, en de vrouw aanraden wat minder te persſen, ten einde om aan dit deel tijd te geven, zig uit te zetten en te verſlappen; deze oplettenheid is in de eerſte verlosſing vooral noodzakelijk; zoo ook wanneer het hoofd tot dat punt gekomen is, dat het na ieder wee niet weder in het kleine bekken terug keert, zoo als wij elders opgemerkt hebben want anders zou de bilnaad zomtijds gantsch door-

ſcheu-

ſcheuren; 't is juist in dit oogenblik, dat men dit deel het meest moet onderſteunen, naar mate het ſterk uitgeſpannen is, en de zamentrekkingen der baarmoeder het geweldigst zijn, om dus deszelfs kragt met de onderſteunende hand te bepalen, en te beletten, dat het hoofd niet door en ſchiete, voor dat de uitwendige teeldeelen genoegzaam verwijderd zijn, en er dus geen ſcheuringe gebeure.

V. Waar door keerd het hoofd van 't kind na ieder wee in de holligheid van 't kleine bekken te rug?

A. Dit is een noodzakelijk gevolg van de gedaante van het kinds hoofd; van deszelfs grootte met betrekking tot de wijdte der onderſte engte; van de wijze op welke het zig in deze engte inlaat, en van de zwarigheid welke het ontmoet om dat te doen; en zomtijds alleen van den tegenſtand des bilnaads. Men moet dit in 't geheel niet toeſchrijven aan de navelſtreng, dat die om den hals van 't kind zou geſlingerd zijn, zoo als eenige gedaan hebben, en bij gevolg moet men die handgrepen, welke men in haare werken vind, niet werkſtellig maken, om te beletten, dat het hoofd niet te rug keere.

V. Wat moet men dan in diergelijk geval doen?

A. Wanneer dit van een al te groote ſpanning der uitwendige teeldeelen voortkomt, moet men wagten, en van tijd tot tijd wat *pomade* op die deelen ſmeeren, om haar verſlapping te bevorderen. Zoo de onderſte

engte te nauw gesloten is, moet men onderzoeken, of er het hoofd door zal konnen of niet; indien die wijd genoeg geöordeeld wordt, moet men nog wat wagten; maar indien het te nauw zij, de uiterlijke teeldeelen wel verwijderd zijnde, en dat het in een lange tijd weinig of niet vordert, zal het voordeeligst zijn de tang te gebruiken.

V. Wat moet men doen na dat het hoofd van 't kind geheel uit het bekken is?

A. Men neemt het vast, eene hand onder en de ander van boven plaatzende; men bestuurt het aangezigt van het kind vervolgens naar de regter, of linker dije der moeder, acht gevende het te draijen naar die zijde daar men bespeurt dat het maklijkste glijd: door deze beweging plaatsen zig de schouders van het kind de eene onder de vereeniging der schaambeenderen, en de andere naar het heiligbeen, waar door de uitgang der romp zeer gemaklijk wordt. Wanneer het niet lukt om deze plaatzing aan de schouders te konnen geven, door het aangezigt van het kind naar de dijen der moeder te draaijen, heeft men veel moeite om er die uit te krijgen; in dit geval moet men twee vingers van de eene hand op het voorste gedeelte van de eene schouder inbrengen, en twee vingeren van de andere hand op het agterste gedeelte der andere schouder, om er op die wijze een onder de vereniging der schaambeenderen en de ander naar agter te draijen; vervolgens plaatst

plaatst men de handen op boven beſchreeve wijze aan het hoofd, men brengt hetzelve een weinig nederwaarts, zonder ſnokken trekkende, om de ſchouder die onder het ſchaambeen zit, los te maken; daar na ligt men het een weinig op, om die, welke van agter is, uit te brengen. De ſchouders uit gekomen zijnde, volgt het overige van het ligchaam maklijk.

II. Afdeeling.

Van hetgeene dat men na de geboorte aan het kind te doen heeft.

V. Wat heeft men te doen na dat het kind geboren is?

A. Men legt het op het bed tusſchen de beenen der vrouw op eene zijde neder zoo dat het met den rug naar de moeder gekeerd legt, en de ſtreng boven op deszelfs ligchaam, daar na bind men dezelve tweemaal af, de eerſte band drie a vier vingeren breed van den navel, en den tweeden een weinig verder; men ſneid de ſtreng tusſchen de twee banden af, en geeft het kind over in den ſchoot van een bewaarſter, tot dat men de nageboorte afgehaald heeft.

V. Waarom bind men den navelſtreng tweemaal af, eer men die doorſneid?

A. De band die op dat gedeelte van de ſtreng dat

aan

aan den navel is, legt, is om te beletten dat het kinds bloed niet door de navel-ſlagaderen weg vloeije; en die gene welke aan dat gedeelte is dat nog aan de moederkoek vast is, belet het bloed der moeder door de navel-ader uit te vloeijen gedurende den tijd dat de baarmoeder in rust is, en er de moederkoek nog aan vast gehegt zit.

V. Zijn die banden volſtrekt noodzakelijk?

A. Neen; men moet onderſcheid maken in de gevallen in welke zij te pas komen; die, in welke zij onnuttig zijn; en in die, in welke zij (bijzonder ten aanzien van het kind) ſchadelijk konnen zijn.

Het afbinden van dat gedeelte der ſtreng dat tot het kind behoort, kan zonder ongemak gedaan, of nagelaten worden, indien het kind zoo dra het uit den ſchoot der moeder gekomen zijnde ſterk is, kragten heeft, en maklijk adem haalt.

Dit afbinden is noodzakelijk wanneer men de ſtreng afgeſneden heeft van een kind 't welk zeer verzwakt is, door dat de moeder veel bloed verloren heeft; maar in dat geval is het beter den navelſtreng in 't geheel niet af te ſnijden, zoo als wij bij 't vervolg zeggen zullen.

Wanneer het kind lang in den doorgang van 't bekken is geweest, of na het afloopen van al het water, langen tijd aan de zamentrekkingen der baarmoeder is bloot geſteld geweest, is het kind dikwils bij deszelfs ge-

geboorte violet couleurig, en ademt bezwaarlijk; in dit geval is het afbinden nadeelig, zoo als wij hier na zien zullen.

Het afbinden is nooit nadeelig wanneer men het kind bakert; het zou zelfs dikwijls gevaarlijk zijn het na te laten, of het met geen genoegzame oplettendheid te doen.

Het afbinden van dat gedeelte der ſtreng dat aan de moederkoek vast is, is onnoodig wanneer de baarmoeder zoo dra er het kind uit is zig te zamentrekt, wijl er dan geen bloed uit de ſtreng komt, of ten minſten maar dropswijze. Wanneer de baarmoeder na de geboorte van het kind, in rust blijft, en er de moederkoek nog aan gehegt zit, vloeit het bloed met een vrij vluggen ſtroom uit de navel ader, tot dat de baarmoeder zig zamentrekt: in dit geval is het afbinden voordeelig, zonder nogtans volſtrekt noodzakelijk te zijn, wijl men het bloed zonder dat kan ſtuiten.

V. Wat moet men doen wanneer het kind zwak is, moeilijk adem haalt, en aanſtonds na de geboorte geen teekens van leven geeft?

A. Indien het kind zwak is, door dat de moeder veel bloed verloren heeft, door dat het kind niet voldragen is, of door eenige andere oorzaak, plaatst men het kind warm tusſchen de beenen der moeder, op die wijze, dat het gene uit de baarmoeder vloeit er niet op vallen kan; men ſnijd de ſtreng niet af, op

dat

dat de omloop des bloeds tusſchen het kind en de moederkoek, en zelfs met de baarmoeder, wanneer die buiten werking, en er dit ſponsagtig ligchaam nog aan vast is, zig kan onderhouden. Indien de moederkoek aanſtonds met het kind afkomt, zal men wel doen, die in een pot met water, dat een weinig meer als lauw is, te leggen, zoo als ook de navelſtreng, en het ligchaam van het kind tot boven den navel, om dus den genoemden omloop t'onderhouden. Geduurende deze tijd blaast men het kind zagtjes in de mond, de neus toehoudende, op dat de lugt niet door de neusgaten uit kome; vervolgens drukt men de borst zagtjes, om de lugt die tot in de longen doorgedrongen is, er uit te drijven: men blaast wederom in den mond, de borst beurtelings drukkende, om dus een door konst gemaakte ademhaling daar te ſtellen; men wrijft de ſlapen van 't hoofd met een doekje in wat azijn, brandewijn, *eau des carmes*, of diergelijke nat gemaakt: 't zelve doet men ook op de ruggegraat, op 't hart, en zelfs over de geheele borst, zoo lang tot dat het kind ademt; waar na men den navelſtreng afbind, afſnijd en 't laat opbakeren.

Wanneer het kind violetverwig of blauwagtig ter wereld komt, voor al in het aangezigt, 't welk gebeurt wanneer het langen tijd in den doortogt van het bekken is geweest enz. moet men wijl deze couleur een aanmerkelijke ophooping van bloed in de va-

vaten des aangezigts, der herzenen enz. aanduid, zoo dra het kind geboren is de navelſtreng zonder afbinden, 'affnijden; ten einde er eenig bloed door de navel-ſlag-aderen kan uitloopen, en bovengemelde ophooping van bloed kan verminderen: gedurende deze tijd geeft men het kind de bovengemelde bijſtand om de ademhaling, en den vrijen omloop des bloeds door de longen aan te zetten; welke onverhinderd geſchiedende, zal het bloed ophouden door de ſtreng uit te vloeijen. Men moet egter niet altijd wagten tot dat het bloeden van zig zelf ophoud; maar zulks ſtuiten zoo dra er eenige lepels uit zijn.

V. Op wat wijze vat men een kind aan om het aan een bewaarſter over te geven; en welke opletten-heid moet die hebben voor deszelfs veiligheid?

A. Men moet het kind op die wijze houden dat het niet uit de handen glijden kan; want dikwils is het zeer ſlibberig: men plaatst tot dat einde eene hand agter 't kinds hals welke men met den voorſten vinger en duim omvat, terwijl de andere vingers onder een der oxels van het kind komen, en 't zelve met de ſchouders in de hand ruste; men plaatst den voorſten vinger van de andere hand tusſchen de beenen, de dijen tusſchen denzelven, den middelſten vinger en den duim omvattende, zoo dat de billen in de hand rusten. Men moet vermijden het kind met eenen

arm

arm op te vatten, zoo als eenige vrouwen doen, wijl zulks een kwade en gevaarlijke wijze is.

De baker of vrouw die het kind ontvangen moet, moet zorg dragen om haar voorſchoot met linten op die wijze vast te maken dat die niet op eenmaal kan los ſchieten. De meeste dier vrouwen maken zig een voorſchoot van een ſervet, welke zij ſlegts met twee ſpelden vast maken: men moet haar het kind in deze ſervet niet toevertrouwen, om dat de ſpelden los ſchieten kunnen, waar van dit onnozel wigt het ſlagtoffer zou wezen. Men moet deze vrouwen derhalven aanraden een voorſchoot met linten vast gemaakt voor te doen, of het kind op een oorkusſen neder leggen.

V. Wat moet men doen na dat men zig van 't kind ontſlagen heeft?

A. Men moet eene hand op den buik der vrouw leggen, om op te merken in wat ſtaat de baarmoeder is; indien die zagt is moet men dezelve aanzetten, door er met de hand een weinig op te drukken, en over te bewegen, om haar daar door te doen zamentrekken. Wanneer men vind dat de baarmoeder zig zamengetrokken heeft dat dezelve klijn, hard is, en de vrouw behalven dat op nieuws pijnen krijgt, haalt men de nageboorte af.

III. Afdeeling.

Van de Nageboorte.

V. Wat verstaat men door 't afhalen der nageboorte?

A. Dit de ontlasting zijnde des moederkoeks en der vliezen uit de holligheid der baarmoeder, verstaat men daar door dien uitgang bevorderen, of er die met de hand uit te halen.

V. Is 't volstrekt noodzakelijk de nageboorte af te halen?

A. Alhoewel de meeste vrouwen deze hulp zouden kunnen ontberen, en de nageboorte van zelfs afkomen zoude, is het altijd voordeeliger haar te helpen; maar men moet de geschiktste tijd uitkiezen, om zulks te doen: want men vindt gevallen, in welke men verpligt is de nageboorte aanstonds na de verlossing van het kind af te halen; men vindt wederom andere, in welke het gevaarlijk zoude zijn, het in dit oogenblik te doen; en zelfs in de meeste gevallen, is er een oogenblik, voor welke men hier toe niet moet overgaan.

V. In welk een geval moet men de nageboorte afhalen, zoo dra het kind geboren is? In welk geval moet men wagten? En eindelijk welk is het gunstigste oogenblik voor dit werk in de gemeenste gevallen?

 A. Wan-

A. Wanneer de verlosfing van het kind met een hevigen bloed-vloed verzeld is, welke door de affcheuring of loswording van een gedeelte des moederkoeks voortkomt, moet men dit fponsagtig ligchaam mede uithalen, de baarmoeder aanzetten, en door den buik met eene hand te wrijven, prikkelen; of zelfs de hand in dit ingewand brengen, om het des te fchielijker te doen zamentrekken.

Wanneer de baarmoeder na de ontlasting van het kind zagt en in rust blijft, wanneer er geen bloedvloed is, of die maar gering is, moet men wagten met de nageboorte aftehalen tot zij zig zamentrekt. Indien men zulks eer werkftellig maakt raakt men in gevaar de baarmoeder om te keeren, of er komt een bloedftorting na de ontlasting van den moederkoek,

Ten zij er een aanmerkelijke bloedftorting plaats heeft, moet men in alle gevallen wagten met de nageboorte af te halen, tot dat de baarmoeder wel zamengetrokken is, en dat die zig aan de hand op den buik der vrouw geplaatst, voordoet als een rond, klein en hard ligchaam, en dat de vrouw eenige ligte pijnen gewaar wordt.

V. Hoe moet men zig gedragen om de nageboorte af te halen?

A. Zulks moet naar de volgende omftandigheden verfchelen. De navelftreng kan in zijn geheel, of

van

van de moederkoek afgescheiden zijn; de moederkoek kan besloten zitten, of zoo vast aan de baarmoeder gehegt, dat men er die niet als met stukken kan af krijgen; dezelve kan op den binnensten moedermond gehegt zitten; of wel is het na een misdragt dat men een nageboorte moet af halen.

In een gewoon geval, en dat de streng nog heel is; neemt men het einde daarvan in een droogen doek vast, men brengt twee vingeren van de andere hand in de schede zoo digt bij den mond der baarmoeder als mogelijk is, om de streng daar ter plaatse te vatten, en van dat gedeelte des moedermonds waar op hij legt, te verwijderen, dan trekt men met de hand welke het einde vast heeft min of meer sterk, naar den tegenstand die men ontmoet, te gelijker tijd links en regts, op en neer groote bewegingen makende, maar die langzaam en zonder snokken moeten geschieden. Wanneer nu de moederkoek op den mond der baarmoeder gevallen legt, doet men de twee vingers op de inplanting van de streng dieper ingleijen, ten einde dezelve zoo veel mooglijk naar agter te bestieren, terwijl men ondertusschen met de buiten het ligchaam zijnde hand, op dezelve wijze blijft werken. Wanneer de nageboorte zig voor de schamelheid vertoont, plaatst men eene hand onder dezelve om die te ondersteunen, terwijl men met de andere zagtjes trekkende die oprold, ten einde om de vliezen in de gedaante

van een ſtreng te verzamelen, langzamerhand los makende om die dus geheel uittehalen.

V. Hoe gaat men te werk wanneer de navel-ſtreng zeer zwak is, of wanneer die geheel van de moederkoek is afgeſcheiden?

A. De navel-ſtreng zo teer zijnde dat men die vreest te zullen breken, moet men vermijden om daar aan te trekken: men ſpant die zagtjes met de eene hand; terwijl men eenige vingers van de andere hand tot aan den mond der baarmoeder brengt, om den moederkoek die meestentijds los is, en op dat gedeelte gevallen legt, te vatten, en uittebrengen. Indien men hem daar niet vindt, wagt men een weinig; wijl de zamentrekkingen der baarmoeder hem los maken zullen en er dus komen zal. Indien die er in eenige minuten niet komt, of de vrouw een bloedſtorting heeft, brengt men de geheele hand in de baarmoeder, den navelſtreng volgende; men zoekt of de moederkoek zig niet reeds in een of andere plaats van zijn omtrek heeft beginnen los te maken; dit gedeelte grijpt men met de vingers, om het overige gedeelte door zagtjes te trekken los te maken. Zoo de moederkoek zig nog nergens heeft beginnen los te maken, tragt men die of in deszelfs midden, of in eenig gedeelte van zijn omtrek te knijpen, zagtjes te werk gaande om die niet te ſcheuren, of de baarmoeder niet te kwetzen: men maakt die los, dezelve buiten-

tenwaards brengende, om die gelijk in 't eerste geval, met de vliezen uit te halen.

Wanneer de navelstreng geheel van de moederkoek afgescheiden is, moet men zig gedragen zoo als wij nu beschreven hebben: het onderscheid dat er in deze twee gevallen is, komt, dat men in het laatste de streng niet tot leidsman heeft, maar moet de plaats van de baarmoeder zoeken waar er zig de moederkoek aangehegt heeft; op de dikste, de ongelijkste en de minst gevoelige plaats, vindt men dit ligchaam gemeenlijk.

Wanneer de moederkoek aan de regter zijde der baarmoeder gehegt is, brengt men de regterhand in dit ingewand, en de linkerhand wanneer die aan de linker zijde zit.

V. Wat verstaat men door een besloten moederkoek en hoe moet men te werk gaan wanneer dit plaats heeft, om er de vrouw van te verlossen?

A. Men noemt de moederkoek besloten, wanneer de baarmoeder zig zoo ongelijk heeft zamengetrokken, dat zij inwendig verscheide holligheden uitmaakt, en dat dit ligchaam zig in een derzelve bevind.

Om de vrouw in dit geval te verlossen, zoo de koek door genoegzaam met de streng te trekken niet volgt, of dat de navelstreng te zwak of afgebroken is, moet men de hand in de baarmoeder brengen. De holte in welke de hand het eerste komt is eng, men vind er een min of meer groote opening, door welke

de ſtreng in of doorgaat wanneer die nog aan de moederkoek vast is; men brengt de vingers in deze opening, en men verwijdert die tot dat de hand tot in de bovenſte opening kome, en in welke men den moederkoek gemeenelijk vindt; wanneer men dezelve erkend heeft, maakt men die los, haalt die als gewoonelijk uit; vervolgens acht gevende dat de baarmoeder zig gelijk zamentrekke, en niet meer dan een enkele holligheid uitmake.

V. Hoe moet men zig gedragen wanneer de moederkoek zoo vast aan de baarmoeder gehegt is dat er geen hoop is om die anders als met ſtukken te konnen afhalen?

A. Zoo de vrouw in dit geval geen bloedſtorting heeft, zoo als zulks plaats kan hebben, moet men de moederkoek in de baarmoeder laten: die zal zig zelfs naar mate dat die verſlapt van zelfs los maken, en op den moedermond neervallen, waar na men die met de vingers naar buiten zal kunnen brengen.

Dezen weg inſlaande, moet men de vrouw van tijd tot tijd onderſlaan, om op te merken wanneer de moederkoek op den moedermond gevallen is, om hem dan uit te halen. Men kan ook inſpuitingen van gerstewater of andere ſoortgelijke in de baarmoeder doen, om de loswording van den moederkoek te bevorderen, en de bedorven ſtoffen die er in zouden konnen vertoeven, uit te voeren.

In-

Indien de moederkoek zig niet los maakt, kan die in de baarmoeder verdroogen en er blijven, zonder de vrouw ongemak aan te brengen, en zelfs zonder aan de bevrugtiging hinderlijk te zijn, ingevolge de waarnemingen, welke men van diergelijke gevallen bijbrengt.

V. Hoe moet men zig gedragen wanneer de moederkoek zig op den moedermond heeft vast gehegt.

A. Dat is een moeilijk geval, om dat het ons dikwijls noodzaakt de vrouw voor de negen maanden te verlossen, om de merkelijke bloedſtorting welke er bekomt, wanneer de hals der baarmoeder zig begint uit te zetten, of dat de moedermond zig begint te openen. Men heeft voorgeſteld om in dit ongelukkig toeval den moederkoek met de vingers te doorboren, of de vliezen aan deszelfs omtrek te gaan breken, om dus het water te ontlasten; waar door de baarmoeder gelegendheid krijgt om zig te zamen te trekken, en het welk zomtijds voldaan heeft om de bloedſtorting te ſtillen: maar is het wel mogelijk om den moederkoek met de vingers te doorboren wanneer deszelfs middelpunt over den mond der baarmoeder legt, en dat die nog een zekere dikte heeft? Is het zelfs wel mogelijk in dit geval om de vliezen aan den omtrek van dat ligchaam te gaan breken? Men ſtelt zig bloot in beide gevallen, om de bloedſtorting te vermeerderen, door een grooter gedeelte van de moederkoek los te ma-

maken. Deze handelwijze is niet voordeelig, dan wanneer de mond der baarmoeder wijd genoeg is om de hand door te laten; want in deze omstandigheden kan men niet alleen de vliezen aan den omtrek scheuren, maar het kind aanstonds bij de beenen vatten om de verlosfing te voleindigen (1).

V. Wat

(1) *In alle de gevallen daar een sterke bloedstorting plaats heeft, in plaats van de vliezen scheurende, het water te ontlasten, zoo als het de beste konstoeffenaars aanbevolen hebben, geloof ik dat men beter zou doen, indien de moedermond nog hard en gesloten zij, de holligheid des zeeltenbeks en der schede op te vullen, gelijk als* Smellie *gedaan heeft, in de eerste maanden der zwangerheid, Indien dit middel niet lukt om het bloed te sluiten, door gelegendheid te geven, dat zig bloed-proppen vormen, zoo wel in de groeven of holligheden der baarmoeder, welke de losgewordene moederkoek gapende laat, als in die van de moederkoek zelfs, die aan de voorgaande beantwoorde, dan zal men de vliezen kunnen breken, maar deze scheuring moet niet als het uiterste middel zijn, om dat dat de vrouw doet verlossen, om 't even op welke tijd der zwangerheid zulks geschiede.*

Wanneer het midden des moederkoeks met den mond der baarmoeder overeenstemt, welke eenigzints verwijdert is, en er een hevige bloedstorting plaats heeft, kan men ook beproeven, om de schede met vlas, plukzel, of bovist op te vullen; wanneer de bloedstorting niet ophoudt, zal men het water moeten ontlasten: maar in dat geval geloof ik dat het beter zou wezen, de moederkoek met een troisquarts *die met omzig-*

tig-

V. Wat moet men doen wanneer de moederkoek in de baarmoeder is na gebleven na de ontlasting eener vrugt in de eerste maanden der zwangerheid?

A. Indien de vrouw geen bloedstortinge heeft, moeten men wagten tot dat de zamentrekking der baarmoeder denzelven tot in de scheede gedreven hebben, dan grijpt men die met twee vingers, en haalt die naar zig: de navelstreng ontbreekt in alle deze gevallen, of is zoo zwak, dat die van geen dienst is.

Indien de vrouw een geringe bloedstorting heeft, moet men de baarmoeder aanzetten, op dat die zig dikwijler zamentrekke: tot dat einde brengt men eenen vinger in de opening van dit ingewand, en de andere hand plaats men op den buik der vrouw. Wanneer de moederkoek een weinig in de scheede gevorderd is, vat men die met twee vingeren, dezelve zagtjes bewegende, en men tragt die naar zig toe te halen. Indien de bloedstorting ophoud laat men de vrouw rusten en men wagt:

Wanneer de bloedstorting sterk is, is het geval zorg-

tigheid tot in de baarmoeder bestierd is, te doorsteken, en het water door deszelfs pijp te laten afloopen, dan dezelve met den vinger te doorboren, of zelfs te willen beproeven om de vliezen te willen scheuren; 't welk niet geschieden kan. zonder den moederkoek verder los te maken, en meerder holligheden of groeven te openen.

zorglijk en gevaarlijk: 't is onmogelijk de moederkoek mede uit te brengen, om dat de navelſtreng ontbreekt of te teder is; en dat behalven dat de moedermond niet genoegzaam verwijderd is. In zulk een geval moet men de baarmoeder met minder omzigtigheid als in het voorgaande geval aanzetten; en indien onaangezien dat alles de bloedſtorting blijft voortgaan, moet men naar het voorbeeld van eenige konstoeffenaars den mond der baarmoeder zelfs, zoo wel als de ſcheede met plukzel vlas, enz. opvullen, 't welk men met de vingers er in brengt, en daar na verzorgt dat het er niet uitkome, voor dat de baarmoeder zig genoegzaam zamengetrokken heeft, en de pijnen der moeder zoo ſterk niet meer zijn. Men moet opmerken dat dit middel om bloedſtortingen te ſtillen welke de verlosſing van het kind volgen, niet moet aangewend worden, dan in die van de drie of vier eerſte maanden der zwangerheid, na dien tijd zou die gevaarlijk konnen worden.

V. Wanneer de vrouw van meer dan een kind zwanger is, moet men dan de nageboorte af halen na dat het eerſte kind geboren is?

A. Neen: men moet wagten tot dat al de kinderen uit de baarmoeder gekomen zijn; zoo men de nageboorte eerder af halen wilde, zou men de vrouw aan een min of meer ſterke bloedſtorting bloot ſtellen, en bij gevolg de kinderen, die in de baarmoeder na

ble-

bleven aan een bijna zekere dood; om dat er meestentijds maar een moederkoek voor al de kinderen is; of indien er meer zijn, zijn zij door de aderagtige en celagtige vliezen aan elkander vereenigd. Wanneer de kinderen geboren zijn, en zig dit ingewand wel zamen trekt, neemt men al de ſtrengen in eene hand mij malkander, men brengt twee vingers van de andere hand in de ſcheede, en men haalt die als gewoonelijk af.

V. Wat is er nog te doen na dat men de nageboorte afgehaald heeft?

A. Men brengt eene hand op den buik der vrouw, om de baarmoeder aan te zetten, zig meerder zamen te trekken; deze zorg moet men vooral niet verzuimen, wanneer er een bloedſtorting hoe gering ook geweest is; men beveelt de vrouw het zelfs te doen, wanneer zij het bloed zelfs voelt afloopen; men legt haar zindelijk en droog, door ſchoon linnen onder haar te ſteken, en het natte er uit te trekken; men plaatst haar dijen bij malkander, haar zwaarder of ligter naar het jaargetij is, toedekkende, men beveelt haar ſtilte, en verhindert haar te ſlapen; zoo zij dorstig is, geeft men haar een weinig wijn en water, enz. men kan haar zelfs een weinig ligt vleeschnat geven; zorg dragende, dat zij niets heel warm, of iets dat geestrijk is gebruikt, uit vrees van een gevaarlijke bloedſtorting te veroorzaken.

V. Moet

V. Moet men de vrouw langen tijd op het kraambed leggen laten, na dat zij verlost is?

A. Men moet haar ten minsten een kwartier of een half uur laten leggen. Geduurende deze tijd onderzoekt men het kind, en bakert het.

IV. Afdeeling.

Van de zorg die men voor 't kind moet hebben, eer men 't bakert.

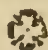
V. Wat moet men doen eer men 't kind bakert?

A. Men moet eerst onderzoeken of het niet het een of ander lid ontwrigt of gebroken heeft, of het den tongriem heeft 't geen men ontdekt door den pink in den mond te steken, zoo het dáar met gemak aan zuigt, heeft het den tongriem niet. 't Is insgelijks goed zig te verzekeren of de aars en pispijp open zijn; of schoon men zonder ongemak vierentwintig uuren kan wagten, indien het kind voor die tijd niet watert en afgaat. Na dit onderzoek kan men de smeerige korst welke het op het lijf heeft weg nemen; om zulks maklijk te doen, maakt men die vloeibaarder door het kinds lighaam op de plaatsen daar men die ontmoet met een doekje in olij gedoopt te besmeren, waar na men zulks met een drogen doek afvrijft, of men wast het kinds gantsche ligchaam indien men 't nodig oordeelt: men bind de navelstreng op nieuws af,

af, om dat de eerste afbinding doorgaans met geen genoegzame zorg geschied, en het bloed zou konnen laten loopen wanneer het kind gebakerd is.

V. Hoe geschied de afbinding op deeze tijd?

A. Men neemt vijf of zes draden van zeven a agt duimen lang, welke men door wasch gehaald hebbende vereenigt, vervolgens omwindt men de streng omtrent anderhalve of twee duimen van den navel, met een omwinding welke men met een knoop bevestigt, men maakt een tweede omwinding, welke men wederom met een knoop bevestigt, daar na een derde omwinding welke men met twee knopen verzekert: hier na vouwt men het einde der streng bij deze afbinding dubbeld toe, en maakt daar een dubbele omwinding welke men met twee knoopen verzorgt; terwijl men het einde der navelstreng met de eerste afbinding weg snijd en de navelstreng met een band op den buik des kinds verzorgt.

ZE-

ZEVENDE HOOFDDEEL.

Van de verlosſingen van het tweede zoort, of van die gene welke men niet aan de zorg van de natuur kan overlaten; maar alleen door de hand konnen voleindigd worden.

V. Welke zijn de verlosſingen die men niet aan de kragten der vrouw alleen moet overlaten?

A. Alle die gene voor welke de kragten der natuur niet voldoende zijn, of voor welke het zoo wel voor de moeder, als het kind gevaarlijk zou zijn haar die aan te betrouwen. In 't gemeen konnen alle de deelen van het kinds ligchaam op den moedermond komende daar aanleidinge toe geven; ja zelf het bovenſte ovaal of de kruin van het hoofd, in de allergunſtigſte geſteldheid tot de natuurlijke verlosſing, wanneer er toevallen bijkomen, of dat het hoofd geen goeden weg volgt; maar dit gedeelte uitgezondert, en dat zonder toevallen, moet de vroedvrouw wanneer zig eenig ander deel voordoet, haar handen gebruiken om de verlosſing te volvoeren; zoo als men in 't vervolg zien zal.

I. Af-

I. AFDEELING.

Op wat wijze men de vrouw plaatzen moet in de verlosſingen van het tweede ſoort; en van de voorzorge die men gebruiken moet met de hand in de baarmoeder te brengen.

A. Hoe moet men een vrouw plaatzen, eer men een moeilijke verlosſing onderneemt?

A. Men legt de vrouw op een, op de volgende wijze toebereid bed: men plaatst het bed midden in de kamer, op die wijze dat men er onverhindert rondom zijn zaken doen kan; men legt eenig vast ligchaam, een plank bij voorbeeld, onder 't einde der matras, ten einde de vrouw te vaster legge; en zij met haar billen niet inzinke; dit bed verzorgd hebbende, ſpreid men er een laken over, 't welk aan 't voeten-einde tot de grond toe afhange; en men plaatst de kusſens midden op het bed.

Op dit bed legt men de vrouw in diervoegen, dat zij op 't onder-einde maar half rust, er haar beenen door twee medehulpen onderſteund worden, of haar voeten op twee van elkander verwijderde ſtoelen, ſteunen, ten einde de vroedmeester zig tusſchen beide kan plaatzen; in dit laatſte geval houden de twee hulpen de beenen en kniën vast, om te beletten dat de vrouw die niet bij elkander brengt. De ſchouders

ders en het hoofd rusten op de kusſens, welke minder zijn moeten dan in een gewoone verlosſing: om dat, hoe meer de vrouw waterpas legt, hoe gemaklijker het werk zal konnen verrigt wotden. Twee andere hulpen houden de vrouw aan de ſchouderen vast, om voor te komen dat zij niet oprijze, nog afſchuive. De vrouw dus geplaatst zijnde, dekt men haar met een enkel laken, of deken, naar het jaargetij, in diervoegen; dat het laken tot op de beenen hange, ten einde zij niet bloot geſteld zij voor 't gezigt der hulpe, of zelfs voor de perſoon die 't werk verrigt.

V. Welke voorzorgen moet men gebruiken met de hand in de baarmoeder te brengen, om 't kind te keeren?

A. Men moet voor eerst zoo de rok wijd genoeg is de mouwen opſlaan, anderzints die uit doen; dat egter zoo goed niet is voor de vrouwen, welke dikwijls verſchrikt worden, op 't aanzien van den toeſtel die zommige menſchen maken, welke haar kleederen uittrekken, haar armen tot aan de ſchouderen naakt maken, een voorſchoot voorbinden, enz. Dat ſchouwſpel heeft eenige vrouwen in gevaarlijke ſtuipen doen vallen: men moet zulks vermijden, te meer wijl het meeste dier voorzorgen onnodig zijn. 2. Voor dat men de hand in de baarmoeder brengt, moet men die met *pomade*, ongezoute boter, of olie beſmeeren. 3. Begint men alleen met de toppen van eenige vin-

vingers in de opening der ſchede te brengen, die zagtjes verwijderende, om er vervolgens de andere vingeren in te konnen brengen, zeer langzaam met de hand voortgaande, zonder dezelve om ſchielijker voortgang te maken, te draaijen. 4. Wanneer deze hand tot in de ſchede gekomen is, brengt men de vingeren een voor een in den mond der baarmoeder, of wel alle te gelijk, naar de verwijdering die men ontmoet. 5. Men tragt alleen om in de tusſchenpozing der weeën, den moedermond te verwijderen. 6. Wanneer de hand tot in de baarmoeder zal gekomen zijn, moet dezelve plat op het ligchaam van het kind, de vingers digt bij elkander gevoegd, geplaatst worden. 7. Men vordert met de hand alleen in de tusſchenpozing der weeën, zeer kleine bewegingen makende, uit vrees van de weeën aan te zetten. 8. Gedurende deze handgreep, plaatst men de andere hand, of die van een hulp op het bovenſte van den buik der vrouw, om dus de baarmoeder vast te bepalen. 9. De gene die de hand in de baarmoeder brengt, moet zig dus plaatzen, dat die met den elleboog op een zijner knieën kan rusten. 10. Hij moet acht geven de hand niet in te brengen, dan na alvorens zijn nagels wel gekort te hebben, om het weefzel der baarmoeder niet te beledigen: eindelijk moet hij nog acht geven iets onder zijn voeten te leggen, op dat hij vast zitte, indien de omſtandigheden zulks vereisſchen: om dezelve

rede vermeid men de vrouw te plaatzen op een bed daar rolletjes of wieltjes onder zijn, zoo men een ander krijgen kan.

II. Afdeeling.

Van de Verlosſingen in welke 't kind met de voeten vooruit komt; en de manier om de vrouwen in dit geval te helpen.

Wij hebben elders aangetoond, op wat wijze men de voeten in den mond der baarmoeder ſtaande, konde erkennen; wij hebben daar te gelijk aangemerkt, dat haar geſteldheid tot vier hoofdplaatzen konde gebragt worden; de eene in welke de hielen naar de ſchaambeenderen der moeder zijn, die wij hier de eerſte noemen zullen; een ander waarin de hielen naar het heiligbeen gekeerd zijn, die de tweede zijn zal; die gene, in welke de hielen links gekeerd zijn, zal het derde zijn; en de tegenovergeſtelde plaatzing de vierde.

V. Kan men de vier verſchillende zoorten van verlosſingen, waar in het kind met de voeten vòoruit komt, niet aan de kragten der moeder alleen overlaten?

A. Er zijn veele gevallen waar in men het zoude kunnen doen, en men zou er regt toe ſchijnen te hebben door de waarnemingen van vrouwen, die in zulke omſtandigheden, zonder hulp verlost zijn; egter is het zelfs in de allervoordeeligſte omſtandigheid nuttiger, de vrouw te helpen: wanneer zij eenige toeval-

vallen krijgt, moet men haar altijd helpen, en zomtijds is men zelfs verpligt om haar te verlossen, zonder iets van haar eigen kragten te verwagten.

V. Welke toevallen verpligten ons, om een vrouw in de verschillende plaatzingen der voeten, te verlossen?

A. De uitputting van haar kragten, herhaalde flauwtens, sterke bloedstorting, of het uitvallen van den navelstreng, enz.

V. Wat moet een Vroedvrouw doen wanneer die toevallen plaats hebben?

A. De mond der baarmoeder heel zagt en verwijderd zijnde, moet zij de vliezen scheuren, zoo die nog niet gebroken zijn; de hand inbrengen om de voeten te krijgen, en die naar buiten te brengen; indien de moedermond niet genoegzaam geopend is, moet zij zagtjes te werk gaan, om die meer te verwijderen, en de voeten grijpen, zoo als in 't eerste geval.

Indien de navelstreng uitgevallen is, is het gevaar alleen voor het kind: zoo de mond der baarmoeder niet genoegzaam verwijderd is, en die nog hard is, moet men de vrouw op die wijze doen nederleggen, dat deszelfs bekken een weinig lager is als haar borst, en de streng zagtjes alleen tot in de schede terug te brengen, op dat die niet aan de lugt bloot gesteld zij, maar den omloop des bloeds onderhouden

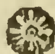
worde; wanneer de mond der baarmoeder daar na wijder en agter zal geworden zijn, brengt men de hand in, om de voeten te grijpen, en de verlosſing uit te voeren.

V. Wat moet men doen wanneer het kind maar met een voet vooruit komt?

A. Indien de vrouw geen toevallen krijgt, wagt men tot het been buiten het ligchaam der moeder gekomen is wanneer men daar aan trekt om het kind te halen; het andere been zal zig op den buik en borst van het kind kunnen plaatſen, en op die wijze geen het minſte hinder aanbrengen in de verlosſing. Indien men veel moeite heeft, om het buiten 't ligchaam zijnde been, te doen vorderen, brengt men de hand langs de agterzijde van het been en dije, in de ſchede, en vervolgens in de baarmoeder, om het andere been te gaan zoeken, en met het eerſte te gelijk uit te brengen.

V. Moet men wanneer de vrouw geen toevallen heeft, de voeten aan den mond der baarmoeder gaan halen?

A, Neen; in dat geval moet men wagten tot dat de voeten buiten 't ligchaam zijn, of ten minsten reeds tot in de ſchede gevorderd zijn.

EER-

EERSTE GESTELDHEID DER VOETEN.

V, Wat moet men in dit geval doen, de voeten buiten 't ligchaam gekomen zijnde?

A. Men vat die in eene hand, met een zagten droogen doek; de wijze hoe men die houd is onverſchillig, als men die maar kan doen nederkomen: men trekt er aan, die teffens naar agter brengende, ten einde de billen te maklijker in de bovenſte engte te doen gleijen; wanneer de knieën nu uitgekomen zijn, grijpt men de beenen boven dezelve vast, en men gaat voort in dezelve directie te trekken, tot dat de billen tot in de bovenſte engte gevorderd zijn.

V. Wat moet men doen wanneer des kinds billen tot in de onderſte engte gekomen zijn?

A. Dan moet men de dijen van het kind zoo digt aan de ſchamelheid der vrouw vast vatten, als mogelijk is, en aan dezelve, terwijl men ze in deze engte doet gleijen, een ſchuinſche plaatſing geven; dat is te zeggen, eene der heupen van het kind, onder den ſteel van 't ſchaambeen en 't zitbeen der eene zijde brengen, op dat de andere zig ter zelver tijd omtrent de zitbeens-keep der tegenovergeſtelde zijde plaatſe. Door deze ſchuinſche plaatſing komt men voor, dat het hoofd niet met zijn grootſte lengte, in de kleinſte wijdte van deze engte valle. Wanneer men deze plaatzing aan de billen gegeven heeft,

brengt men dezelve uit, door aan de dijen min of meer ſterk te trekken, naar den tegenſtand die men ontmoet.

V. Waar moet men op letten, wanneer de billen geheel uit gekomen zijn, voor dat men die verder doet nederdalen?

A. Wanneer de billen tot in de ſchamelheid, of geheel daar buiten gekomen zijn, is de inplanting van den navelſtreng aan den buik reeds tot in de ſcheede gevorderd; dan is de ſtreng door den mond der baarmoeder, op het ligchaam van het kind, min of meer gekneld; ſomtijds ſtaat de navel zelfs gespannen of getrokken; in dit oogenblik moet men het gedeelte van de romp van het kind dat buiten is, met de eene hand onderſteunen, en eenige vingers van de andere hand in de ſcheede brengen, volgende den buik van het kind, tot dat men de ſtreng een weinig boven deszelfs inplanting kan vatten, om er een gedeelte van uit te halen, en daar door de ſpanning van den navel, of wel deszelfs geheele afſcheuring voor te komen: men moet dezelve oplettendheid van tijd tot tijd gebruiken, naar mate dat het ligchaam van het kind vordert.

Wanneer men de ſtreng een weinig uitgehaald heeft vat men het ligchaam van het kind, het digſte bij de ſchamelheid der vrouw als mooglijk is, door de vingers der beide handen, op 't voorſte gedeelte van het

kind

kind en de duimen boven deszelfs billen te plaatzen; terwijl men het kind bestendig met een doek vast houd: dan trekt men, terwijl men de onderste ledematen beurtwijze regts en links bestiert, maar teffens ook van boven, nederwaarts, en van beneden opwaarts; dat is te zeggen, dat wanneer men door de eerste beweging die deelen naar de plooi der regter lies van de vrouw brengt, dat men de tweede die aan de eerste strijdig moet wezen, bestiert in een lijn die onder de linker dije der vrouw zou doorgaan; en deze bewegingen herhaalt men over en weder; terwijl men de handen van tijd tot tijd digt aan de schamelheid der vrouw vervat, tot dat de schouders zig uitwendig beginnen te vertoonen wanneer men de armen uithaalt.

V. Is 't noodzakelijk om de armen van 't kind uit te halen, en op wat wijze doet men zulks?

A. Over de noodzakelijkheid van het uithalen des kinds armen komen alle Vroedkundigen niet over een; de eene prijzen zulks aan, terwijl de andere het verbieden, en deze voorzorg niet alleen als onnut, maar zelfs als gevaarlijk beschouwen; dan het gevoelen dezer laatste op niets, dan een ingebeelde vrees rustende, verdient niet dat men er acht op geve. 't Is altijd voordeelig dat men die uithaale, offchoon het niet altijd noodzakelijk is.

Wat nu de wijze betreft om zulks te doen, begint men altijd met den genen die 't verste gevorderd is:

wanneer het den genen is, welke onder de vereeniging der ſchaambeenderen zit, brengt men het ligchaam van het kind naar agter en een weinig op zijde, men onderſteunt het met eene hand, te weten met de linker zoo 't voorſte gedeelte van het kind links gekeerd is, en met de regter hand, wanneer het regts gekeerd is; vervolgens trekt men met den voorſten vinger en duim van de andere hand aan de ſchouder, om die lager te doen dalen, daarna brengt men den voorſten en middelſten vinger in de ſchede, om de toppen derzelve in de bogt van den elleboog te plaatſen, welke men door daar op te drukken doet nederdalen en uitkomen (1).

V. Wat moet men doen na dat de armen van het kind uitgehaald zijn?

A. Men

(1) *Men moet in 't doen dezer handgreep acht geven den arm over de borst van het kind keerende, uit te halen, en die niet naar den rug van het kind toe wenden: insgelijks moet men vermijden de vingers, die wij zeggen in de ſchede te brengen, tusſchen den hals van het kind, en den arm die men uitbrengen wil, te doen doorgaan; wijl men meer moeite zou hebben, en den opperarm ligtelijk zou kunnen breeken.*

Wanneer men den arm die naar agter of naar het heiligbeen is, wil uithalen, brengt men het ligchaam van het kind een weinig naar boven en op zijde, men onderſteunt het met eene hand, terwijl men met de andere dezelve handgreep verrigt, als omtrent den eerſten gezegd is.

A. Men onderzoekt naar de gesteldheid van het hoofd in de holligheid van het kleine bekken; gemeenelijk blijft het aangezigt op zijde, 't welk men in de bogt van het heiligbeen moet brengen, op dat de grootste lengte van het hoofd tusschen het staartbeen, en de vereeniging der schaambeenderen valle: om deeze voordeelige plaatzing aan het hoofd te geven, brengt men wanneer het aangezigt van het kind naar de regter zijde der moeder gekeerd is, de vier vingeren der regter hand in de scheede, tusschen deszelfs agterste gedeelte en de zijde des kinds hoofd dat daar legt; men brengt die vervolgens verder naar de regter zijde, om die over het aangezigt van het kind te buigen, 't welk men daar na naar het heiligbeen toe haalt, terwijl men met de andere hand de romp van het ligchaam draeit, om des kinds rug naar boven, en deszelfs nek onder de vereeniging der schaambeenderen te brengen. Wanneer het aangezigt van het kind naar de linker zijde van het bekken gekeerd is, bedient men zig van de linker hand om de beschreeve handgreep te verrigten.

Na deze plaatzing aan het hoofd gegeven te hebben, plaats men aan ieder zijde der neus een vinger, terwijl men het ligchaam van het kind, op het binnenste van die hand, en den voor-arm in een doek omwonden laat rusten, plaatzende de andere hand op den rug van

't kind; dan ligt men de romp van het kind een weinig naar den venus-heuvel op, dezelve vervolgens nederwaards brengende, en met de vingers die aan de zijden der neus geplaatst zijn, een weinig trekkende, om de kin buiten te brengen: terwijl het ligchaam van het kind nu op die wijze gebogen is, vat men deszelfs hals tusſchen den voorſten en middelſten vinger van die hand welke op den rug geplaatst was, dan ligt men de romp op, die beurtelings regts en links bewegende, daar aan trekkende tot dat de voorhoofds knobbels uitgekomen zijn, op welke men dan de vingers die aan de zijden der neus geplaatst waren ſtelt, om het hoofd geheel uittebrengen.

V. Kan men wanneer het hoofd van het kind tot in de holligheid van het kleine bekken gekomen is, niet een of twee vingers in den mond van 't kind brengen, in plaats van die aan de zijde der neus te plaatzen?

A. Het grootſte gedeelte der Vroedkundige prijzen het aan; maar die manier kan gevaarlijk worden wanneer er moeite is om het hoofd te verlosſen.

TWEEDE GESTELDHEID DER VOETEN.

V. Wat moet men doen wanneer de voeten van het kind in die geſteldheid zijn uitgekomen, dat de tee-

teenen naar de schaambeenderen der moeder gekeerd zijn?

A. De bijzonderste oplettenheid die men gebruiken moet, is om naar mate dat de voeten uitkomen de teenen naar onder te bestieren, ten einde men het aangezigt van het kind naar de linker of regter zijde van het bekken brengt, om dus voor te komen dat de kin niet op de vereeniging der schaambeenderen stuite; daar na eindigt men de verlossing als in de eerste gesteldheid.

V. Hoe gedraagt men zig wanneer in de tweede gesteldheid der voeten de billen reeds uitgekomen zijn?

A. In deze omstandigheid waar in de buik naar boven is, moet men aanstonds tragten die naar beneden en een weinig op zijde te brengen; zoo als in de eerste gesteldheid; ten einde de verlossing op dezelve wijze te konnen volvoeren. Om dit te verrigten brengt men de vier vingers der beide handen in de scheede, de eene op de buik van het kind, en de andere boven deszelfs billen, daar na haalt men de romp van het kind een weinig nederwaarts, 't welk men ook aanstonds zoo ver te rug duwt, als men het uitgehaald heeft: deeze bewegingen herhaalt men eenige rijzen agter malkander, eer men beproeft om den buik naar de aangeweze plaats te bestieren; vervolgens voortgaande brengt men den buik naar de regter zijde van het bekken en een weinig agterwaarts,

en men eindigt de verlossing zoo als boven gezegd is (1)

V. Wat moet men doen wanneer de kin van het kind op het schaambeen der moeder haakt en te rug gehouden wordt, en deszelfs agterhoofd op het bovenste gedeelte van het heiligbeen rust?

A. Dat geval is doorgaans ongelukkig voor het kind, inzonderheid wanneer men reeds met het ligchaam getrokken heeft om het hoofd te doen nederkomen. Men moet eerst beginnen met deszelfs plaatzing te veranderen: om daar toe te komen brengt men de linker hand in de scheede, doende dezelve langs het agterste gedeelte van den hals des kinds inglijen, tot dat de toppen der vingeren onder het agterhoofd gekomen zijn, 't welk men aanstonds zoo veel als mogelijk is, weg stoot, om de vingers vervolgens op de linker zijde van het hoofd te brengen, en het naar de regter zijde der moeder te schuiven; indien men ondertusschen gewaar wierd, dat men het agterhoofd gemaklijker naar de linker zijde der vrouw kon brengen, behoort men zulks te doen, door de vingeren op de regter zijde van het hoofd te plaatzen. Gedurende deze handgreep, moet men wel zorg dragen,

(1) *Na deze handgreep moet men den arm van het kind, welke naar onder is, altoos het eerste uithalen.*

gen van dezelve beweging aan het ligchaam van het kind te geven, die men aan het hoofd geeft.

Wanneer men het hoofd in deze goede plaatzing gebragt heeft, eindigt men de verlosfing als voren. (1)

V. Zou men deze kwade plaatzing van het hoofd niet konnen veranderen door het ligchaam van het kind dat buiten is alleen om te draeijen?

A. Die handgreep moet men niet eens beproeven, want men zou zig ligtelijk konnen bedriegen, door de gemaklijkheid met welke men het voorfte gedeelte van het kind naar onder zou brengen; indien men zig inbeelde, dat het hoofd denzelven weg gevolgd was. Deze dwaling zou aanleiding geven, om den romp van het hoofd af te fcheiden; waar door een vrij moeilijker omftandigheid te weeg gebragt zou worden.

DERDE GESTELDHEID DER VOETEN.

V. Wat heeft men op te merken in het halen van een kind, welkers hielen naar de linker zijde van het bekken gekeerd zijn?

A. Deeze plaatzing heeft minder oplettenheid nodig dan de twee voorgaande. Wanneer de billen uitgekomen zijn, beftiert men de heup, welke on-

(1) *Deze handgreep is zeer moeilijk om uit te voeren; zij is pijnlijk voor de moeder, gevaarlijk voor het kind, zoo het leeft, en afmattende voor de gene die ze verrigten moet.*

onder de vereeniging der ſchaambeenderen is, een weinig op zijde, en naar den ſteel van 't regter ſchaambeen; vervolgens eindigt men de verlosſing naar gewoonte.

VIERDE GESTELDHEID DER VOETEN.

V. Hoe verrigt men de verlosſing wanneer de hielen naar de regter zijde van het bekken gekeerd zijn?

A. Men houd het zelve gedrag als in de derde geſteldheid, met dat onderſcheid, dat men de heup, welke onder de vereeniging der ſchaambeenderen zal uitkomen, naar de linker zijde van dezelve vereeniging beſtiert.

III. Afdeeling.

Van de Verlosſing wanneer het kind met de knieën vooruit komt.

V. Hoe onderſcheid men de knieën aan den moedermond?

A. In dit geval vind men een of twee ronde gezwellen in den mond der baarmoeder. Wanneer er niet meer als een knie is, kan men die ook voor den elleboog van het kind beſchouwen, maar op dat men zig in dit geval niet bedriege, brengt men een vinger zoo diep in, tot dat men andere deelen ontmoete, zoo als de voeten, of de teeldeelen.

V. In

V. In hoe menigerlei gestelldheden konnen zig de knieën in den mond der baarmoeder voordoen?

A. Men kan vier hoofd-gestelldheden onderscheiden, waar toe alle de overige konnen gebragt worden.

In de eerste, zijn de beenen van het kind agter de schaambeenderen der moeder, en het voorste gedeelte der dijën naar het heiligbeen gekeerd.

In de tweede, zijn de beenen naar het heiligbeen, en het voorste gedeelte der dijën, naar de schaambeenderen.

In de derde, rusten de beenen op de linker zijde van het bekken der moeder, en het voorste gedeelte der dijën naar de regter zijde gekeerd.

In de vierde zijn de beenen naar de regter zijde, en het voorste gedeelte der dijën naar de linker zijde toe.

V. Kan de verlossing door de kragten der moeder alleen geschieden, wanneer het kind met de knieën vooruit komt?

A. Ja, en bijna zoo gemaklijk als wanneer het met de voeten vooruit komt: maar niet tegenstaande dat moet men de verlossing niet aan de kragten der moeder overlaten.

V. Hoe moet een Vroedvrouw zig dan in dit geval gedragen?

A. Indien de vrouw geen toevallen heeft, wanneer zig de beide knieën aan den mond der baarmoeder voordoen, wagt men zoo lang tot dat de knieën buiten

ten het ligchaam, en de voeten uitgekomen zijn; om de verlosſing op dezelve wijze te eindigen, als of deze laatſte voor uit gekomen waren.

V. Komen de knieën altijd maklijk naar buiten?

A. Neen, zij ſtuiten ſomtijds op het onderſte gedeelte van het heiligbeen, en zelfs ſomtijds op den bilnaad: wanneer men ze in dit geval niet buitenwaarts beſtiert, word haar uitgang moeilijk, en zelfs gebeurt het wanneer het bekken wijd is, dat zig de voeten het eerſte den weg banen. Om het uitkomen der knieën te verhaasten, wanneer die tot in de ſcheede nedergedaald zijn, moet men er geduurende eenige weeën twee vingers onder brengen, en dezelve naar de vereeniging der ſchaambeenderen beſtieren.

V. Zoo er zig maar een knie in de ſcheede bevind, moet men dan de tweede gaan zoeken om de verlosſing te eindigen?

A, Dit moet men niet doen ten zij men veel moeite heeft om de eerſte te doen nederdalen, wijl het mogelijk is de verlosſing uit te voeren door alleen aan die eerſte te trekken. Indien men moeite krijgt, brengt men eene hand in de baarmoeder, de binnenſte zijde der dije die reeds in den mond van dit ingewand ſtaat, volgende; dan ontmoet men de andere knie of voet aanſtonds, welke men dan mede uitbrengt.

V. Wanneer de vrouw een geweldige bloedſtorting heeft; of dat zij herhaalde flauwtens, of ſtuipen krijgt,

of

of wel dat de navelstreng uitgevallen is, moet men dan nog wagten om de vrouw te helpen, gelijk het eerste geval?

A. Wijl het minste uitstel in alle deeze gevallen gevaarlijk zou konnen worden voor de moeder, of voor het kind, en zomtijds voor een en ander te gelijk, moet men de vrouw op het allerspoedigste verlossen: tot dat einde brengt men eene hand in de scheede, men plaatst de vingeren zamen vereenigd aan de buiten zijde van de knie en dije, van de eene zijde, en den duim op de andere knie; men beweegt die zagtelijk om dezelve tot in de scheede mede te nemen, en vervolgens buitenwaards te brengen. Wanneer men veel moeite heeft om zulks met eene hand uit te voeren, brengt men een strik in de kneep van het eene been om dus een vaster greep te hebben.

V. Op wat wijze legt men dien strik?

A. Men neemt een gaarne lint van ongeveer een el lang en een duim breed, 't welk men dubbel toevoud; men plaatst de punt van den voorsten vinger in de plooi op die wijze, dat er den top des vingers door gedekt is; dan brengt men de hand in de scheede en steekt den vinger tusschen het been en de dije, in de kneep van het been door; wanneer het uiterste des vingers tot aan de andere zijde der knie gekomen is; houd men het lint daar met den duim vast, die men daar gereed heeft; daar na trekt men den voor-

 sten

ſten vinger te rug, met welken men vervolgens het lint in de kneep van het been voortſtoot, zoo lang tot dat men het van de andere kant met een ander vinger en den duim vatten en uitbrengen kan: daar na neemt men de beide einden van het lint in de eene hand, om dus aan de knie te trekken, terwijl men de andere knie met twee vingers der andere hand vat, en na zig haalt.

Wanneer men de knieën op die wijze uitgebragt heeft, en de voeten mede uitgebragt zijn, behandelt men het overige der verlosſing ingevolge de geſteldheid der voeten welke plaats heeft.

Deze handgreep kan men in de vier onderſcheidene geſteldheden der knieën, wanneer het vereischt wordt verrigten.

IV. Afdeeling.

Van de verlosſing wanneer het kind met de billen vooruit komt.

V. Uit welke teekenen weet men dat het kind met de billen voor komt?

A. Wanneer dit gedeelte voorkomt vind men op den mond der baarmoeder een zagt gezwel, dat door eene diepe groef in tweeën verdeeld is, in welke men den aars, en de teeldeelen kan onderſcheiden.

V. Hoe veel onderſcheide geſteldheden der billen hebben er op den moedermond plaats?

A. Men

A. Men kan er hoofdzakelijk vier ſtellen, waar toe alle de overige konnen gebragt worden.

In de eerſte is de rug van het kind tegen de voorſte deelen der baarmoeder; en de buik naar de agterſte.

In de tweede is de buik naar voren; en de rug naar agter.

In de derde is de rug naar de linker zijde der baarmoeder; en de buik naar de regter zijde gekeerd.

In de vierde is de rug naar de regter zijde; en de buik naar de linker zijde gekeerd.

V. Hoe moet zig een Vroedvrouw gedragen, wanneer het kind met de billen voor uit komt?

A. Zij moet door de vrouw te onderſlaan, tragten te ontdekken, of de billen van het kind met betrekking tot de ruimte van het bekken, groot zijn of niet. Indien dezelve klein zijn, en merklijk neder dalen, moet zij wagten tot dat die op de onderſte engte, of zelfs buiten gekomen zijn, in 't eerſte geval, in welke zij maar tot op de onderſte engte gevorderd zijn, brengt de Vroedvrouw de twee voorſte vingers van ieder hand in de ſcheede, plaatzende dezelve op de heupen van het kind, om die dus tot in de ſchamelheid en naar buiten te helpen, tot dat zij die met de beide handen in een doek kan vatten: deze dan in de eerſte geſteldheid zijnde, beſtiert zij den buik, naar de linker of regter zijde, zoo als wij 't in de eerſte geſteldheid der voeten aangeprezen hebben.

Indien de billen in de tweede gesteldheid zijn, moet de Vroedvrouw tragten zoo dra die uitgekomen zijn, om den buik van het kind naar onder en een weinig op zijde te draeijen, gelijk als in de tweede gesteldheid der voeten.

Het zelve moet zij doen wanneer zij die in de derde, en vierde gesteldheid uitgebragt heeft. (1)

Wanneer de billen groot zijn, en men zig door 't onderslaan daar van verzekerd heeft, moet men zulks niet aan 't werk van de natuur overlaten; maar in dat geval, zoo als ook wanneer de vrouw toevallen krijgt, het kind met de voeten halen.

V. Moet men zoo dra men ontdekt heeft dat de billen heel groot zijn, het kind met de voeten gaan halen?

A. Neen; in dat geval moet men wagten, tot dat de mond der baarmoeder en de uitwendige teeldeelen geschikt zijn, tot het maklijk inbrengen der hand, en dat die behalven dat door haar spanning geen tegenstand bieden aan den uitgang van het kinds lighaam, en

(1) *In alle deze gevallen moet men zig wagten van te beproeven om de voeten uit te halen, zoo dra de billen buiten gekomen zijn, en men den vinger tusschen de dijen en den buik van 't kind kan inbrengen: men moet wagten tot dat het lighaam zoo ver gevorderd is, dat de voeten zig van zelfs los maken.*

en vooral van het hoofd. Zommige Vroedkundige zeggen dat zoo dikwijls als de billen voor komen, men de verlosſing moet *dwingen* (*), maar dien raad is niet genoegzaam overwogen, en men behoort zig wel te wagten, die te volgen.

Wanneer er toevallen zijn, kan het minder uitſtel lijden als in het eerſte geval.

V. Op wat wijze haalt men de voeten in de eerſte geſteldheid der billen?

A. Men brengt de regterhand (bij voorkeuze) in de ſcheede, de vingers tusſchen de dijën van het kind, en het agterſte gedeelte der baarmoeder in glijende; tot dat men de voeten, welke op het onderſte gedeelte der borst gebogen zijn, bereikt; waar van men er een vast grijpt, en in de ſcheede brengt: daar na haalt men den tweeden op dezelve wijze; of men eindigt de verlosſing met het eerſte been; dit kan men des te geruster doen, om dat het andere been over den buik en borst uitgeſtrekt legt, en dus weinig hinder toebrengen zal.

Men kan de voeten nog krijgen door de hand langs de heup van het kind die aan de linkerzijde der baarmoeder legt, in te brengen; naar mate deze hand dieper in komt, drukt men de billen naar den regter

darm-

(*) Brusquer.

darm-beens put, terwijl men door met de andere hand op den buik der vrouw te drukken, den bodem der baarmoeder links doet overhellen; daar na laat men de eerst genoemde hand langs de dije van het kind glijen, tot men aan den voet komt, die men gelijk in het eerfte geval haalt.

V. Op wat wijze haalt men de voeten, en hoe verrigt men de verlosfing in de tweede gefteldheid der billen?

A. In deeze gefteldheid kan men zig insgelijks van de regter hand bedienen, men brengt die tusfchen de linker zijde der baarmoeder en het kind in, drukkende de billen boven de bovenfte engte, en te gelijk, naar mate de hand dieper inkomt, naar den regter darm-beens put; vervolgens loopt men met de vingers over de dije van het kind, die op den buik, en onder het voorfte gedeelte der baarmoeder uitgeftrekt legt: wanneer men tot aan den voet gekomen is, vat men die, en brengt die in de fcheede, acht gevende, om de billen van tijd tot tijd weg te drukken, om die daar door des te meer te verwijderen; daar na haalt men den tweeden voet, of wel vergenoegt men zig met den eerften, zoo als wij in de eerfte gefteldheid aangemerkt hebben.

Deze handgreep kan men nog maken, door de vrouw op de linker zijde te doen leggen; of om zoo dra men den voet gevat heeft, de baarmoeder met

de

de andere hand naar de linker zijde over te drukken.

V. Hoe haalt men de voeten in de derde en vierde gesteldheid?

A. In de derde gesteldheid brengt men de linker hand in de baarmoeder, tusschen de regter zijde van dit ingewand, en het agterste gedeelte der dijën voortgaande; en men drukt de billen naar de linker darmbeens-put der vrouw: de voeten bereikt hebbende, vat men er een, of beide te gelijk, en haalt die in de scheede; acht gevende om de billen van tijd tot tijd met het agterste der hand weg te drukken.

In de vierde gesteldheid brengt men de regter hand tusschen de linker zijde der baarmoeder, en de dijën van het kind in, men drukt de billen naar de regter darmbeens-put; voortgaande met de vingeren over de dijën en beenen, tot als men de voeten, 't zij beide te gelijk, of ieder afzonderlijk kan vatten, om die in de scheede te brengen; dezelve oplettenheid gebruikende als in de derde gesteldheid, om de billen van tijd tot tijd weg te drukken.

In de vier gesteldheden welke wij verhandeld hebben, moet men de verlossing verder verrigten, zoo als er in de afdeeling in welke het kind met de voeten voor uit komende beschreven is.

V. Afdeeling.

Van het kind met de kruin voor komende, en van de oorzaken welke verpligten de verlossing te doen door het kind met de voeten te halen.

V. Door welke teekenen onderscheid men de kruin op den mond der baarmoeder, en in hoe veelerlei gesteldheden kan die zig daar voordoen?

A. Die teekenen zijn elders verhandeld; het zijn de naden, fontanellen, enz.

De gesteldheden in welke de kruin zig aan den moedermond kan voordoen, kan men wederom tot vier voorname brengen.

In die welke wij de eerste noemen staat het agterhoofd agter de vereeniging der schaambeenderen, en het voorhoofd naar het heiligbeen.

In de tweede, is het agterhoofd naar het heiligbeen, en het voorhoofd naar de schaambeenderen gekeerd.

In de derde is het agterhoofd naar de linker zijde van het bekken, en het voorhoofd regts gewend.

In de vierde is het agterhoofd regts, en het voorhoofd links.

V. Welke redenen verpligten ons om het kind te keeren, of het met de voeten te gaan halen, wanneer het de kruin voordoet?

A. Voor

A. Voor eerst de groote zwakheid der vrouw; 2. zoo zij herhaalde flauwtens krijgt; 3. sterke bloedstorting; 4. stuipen; 5. 't uitvallen van den navelstreng; 6. zomtijds ook om dat er tweelingen zijn, vooral wanneer het tweede zoo geplaatst is dat het het uitkomen verhindert aan dat gene 't welk met de kruin voorkomt; 7. zoo ook nog de engte van het bekken, en het vast gehegt zijn van den moederkoek op den mond der baarmoeder enz.

V. Kan men de voeten altijd krijgen wanneer deze toevallen plaats hebben?

A. Neen; 't is maar alleen mogelijk in die gevallen in welke het hoofd nog niet tot in de schede gekomen is (1); want wanneer het tot in de schede gevorderd is, kan men het als buiten de baarmoeder zijnde, niet meer boven de bovenste engte terug duwen, zonder zig bloot te stellen om onherstelbare wanorders te begaan; indien in dat geval het hoofd niet schielijk neder komt, is de tang het geschiktste middel, om de verlossing te eindigen.

EER-

(1) *Men moet opmerken dat het hoofd van het kind, ofschoon reeds op de onderste engte, egter nog in de baarmoeder kan zijn; in dit geval kan men het nog terug brengen, en met de voeten halen.*

EERSTE GESTELDHEID.

V. Hoe moet men te werk gaan om de voeten te halen, en de verlosſing te eindigen in de eerſte geſteldheid des hoofds?

A. Men bediene zig van de regterhand, welkers vingers men vereenigd in de ſchede brengt, op die wijze dat derzelver rug of buitenſte zijde naar onder of naar het heiligbeen gekeerd zij, en de inwendigſte zijde naar het ſchaambeen, men plaatst derzelver toppen op de knobbels van het voorhoofd, welke op het heiligbeen rusten; men verheft die tot boven de bovenſte engte; vervolgens gaat men voort met de hand op dezelve in te brengen, tot dat die op het aangezigt gekomen is, dan drukt men het hoofd naar de regter zijde, acht gevende om het met die hand met welke men het vast heeft zoo te draaijen dat het aangezigt een weinig naar de linker zijde van het bekken gekeerd is. Wanneer men deze plaatzing aan het hoofd gegeven heeft, loopt men met de vingers langs de zijde van het kind welke tegen het agterſte gedeelte der baarmoeder geplaatst is, tot dat men de heup bereikt heeft; van waar men langs de buiten zijde der dije, voortgaat tot aan de knie op welkers inwendigſte gedeelte men den duim plaatst, terwijl men met de andere vingers tot aan den voet voortgaat, om die naar den mond der baarmoeder te bren-

brengen, 't geen men doet met zoo dra men den voet gevat heeft, de hand terug te halen.

Wanneer men den eersten voet naar den mond der baarmoeder gebragt heeft; brengt men de hand voor de tweede reis in de baarmoeder, het agterste gedeelte van het been en dije des nedergebragten voet volgende, tot dat men den anderen voet met de vingers kan vatten, om die mede naar den mond der baarmoeder te brengen daar men den eersten gelaten heeft; dan trekt men met de beide beenen te gelijk, om die verder te doen nederdalen; indien men moeite krijgt laat men de beenen los om het hoofd eerst weg te duwen en 't zelve van de bovenste engte te verwijderen, daar na tragt men op nieuws om de voeten nederwaards te brengen, en indien dezelve zwarigheden nog plaats hebben, duwt men het hoofd voor de tweedemaal weg: wanneer de voeten tot buiten 't ligchaam gekomen zijn, legt men indien 't nodig is om een derzelve een strik, dan brengt men de linker hand tot aan den mond der baarmoeder om voort te gaan met het hoofd van de bovenste engte te verwijderen, terwijl men door middel van den strik bij de voeten trekt: wanneer men op deze wijze te werk gaat zal men de billen van het kind tot in de bovenste engte neder brengen, zonder de beentjes eenig geweld aan te doen; en daar na eindigt men de verlossing als in die gevallen in welke het kind met de voeten vooruit komt.

V. Op

V. Op wat wijze legt men den ſtrik om 't been?

A. Wanneer de voet buiten is, of in de ſchamelheid ſtaat, is 't maklijk om van gaarne lint een ſtrik om 't been te leggen, door de lis of ſtrik om den voet te doen: maar wanneer die nog in de ſchede is, trekt men die met de eene hand nederwaarts, terwijl men er met de andere hand den ſtrik omdoet.

TWEEDE GESTELDHEID.

V. Op wat wijze haalt men de voeten in de tweede geſteldheid?

A. De regter hand in de ſchede brengende duwt men het hoofd boven de bovenſte engte, beginnende met het voorhoofd, 't welk op de ſchaambeenderen der moeder rust; vervolgens brengt men de hand langs die kant van het aangezigt die aan de zijde der moeder geplaatst is, in, om dus het hoofd op de regter darmbeens-put te brengen, het aangezigt een weinig links beſtierende, en acht gevende om de vingers wel zamengevoegt te houden: wanneer men nu deze plaatzing aan het hoofd gegeven heeft, brengt men de hand verder op de heup en dije die naar onder is; men drukt op die dije, terwijl men de vingers weg trekt naar de knie, ten einde om dezelve geheel op den buik te buigen; men brengt den duim op de binnen zijde der knie, terwijl men de andere vingers op den voet plaatst om die naar den mond der baarmoeder te brengen;

ver-

vervolgens brengt men de hand op nieuws in, om den tweeden te halen, en de verlosſing zoo als in de eerſte geſteldheid te eindigen.

DERDE GESTELDHEID.

V. Op wat wijze haalt men de voeten in de derde geſteldheid?

A. Deze geſteldheid die veel gemeender dan een der voorgaande is, is ook de maklijkſte ter uitvoering van de nodige handgreep om de verlosſing te doen; maar men moet acht geven dat men de linker hand in de baarmoeder brengt; wijl het moeilijk zijn zou, om de voeten met de regter te vatten: 't zou zelfs zomtijds onmooglijk zijn, indien het water reeds lang afgelopen was geweest.

In deze geſteldheid drukt men het hoofd, de linker hand in de baarmoeder brengende, boven de bovenſte engte, en vervolgens naar de linker darmbeens-put; men beſtiert deze hand tusſchen de regter en eenigzints de agterſte zijde der baarmoeder, en de linker zijde van het kind, die daar legt: wanneer de vingers tot op de heup en dije gekomen zijn, brengt men dezelve naar den voet, om die naar den mond der baarmoeder te halen, vervolgens haalt men den tweeden voet; en men verrigt de verlosſing; acht gevende, op het gene wij in de eerſte geſteldheid gezegd hebben.

VIER-

VIERDE GESTELDHEID.

V. Verſchilt de wijze van verloſſen in de vierde geſteldheid veel van die wij in de derde beſchreven hebben?

A. Het grootſte onderſcheid legt daar in, dat men deze handgreep met de regter hand moet verrigten; om dat men zomtijds in die met de linkerhand te willen doen, onoverkomelijke zwarigheden zou ontmoeten. Naar mate dat men met de regter hand in de baarmoeder vordert, duwt men het hoofd terug, het zelve te gelijk naar de regter darmbeens-put der moeder beſtierende; daar na de regter zijde van 't kind, die onder is, volgende, haalt men de voeten, en verloſt de vrouw als in de eerſte geſteldheid.

V. Moet men zoo dikwijls als men een kind met de voeten zal halen, beginnen met die het eerſte uit te brengen, welke tegen het agterſte gedeelte der baarmoeder legt?

A. Men moet in de vier geſteldheden welke wij verhandeld hebben, den weg welke wij beſchreven hebben volgen in 't uitbrengen der voeten: maar wanneer het gebeurt dat het been 't welk tegen het agterſte gedeelte der baarmoeder legt, tusſchen het andere been en dije wordt belemmerd of tegen gehouden, moet men met den voet van 't laatstgenoemde been beginnen.

VI. Ar-

VI. Afdeeling.

Van de verlosſing waar in het kind met het aangezigt voor komt.

V. Hoe erkent men het aangezigt wanneer zig dat op den mond der baarmoeder voordoet?

A. Wanneer men de vrouw onderſlaat na dat de vliezen gebroken, en 't water afgelopen is, (en zelfs te voren) ontdekt men aan den mond der baarmoeder een ongelijk gezwel, waar op men de neus, den mond, den rand der oog-holtens, de kin, enz. onderſcheid.

V. In hoe veel geſteldheden komt het aangezigt voor?

A. Voornamentlijk in vier.

In de eerſte is het voorhoofd van ket kind op de ſchaambeenderen der moeder, en de kin naar het heiligbeen geplaatst.

In de tweede, is de kin op de ſchaambeenderen, en het voorhoofd op het heiligbeen,

In de derde, is het voorhoofd naar de linker zijde van 't bekken, en de kin naar de regter.

In de vierde is het voorhoofd regts en de kin links.

V. Kan de verlosſing door de kragten der moeder geſchieden, wanneer zig 't aangezigt op den mond der baarmoeder voordoet?

A. Neen, ten zij het hoofd des kinds met betrekking tot het bekken zeer klein zij: anderzints moet men de hand gebruiken.

V. Moet

V. Moet men het kind altijd met de voeten halen wanneer het aangezigt voorkomt?

A. Neen, indien 't water maar zedert kort afgelopen is, de vrouw vlug en ſterk is, en dat zij geen toevallen heeft, kan men de kruin van het hoofd in een goede geſteldheid brengen, en de rest aan de zorg van de natuur overlaten. De handgreep is in der waarheid zomtijds moeilijk; maar men moet het altijd beproeven, en zoo het niet lukt, haalt men het met de voeten.

EERSTE GESTELDHEID.

V. Hoe moet men te werk gaan om in de eerſte geſteldheid van het aangezigt, de kruin van het hoofd in eene goede plaatzing te brengen of om het kind met de voeten te gaan halen?

A. Men brengt de vier vingers van de regter hand in de ſchede, derzelver toppen aan de zijden der neus plaatzende, om de kin boven het heiligbeen te duwen, vervolgens haalt men die terug, en plaatst die op de voorhoofds knobbels, om dezelve mede terug te duwen, waar mede men voortgaat, tot dat de vereeniging van den pijl en winkel-naad, boven den mond der baarmoeder zig vertoone, waar na men de verloſſing aan de kragten der moeder overlaat.

Wanneer deze handgreep te moeilijk is om uit te voeren, of dat de vrouw door de langduurigheid van

den

den arbeid reeds verzwakt is, of eindelijk dat zij toevallen krijgt; moet men het kind met de voeten halen.

Om dit te verrigten brengt men de regter hand in de baarmoeder, tot dat de vingers onder de kin van het kind gekomen zijn, dan verwijdert men de vingers een weinig van malkander, om het aangezigt met des te meer vastigheid te konnen vatten, en het hoofd naar de regter darmbeens - put der moeder te brengen: in het hoofd dus te verplaatzen geeft men acht de hand op die wijze te draaijen dat de duim voor de vereeniging der schaambeenderen komt, en dus raakt het aangezigt door deeze beweging naar de linker zijde der moeder gekeerd; vervolgens brengt men de hand op het zijdelijke gedeelte van het kind, 't welk op het agterste gedeelte der baarmoeder rust om aan de heup te geraken, van daar aan de knie en voet welke men naar den mond der baarmoeder brengen wil. Na dat men de beide voeten gehaald heeft, eindigt men de verlossing zoo wel als wij elders gezegd hebben.

TWEEDE GESTELDHEID.

V. Wat moet men doen om de verlossing in de tweede gesteldheid van 't aangezigt te verrigten?

A. De zwarigheid om het hoofd in een voordeelige plaatzing te brengen, wanneer het aangezigt zig in de tweede gesteldheid voordoet, zelf in het oogen-

blik dat het water zig ontlast moet ons altijd aanzetten om het kind met de voeten te halen: tot dat einde brengt men de regter hand in de baarmoeder, men plaatst die aan de zijde van het hoofd welke tegen de linker zijde van dit ingewand legt, ten einde men het hoofd naar de regter darmbeens-put ſchuiven kan; vervolgens loopt men met de vingers over de borst van het kind, van daar op de regter heup enz. om de voeten zoo als in de eerſte geſteldheid te halen, en de verlosſing op dezelve wijs te verrigten.

DERDE GESTELDHEID.

V. Hoe verrigt men de verlosſing in de derde geſteldheid des aangezigts?

A. Wanneer die plaats heeft, en de vrouw geen toevallen heeft, kan men beproeven om het hoofd in een voordeelige plaatzing te brengen: tot dat einde begint men met de kin die boven de knobbelagtige uitwas van het regter zitbeen rust, weg te duwen; daar na het voorhoofd, tot dat de vereeniging van den pijlnaad met den winkel-naad, naar de knobbel des linker zitbeens gedaald is, waar na men het overige aan de kragten der moeder kan overlaten. Om deeze handgreep uit te voeren bediene men zig van de linker hand. Indien men in 't uitvoeren dezer handgreep niet ſlaagt, of dat de ſtaat der vrouw 't niet meer toelaat om de verlosſing aan de kragten van de

na-

natuur over te laten, moet men het kind met de voeten halen. In dat geval brengt men de linker hand in de baarmoeder, het hoofd boven de bovenste engte drukkende, vervolgens op de linker darmbeens put, en men schikt zig in 't halen der voeten, gelijk als in de derde gesteldheid van de kruin des hoofds.

VIERDE GESTELDHEID.

V. Hoe gedraagt men zig om de verlossing van de vierde gesteldheid des aangezigts te eindigen?

A. Men gedraagt zig even als in de derde gesteldheid, dat is te zeggen men moet tragten om het hoofd in een voordeelige plaatzing te brengen, of de verlossing uitvoeren door het kind met de beenen te halen, na dat de omstandigheden zijn die met den arbeid verzeld gaan, en den staat is, waar in zig de vrouw bevind. Om het hoofd in een voordeelige plaatzing te brengen, duwt men de kin die naar de linker zijde van 't bekken legt, aanstonds te rug, en daar na het voorhoofd, tot dat de vereeniging van den pijlnaad met den winkelnaad naar den knobbel van het regter zitbeen nedergedaald zij, en daar na laat men het overige aan de natuur over.

Wanneer 't noodzakelijk word om het kind met de voeten te halen, begint men het hoofd, boven de bovenste engte te duwen, van daar, op de regter darmbeens-put, en men haalt de voeten op dezelve wijze als in de vierde gesteldheid der kruin bevolen is.

Om deze twee handgrepen te verrigten bediene men zig van de regter hand.

VII. Afdeeling.

Van de verlosſingen in welke het kind het voorſte van den hals voordoet.

V. Is het maklijk te onderſcheiden wanneer het kind het voorſte van den hals voordoet, en hoe komt men daar toe?

A. Neen; 't is zelfs zeer moeilijk om dit gedeelte voor de ontlasting van het water, en dat maar door het behulp van eenen vinger te onderſcheiden, 't welk men de reeds beſchrevene deelen doen kan: meestentijds moet men wagten tot dat de deelen der vrouw wel verſlapt zijn, de mond der baarmoeder zeer verwijderd is, en tot dat de vliezen gebroken zijn; in dit oogenblik plaats men de vrouw op het kraambed, men onderſlaat dezelve, en wanneer men dan het deel 't welk het kind voordoet niet kan onderſcheiden met een enkele vinger, bedient men zig van meer, en zelfs van de geheele hand; dan vind men op den mond der baarmoeder, een zagt gezwel, de kin aan de eene zijde, en de borst aan de andere zijde geplaatst.

V. In welke geſteldheden kan dit deel van het kind zig aan den mond der baarmoeder voordoen?

A. Men kan die wederom tot vier geſteldheden brengen.

In

In de eerſte rust de kin op de ſchaambeenderen der vrouw, en de borst boven het heiligbeen.

In de tweede is de kin op het bovenſte gedeelte van het heiligbeen, en de borst boven het ſchaambeen.

In de derde is de kin naar de linker zijde van het bekken, en de borst op de regter darmbeens-put.

In de vierde is de kin naar de regter zijde, en de borst op de linker darmbeens-put.

V. Moet men de verlosſing aan de kragten der moeder overlaten, wanneer het kind 't voorſte gedeelte van den hals voordoet?

A. Neen; men moet altijd in alle die geſteldheden, het kind met de voeten halen.

EERSTE GESTELDHEID.

V. Op wat wijze moet men in de eerſte dezer vier geſteldheden, de voeten gaan halen?

A. Men brengt de regterhand tusſchen het agterſte gedeelte der baarmoeder, en de borst van het kind in, op die wijze, dat het binnenſte der hand op dat gedeelte van het kind geplaatst zij; wanneer men acht geeft om met het omdraeijen van de hand, het kind op zijn regter zijde te keeren, terwijl men te gelijker tijd het onderſte gedeelte van deszelfs ligchaam, naar de regter darmbeens put duwt; na deze eerſte bewegingen beſtiert

 men

men de vingers naar de heup die van onder is, ten einde men de knie en voet bereike, welke men naar den mond der baarmoeder brengt: vervolgens haalt men den tweeden, en eindigt de verlosfing als in de eerfte gefteldheid der kruin.

TWEEDE GESTELDHEID.

V. Op wat wijze haalt men de voeten in de tweede gefteldheid?

A. Men brengt de regter hand op de zijde van 't kind, welke tegen de linker zijde der moeder legt; men drukt het hoofd zoo veel men kan naar de regter darmbeens-put, terwijl men met de andere hand die buiten is, den bodem der baarmoeder, naar de linker zijde doet overhellen; vervolgens beftiert men de vingers op de borst van het kind, en van daar op de regter heup, om aan de knie te geraken, en den voet te halen, zoo als in de gefteldheden der kruin.

DERDE GESTELDHEID.

V. Hoe haalt men de voeten in de derde gefteldheid?

A. In deze brengt men de linker hand in de baarmoeder, men beftiert die naar de regter zijde van dit ingewand, alwaar het voorfte gedeelte van het kind legt; wanneer men met deze hand op de borst gekomen is, drukt men het onderfte gedeelte van de romp naar de linker zijde, om de voeten gemaklijker

te

te konnen halen; vervolgens glijd men met de vingers over de heup van 't kind, die naar onder is, om de voeten te vatten, en de verlosfing even als in de derde gefteldheid des aangezigts, uit te voeren.

VIERDE GESTELDHEID.

V. Hoe verlost men een vrouw, in de vierde gefteldheid van het voorfte gedeelte des hals?

A. Wanneer die plaats heeft moet men de voeten met de regter hand gaan halen, en de verlosfing verrigten als die van de voorgaande gefteldheid. Men brengt deze hand over de borst van 't kind, welke aan de linker zijde der baarmoeder legt; men verwijdert het onderfte gedeelte der romp een weinig van de linker darmbeens-put, die naar de regter brengende, vervolgens gaat men met de vingers over de heup, die naar onder is naar de voeten, welke men een voor een, naar den mond der baarmoeder brengt, om de verlosfing naar gewoonte te doen.

VIII. Afdeeling.

Van de verlosfingen in het welk het kind met de borst voorkomt.

V. Uit welke teekenen befluit men dat het kind met de borst voor den mond der baarmoeder is?

A. 't Is vrij moeilijk om dat deel voor 't breken van

't water te erkennen; men moet derhalven wagten tot dat zulks afgeloopen is, wanneer men de vrouw onderſlaat, en indien men dan met een vinger niet in ſtaat is om het deel 't welk het kind voordoet te onderſcheiden, bedient men zig van verſcheide. De borst op den moedermond zijnde, voelt men een breed gezwel, waar op men de hardigheid van 't borstbeen, en 't voorſte gedeelte der ribben onderſcheid.

V. In hoe veel geſteldheden kan zig de borst voordoen?

A. Men kan gelijk van de voorgaande deelen, niet meer als vier ſtellen, waar toe al de overige konnen gebragt worden.

In de eerſte is de hals van 't kind op 't ſchaambeen der moeder geplaatst, en de buik op 't agterſte gedeelte van 't bekken.

In de tweede is de hals op 't agterſte gedeelte van 't bekken, en de buik boven de ſchaambeenderen.

In de derde is de hals van 't kind op de linker zijde van 't bekken, en de buik op den regter darmbeens - put.

In de vierde is de hals op de regter zijde, en de buik op den linker darmbeens - put.

V. Hoe verrigt men deze vier ſoorten van verlosſingen?

A. Men moet de verlosſing van de vier geſteldheden der borst op dezelve wijze verrigten, als die der vier geſteldheden van den hals.

IX. Af-

IX. Afdeeling.

Van de verlosfing wanneer het kind met den buik voorkomt.

V. Op wat wijze verzekert men zig dat het kind met den buik voorkomt?

A. Men wagt tot de baarmoeders-mond wel verwijderd is, en de vliezen gebroken zijn, dan onderflaat men de vrouw door verfcheide vingers aan den mond der baarmoeder te brengen, zoo een niet voldoende is: men vind een breed zagt gezwel, waar op men de inplanting van den navelftreng onderfcheid, den kraakbeenigen rand der ribben, 't voorfte uiteinde van den kam des darmbeens, enz.

V. Hoe veele gefteldheden heeft de buik des kinds op den mond der baarmoeder?

A. Vier voorname. In de eerfte rust de borst van 't kind op de fchaambeenderen der moeder, en de dijen op 't agterfte gedeelte van 't bekken.

In de tweede zijn de dijen op de fchaambeenderen, en de borst boven 't heiligbeen.

In de derde rust de borst op den linker darmbeensput, en de dijen op den regter.

In de vierde is de borst op den regter darmbeensput, en de dijen op den linker.

V. Op wat wijze gefchied de verlosfing, wanneer het kind met den buik voor komt?

A. Men eindigt die door 't kind met de knieën, of met de voeten te halen; zoo als wij in de verhandeling dier twee gedeeltens aangeprezen hebben.

EERSTE GESTELDHEID.

V. Hoe krijgt men de knieën, wanneer de buik zig in de eerste gesteldheid voor den mond der baarmoeder aanbied?

A. Dan, wanneer het gunstigste oogenblik tot de verlossing gekomen is, brengt men de regter, of de linker hand, in de baarmoeder, het voorste gedeelte der dijen van het kind volgende, tot dat men met de toppen der vingeren over de knie gekomen is, wanneer men die op het voorste gedeelte der beenen plaatst; dan haalt men de knieën naar zig toe, terwijl men met de andere hand op den buik der vrouw drukt, om de voorover gezakte baarmoeder, welke in de eerste gesteldheid opmerklijk zijn moet, eenigzints te verminderen. De knieën in den mond der baarmoeder gebragt zijnde, eindigt men de verlossing even als in de tweede gesteldheid derzelve.

Indien men in deze gesteldheid de voeten wilde halen, moet men te werk gaan als in de eerste gesteldheid van de borst, en van den hals.

TWEEDE GESTELDHEID.

V. Op wat wijze moet men in de tweede gesteldheid de voeten of knieën gaan halen?

A. Wan-

A. Wanneer men het kind met de knieën wil halen, moet men eene hand in de baarmoeder brengen, en het voorſte gedeelte der dijen volgen tot dat men de knieën vatten kan, om dezelve in den mond der baarmoeder te brengen, en de verloſſing even gelijk in de eerſte geſteldheid der knieën, te volbrengen. Om deze handgreep uit te voeren, begrijpt men, dat men de hand op die wijze moet inbrengen, dat deszelfs rug naar de vereeniging der ſchaambeenderen gekeerd zij, en die bijgevolg ſterk agterover gebogen worde.

Wanneer men de voeten halen wil, brengt men de regter hand op de heup van 't kind, die naar de linker zijde van 't bekken der vrouw gekeerd is; daar na beſtiert men de vingers naar de lenden en billen, om de voeten die daar op liggen, te vatten. Wanneer men die vast heeft, duwt men het onderſte gedeelte van het kind naar de regter zijde, om het te gemaklijker uit te kunnen brengen, en men eindigt de verloſſing op de gewoone wijze.

DERDE GESTELDHEID.

V. Hoe gedraagt men zig wanneer de buik zig in de derde geſteldheid voordoet?

A. Indien men in dit geval de knieën krijgen wil, brengt men de linker hand in de baarmoeder, tot op het voorſte gedeelte van de dijen van het kind, welke op den regter darmbeens-put rusten; wanneer de vingers

nu

nu tot op de knieën gekomen zijn, haalt men die na zig, even als in de eerste gesteldheid, en men volvoert de verlossing op dezelve wijze.

Wanneer men het kind in deze derde gesteldheid met de voeten wil halen, moet men de hand tusschen het agterste gedeelte der baarmoeder, en de zijde van het kind doorsteken; de vingers vervolgens naar de lenden en billen bestieren, om de voeten daar te krijgen, naar mate men nu aan dezelve trekt om die in de schede te brengen, drukt men de heup met het agterste van de hand zoo veel mooglijk is terug, om de verlossing des te gemaklijker uit te voeren,

VIERDE GESTELDHEID.

V. Hoe eindigt men de verlossing der vierde gesteldheid?

A. Wanneer men het kind met de voeten wil halen moet men zig even als in de voorgaande gesteldheid gedragen,

Wanneer men de knieën wil halen moet men de regter hand in de baarmoeder brengen, de dijen van het kind welke op den linker darmbeens-put zijn, volgen, tot dat de vingers over de knieën gekomen zijn, welk men haalt, om de verlossing als in de derde gesteldheid te eindigen.

X. An-

X. AFDEELING.

Van de Verlosſingen in welke het kind de teeldeelen, of 't voorſte gedeelte van 't bekken, en der deijen voordoet.

V. Op wat wijze onderſcheid men, of het kind het voorſte gedeelte van 't bekken, en der dijen aanbied?

A. De vrouw onderſtaande na dat de vliezen gebroken en 't water afgeloopen is, onderſcheid men de teeldeelen van het kind, de zagte zwelling welke het onderſte gedeelte van den buik vertoont, de dijen, en de tusſchen ruimte welke haar verdeelt.

V. In welke geſteldheid kunnen zig deze deelen voordoen?

A. Die zijn vier voorname. De eerſte heeft plaats wanneer de buik van 't kind, op het ſchaambeen der vrouw rust, en de knieën op het agterſte gedeelte van den rand van 't bekken.

In de tweede zijn de knieën op het ſchaambeen geplaatst, en de buik boven 't heiligbeen.

In de derde is de buik op den linker darmbeensput der moeder, en de knieën op den regter rand van het bekken.

In de vierde zijn de knieën op den linker rand van het bekken, en de buik op de regter zijde.

V. Hoe verrigt men de verlosſing in deze geſteldheden?

A. Men

A. Men moet de verlosfing ganfchelijk op dezelve wijze verrigten, als in de vier gefteldheden van den onderbuik; 't welk van deze veel gemaklijker kan worden uitgevoerd, dan van de voorgaande.

XI. Afdeeling.

Van de verlosfingen in welke het kind met het agterhoofd voorkomt.

V, Op wat wijze onderfcheid men of het kind het agterhoofd aanbied?

A. Wanneer men de vrouw onderflaat, vind men aan den mond der baarmoeder een hard gezwel, waar op men den winkelnaad onderfcheid, de vliezige tusfchen ruimtens welke men aan deszelfs uiterftens vind, zijn zamenkomst met de pijlnaad, of de agterfte fontanel enz.

V. Hoe veel gefteldheden hebben plaats voor dit deel?

A. Vier voorname:

In de eerfte is de kruin van het hoofd naar agter, of op het heiligbeen der moeder, en het agterfte van den hals op het fchaambeen.

In de tweede rust de nek op het bovenfte gedeelte van het heiligbeen, en de kruin, op het fchaambeen.

In de derde is de kruin naar de regter zijde van het bekken, en de nek naar de linker zijde.

In

In de vierde is de kruin naar de linker kant, en de nek rust aan de regter zijde op den rand van 't bekken.

V. Hoe verrigt men de verlosfing in deze verfchillende gefteldheden?

A. Het agterhoofd zig nauwkeurig op de bovenfte engte aanbiedende, moet men indien de vrouw geen toevallen heeft, de verlosfing alleen aan de kragten van de natuur over laten. Deze vier gefteldheden komen met die der kruin over een, zoo als wij daar van handelende aangemerkt hebben, dat de verlosfing alleen in zoo verre gemaklijk was, als het agterhoofd het eerfte zijn weg vorderde.

De tweede gefteldheid van het agterhoofd moet op dezelve wijze behandeld worden, gelijk wij van de tweede gefteldheid der kruin hebben gefproken.

Indien het agterhoofd zig maar gedeeltelijk op de bovenfte engte vertoonde, moet men er eenige vingers op of agter brengen, om het in het middelpunt dezer engte te brengen; zoo als men doen moet voor het agterfte van den hals.

V. Moet men in de verlosfing van deze vier gefteldheden zig op dezelve wijze gedragen, wanneer die met eenige toevallen verzeld zijn?

A. De vrouw toevallen krijgende, zoo als merkelijke bloedftorting, ftuiptrekking, menigvuldige flauwtens, enz. of dat de navelftreng uitgevallen is, moet men

men de verlosſing eindigen, door het kind met de voeten te halen; ten ware het hoofd reeds geheel in de ſcheede was, want dan zou 't gevaarlijk zijn het kind met de voeten te willen halen: in dit geval moet men zijn toevlugt tot de Tang nemen, zoo als wij in de verhandeling van de geſteldheden der kruin aangemerkt hebben.

Wanneer men in de verſchillende geſteldheden van het agterhoofd verpligt is, het kind met de voeten te gaan halen, moet men zulks geheel op dezelve wijze verrigten, gelijk wij van de geſteldheden der kruin aangewezen hebben.

XII. Afdeeling.

Van de verlosſing in welke het kind met het agterſte van den hals, of den nek voorkomt.

V. Hoe weet men of het kind met het agterſte gedeelte van den hals, zig op den mond der baarmoeder vertoont.

A. Men erkent dat deel, door de graatwijze uitſteekzels der halswervelen, door den hoek van de onderkaak, de ongelijkheden van den rug, en van 't bovenſte gedeelte der ſchouderbladen.

V. In welke geſteldheden kan zig dit deel voordoen?

A. Men ſtelt er vier.

In

In de eerſte rust het agterhoofd op 't ſchaambeen der moeder; en de rug boven 't heiligbeen.

In de tweede is het agterhoofd op het bovenſte gedeelte van 't heiligbeen; en de rug boven 't ſchaambeen.

In de derde is 't agterhoofd op den rand van 't bekken aan de linker zijde; en de rug op den regter darmbeens-put.

In de vierde is het agterhoofd regts; en de rug op den linker darmbeens-put.

V. Op wat wijze verrigt men de verloſſing in deze bijzondere gevallen?

A. Indien de vrouw in 't geheel geen toevallen heeft, kan men het agterhoofd op de bovenſte engte brengen en aan het zelve een voordeelige plaatzing verzorgen; maar zoo zij eenige toevallen heeft, moet men het kind met de voeten halen.

EERSTE GESTELDHEID.

V. Deze geſteldheid plaats hebbende hoe verrigt men de verloſſing?

A. De zwarigheid die men vind om het agterhoofd in een voordeelige geſteldheid te brengen, om de verloſſing aan de kragten der moeder te konnen over lâten, moet ons altijd aanzetten, wanneer het in deze geſteldheid met den nek voorkomt, om het kind met de beenen te gaan halen. Om dit te verrigten,

brengt men de regter hand in de baarmoeder, die tusſchen de linker zijde der moeder, en de zijde van 's kinds hals inbrengende; wanneer men met de hand tot op de borst van 't kind gekomen is, ligt men het ligchaam van 't kind op, hetzelve een weinig naar de regter zijde der vrouw draeijende; daar na loopt men met de vingers tot op de regter heup, om een der voeten magtig te worden; vervolgens den tweeden, om de verlosſing even als in de eerſte geſteldheid van de kruin te eindigen.

TWEEDE GESTELDHEID.

V. Hoe verrigt men de verlosſing in de tweede geſteldheid van 't voorkomen des neks?

A. Indien de vrouw geen toevallen gewaar word, zal men in dit geval konnen beproeven om 't agterhoofd op den mond der baarmoeder te brengen, om de verlosſing vervolgens aan de natuur over te laten. Indien er toevallen plaats hebben, verrigt men die aanſtonds met de voeten.

Om het agterhoofd in een voordeelige plaatſing te brengen, brengt men de toppen der vingeren van de eene hand, tusſchen het agterſte gedeelte der baarmoeder, en het hoofd van het kind in, 't welk men met de hand op de bovenſte engte, en den mond der baarmoeder brengt, om de verlosſing daar na, aan de natuur over te laten.

In-

Indien men 't hoofd op deze wijze niet kan meester worden, of dat men om dat er toevallen zijn, 't kind met de beenen halen wil, brengt men de regter hand op de zijde van het kinds hoofd in, men duwt het zelve op de regter darmbeens - put der moeder; gedurende deze tijd brengt men de andere hand op den buik, ten einde om den bodem der baarmoeder naar de linker zijde te doen overhellen; vervolgens met de hand die in de baarmoeder is, over een der zijde van het kind loopende, haalt men de voeten met die voorzorgen welke te voren aangewezen zijn. Na dezelve in de ſcheede gebragt te hebben, duwt men het hoofd te rug, het zelve van de bovenſte engte verwijderende, en men voert de verlosſing uit, gelijk wij in de geſteldheden van de kruin des hoofds gezegd hebben.

DERDE GESTELDHEID.

V. Hoe eindigt men de verlosſing wanneer de derde geſteldheid plaats heeft?

A. Men kan het agterhoofd op den mond der baarmoeder brengen, en de verlosſing daar na, aan de kragten der moeder overlaten zoo er geen toevallen zijn; maar die plaats hebbende, haalt men het kind met de voeten.

Om de eerſte handgreep te verrigten, brengt men de vingers van de regter hand tusſchen de linker zijde der baarmoeder, en het agterhoofd in, 't welk men

met zig trekt, zoo lang tot dat de zamenkomst des pijls en winkelnaad op het midden des bekkens, of daar ontrent zij, wanneer men het werk, na de vrouw een weinig op de linker zijde te hebben doen leggen, aan de natuur kan over laten.

Wanneer men het kind met de voeten halen wil, 't geen men doen moet zoo dra de vrouw eenige toevallen krijgt, dan moet men de regter hand tusſchen het agterſte gedeelte der baarmoeder, en het kind inbrengen; vervolgens brengt men de vingers naar de regter zijde der moeder, tot als men de heup van het kind berijkt, om de voeten de een na de ander te halen: wanneer men die tot in de ſcheede gebragt heeft, laat men die daar een weinig met rust, op dat zig het hoofd van de bovenſte engte verwijdere, en men verrigt de verloſſing als in de geſteldheden der kruin.

VIERDE GESTELDHEID.

V. Kan men de verloſſing in de vierde geſteldheid van den nek, op dezelve wijze uitvoeren, als in de derde geſteldheid?

A. Ja: men kan het agterhoofd op den mond der baarmoeder brengen, of het kind met de beenen gaan halen.

De eerſte handgreep verrigt men, door de linker hand tusſchen het regter gedeelte der baarmoeder,

en

en het agterhoofd in te brengen, 't welk men dan op den mond der baarmoeder brengt, om daar na de verlosfing aan de kragten der vrouw over te laten, aan dezelve aanbeveelende zig een weinig op de regter zijde te leggen.

Wanneer 't noodzakelijk is het kind met de voeten te halen, om de verlosfing korter of fchielijker te doen, brengt men dezelve hand tusfchen het agterfte gedeelte der baarmoeder, en de zijde van 't kind in, de vingers naar de linker zijde der vrouw beftierende, om de heup en voet, welke men uithalen wil te berijken; na die in de fcheede gebragt te hebben, haalt men den tweeden, en men verrigt de verlosfing als in de gefteldheden der kruin.

XIII. Afdeeling.

Van de verlosfing wanneer het kind met den rug voor komt.

V. Welke teekenen doen ons den rug van 't kind onderfcheiden?

A. Wanneer men de vrouw na het breken der vliezen, en zomtijds zelfs te voren, onderflaat, vind men op den mond der baarmoeder een breed ongelijk gezwel, waar op men de fchouderbladen, de ribben, en de graatagtige uitfteekfels der wervelbeenderen enz. onderfcheid.

V. In hoe veel bijzondere gefteldheden kan zig de rug voor doen?

A. In vier voorname.

In de eerfte is de nek van 't kind op 't fchaambeen der vrouw, en de lenden boven 't heiligbeen.

In de tweede is de nek op het heiligbeen, en de lenden boven 't fchaambeen.

In de derde rusten de nek en het hoofd op den linker darmbeens-put, en de lenden op den regter.

In de vierde zijn de lenden op den linker darmbeens put, de nek en het hoofd op den regter.

V. Op wat wijze moet men de verlosfing verrigten?

A. Men moet het kind altijd met de voeten halen. De manier om zulks te doen en de vrouw te verlosfen, is volmaakt gelijk aan die geene, die van de vier bijzondere gefteldheden des neks aangewezen zijn.

XIV. Afdeeling,

Van de verlosfing, wanneer het kind met de lenden voor komt.

V. Op wat wijze weet men dat het kind de lenden voordoet?

A. Dit deel zig aanbiedende vind men op den mond der baarmoeder een vrij breed gezwel, waar op men de

de graatagtige uitſteekſels der wervelbeenderen, den kam der darmbeenderen, en de zagte tusſchenruimtens, welke de zijdelingſe deelen of de flanken vertoonen, de bastaard ribben enz. onderſcheid.

V. Hoe veel geſteldheden bieden de lenden aan?

A. Men moet er zoo als van de andere vier ſtellen.

In de eerſte legt de rug van 't kind op 't ſchaambeen der moeder, en de billen naar het heiligbeen.

In de tweede is de rug boven 't heiligbeen, en de billen naar het ſchaambeen.

In de derde is de rug op den linker darmbeens put, en de billen op de regter.

In de vierde is de rug op den regter darmbeens put, en de billen op den linker.

V. Op wat wijze verrigt men in deze gevallen de verlosſing?

A. Het kind moet altijd met de voeten gehaald worden.

EERSTE GESTELDHEID.

V. Hoe doet men deze handgreep in de eerſte geſteldheid?

A. Indien het water maar eerst afgelopen is, brengt men eene hand tusſchen het agterſte gedeelte der baarmoeder, en de billen van het kind in, voortgaande tot dat de vingers boven de voeten gekomen zijn; welke men vast grijpt, en in de ſcheede haalt; ter-

wijl men met de andere hand, een weinig op den buik der vrouw drukt, om de fchuinsheid der baarmoeder voorwaarts, of eigentlijk gezegd deszelfs voor over hanging te verminderen, en bij gevolg de handgreep op die wijze maklijker te maken.

Zoo het water reeds lange tijd afgeloopen is, is deze handgreep veel moeilijker te verrigten; niet te min kan men dezelve, of de volgende werkftellig maken. Indien men de regter hand in de baarmoeder brengt, plaatst men die op de regter heup van het kind, om de billen op de regter darmbeens-put der vrouw te brengen, de voeten vervolgens te halen, en de verlosfing te doen, even als die van de eerfte gefteldheid, van den rug, en van den nek. Deeze handgreep kan ook met de linker hand gefchieden.

TWEEDE GESTELDHEID.

V. Op wat wijze haalt men de voeten in de tweede gefteldheid?

A. Men brengt de regter hand tusfchen de linker zijde der baarmoeder, en het kind in, men duwt de borst en het hoofd naar de regter darmbeens-put der vrouw; daar na buigt men de hand naar de knieën en voeten, welke omtrent de fchaambeenderen leggen; men haalt de voeten een voor een, en men verrigt de verlosfing even als in de tweede gefteldheid van den nek, en rug.

DER-

DERDE GESTELDHEID.

V. Hoe haalt men de voeten in de derde gesteldheid?

A. Zoo het water maar eerst afgeloopen is, brengt men de linkerhand tusschen de regter zijde der baarmoeder, en de billen van het kind in, alwaar men de voeten vind; welke men beide te gelijk, of ieder afzonderlijk vat, in de scheede brengt, en de verlossing op de gewoone wijze verrigt.

Indien in deeze zelve gesteldheid het water reeds lang afgeloopen is, brengt men de regter hand tusschen het agterste gedeelte der baarmoeder, en het ligchaam van het kind in, de vingers naar deszelfs heup uitstrekkende, welke men op de regter darmbeens-put der moeder vind, vervolgens naar de voeten, die men een voor een in de schede brengt, om de verlossing naar gewoonte te doen.

VIERDE GESTELDHEID.

V. Hoe haalt men de voeten in de vierde gesteldheid?

A. Men brengt de regterhand tusschen de linker zijde der baarmoeder en de billen van het kind in, om de voeten te halen en in de schede te brengen enz.

In deeze zelve gesteldheid kan men ook de regter hand tusschen het agterste gedeelte der baarmoeder, en het ligchaam van het kind inbrengen, de vingers naar het kinds heup bestierende, welke op den linker darmbeens-put der vrouw legt, om de voeten magtig te worden, en de verlossing even als in de eerste gesteldheid te verrigten.

XV. Afdeeling.

Van de verlosſing wanneer het kind een der zijde des hoofds of een der ooren voor doet.

V. Hoe weet men of het kind met de zijde des hoofds voorkomt?

A. Wanneer dit gebeurt vind men op den mond der baarmoeder, een rond en hard gezwel, op het welk men het oor, eenig bewijs van naden, en den hoek der onderkaak enz. onderſcheid.

V. In hoe veel geſteldheden komt dit deel voor?

A. Ieder zijde van het hoofd kan zig in vier hoofdgeſteldheden aanbieden.

In de eerſte is de kruin van het hoofd naar de ſchaambeenderen der vrouw, de hals en het lelletje van 't oor naar het heiligbeen: indien het de regter zijde des hoofds is, is het aangezigt naar de linker zijde der vrouw gekeert; en wanneer het de linker zijde van het hoofd is, is het aangezigt regts.

In de tweede geſteldheid van de regter zijde, is de kruin naar het heiligbeen, de lel van het oor en de hals naar het ſchaambeen, en het aangezigt naar de regter zijde. In de tweede geſteldheid van de linker zijde des hoofds, is het aangezigt naar de linker zijde gekeert; en het overige als hier boven vermeld.

In de derde geſteldheid van de regter zijde, is de kruin

kruin naar de linker zijde van het bekken, de lel van het oor en de hals zijn naar de regter zijde, en het aangezigt naar om laag, of naar het heiligbeen gekeert. De derde gesteldheid der linker zijde van het hoofd is hetzelve, met deze uitzondering, dat het aangezigt naar boven, of naar het voorste gedeelte van het bekken gekeert is.

In de vierde gesteldheid is de kruin naar de regter zijde van het bekken, de lel van het oor naar de linker zijde, en het aangezigt is naar boven gekeert voor de regter zijde van het hoofd; en nederwaarts, wanneer het de linker zijde is.

V. Is het noodzaakelijk om te onderscheiden of het de linker of regter zijde van het hoofd is, welke zig voordoet?

A. Dit onderscheid wordt van de grootste aangelegentheid, zoo dra men verpligt wordt om het kind te keeren, en het met de voeten te halen; inzonderheid wanneer het water reeds voor lang afgeloopen is, zoo als men hier na zien zal.

EERSTE GESTELDHEID.

V. Hoe moet men te werk gaan om een vrouw in de eerste gesteldheid van de zijde des hoofds te verlossen?

A. In-

A. Indien de vrouw geen toevallen heeft, kan men beproeven om de kruin op de bovenfte engte te brengen; tot dat einde brengt men de vingers der eene hand in den mond der baarmoeder, men plaatst de toppen der vingeren op dat gedeelte van het hoofd, welk het naaste aan het heiligbeen der vrouw legt, dit gedeelte duwt men terug, om de kruin welke boven het fchaambeen is te doen dalen.

Deze handgreep is maklijk te verrigten, wanneer het water maar kortelings afgeloopen is, en zij is een en dezelve voor de linker, of regter zijde van het hoofd. Wanneer men de kruin voor den mond der baarmoeder gebragt heeft, geeft men de verlosfing verder aan de kragten der vrouw over.

Indien er toevallen zijn, moet men het kind keeren en met de voeten halen. Zoo het de regter zijde van het hoofd is, die zig voordoet, brengt men de regter hand in de baarmoeder, het voorfte en eenigfints het zijdelingfche gedeelte van het ligchaam van het kind volgende, om de voeten een voor een, magtig te worden, in de fchede te brengen, en de verlosfing verder te doen; achtgevende op het gene reeds bij herhaling aanbevolen is.

Wanneer het de linker zijde van het hoofd is, het welk zig voordoet, verrigt men dezelve handgreep; maar met de linker hand, om dat het voorfte gedeel-

deelte der vrugt, aan de regter zijde der moeder legt (1).

TWEEDE GESTELDHEID.

V. Op wat wijze verrigt men de verlosfing in de tweede gefteldheid van de zijde des hoofds?

A. Men kan die ook aan de natuur over laten, wanneer men de kruin in een goede gefteldheid gebragt heeft. Om deze handgreep te verrigten, brengt men eene hand in de fchede, de vingers tusfchen het agterfte gedeelte der baarmoeder, en den top des hoofds, die daar legt, inbrengende, om dezelve nederwaarts op de bovenfte engte te trekken.

Zoo de noodzakelijkheid vereischt het kind te keeren, en met de voeten te halen, brengt men, wanneer het de regter zijde van het hoofd is welke zig voordoet, de linker hand in de baarmoeder op het aangezigt van het kind, men drukt het hoofd op de linker darmbeens-put; vervolgens ftrekt men de vingers naar een der heupen van het kind, de zijde van het kinds ligchaam volgende, om de voeten even als in

(1) *Dit onderfcheid van de linker of regter hand, is volftrekt noodzakelijk waar te nemen, wanneer het water reeds lang afgeloopen is; want men zou niet wel te regt komen zoo men de voeten in deze gefteldheid met de regter hand halen wilde.*

in de voorgaande gesteldheden magtig te worden, en de verlossing op dezelve wijze te verrigten.

Indien het de linker zijde van het hoofd is welke op den mond der baarmoeder legt, doet men een handgreep gelijk aan die wij zoo even beschreven hebben; men brengt de regter hand in de baarmoeder, men duwt het hoofd op de regter darmbeens-put, men zoekt de voeten, eene der zijden van het kind volgende, even als in de voorgaande gesteldheid.

DERDE GESTELDHEID.

V. Wat heeft men in deze gesteldheid te doen?

A. Men kan de kruin in een goede plaatsing brengen, en daar na zoo lang er geen toevallen zijn, de natuur over laten. De uitvoering is wel een weinig moeilijker als in de twee voorgaande gevallen, niet te min kan zulks geschieden.

Indien zig de regter zijde van het hoofd voordoet, brengt men de regter hand in de schede, men plaatst de toppen der vingeren op dat gedeelte van het hoofd, welk het naaste aan het heiligbeen is, om het zelve een weinig boven dit been te verheffen, en men gaat voort met zulks te doen, tot dat de vereeniging des pijls en winkel naads, boven den mond der baarmoeder is.

Indien het de linker zijde van het hoofd is, brengt men de vingers van dezelve hand, tusschen het agter-

agterste gedeelte der baarmoeder, en het agterhoofd in, 't zelve met zig op den mond van dit ingewand halende.

Zoo er toevallen zijn moet men het kind met de voeten halen. Indien het de regter zijde van het hoofd is, die zig voordoet, brengt men de regter hand in de baarmoeder, tusschen het agterste gedeelte van dit ingewand, en het aangezigt van het kind in dier voegen in, dat het binnenste van de hand, op het aangezigt van het kind geplaatst is, loopende met dezelve over de regter zijde der borst; en van daar op de heup en voet, om die in de scheede te halen, en het overige der verlosfing na gewoonte te verrigten; zorg dragende om het hoofd van tijd tot tijd te rug te duwen, zoo als men in de gesteldheden van den kruin des hoofds opmerkt.

Indien het de linker zijde van het hoofd is die zig voordoet, brengt men de linker hand in de baarmoeder, op die wijze, dat de rug der hand van agter tegen de schaambeenderen komt, en het binnenste der hand naar het heiligbeen gekeerd is, en dus tusschen het voorste gedeelte der baarmoeder, en de borst van 't kind in, waarop men een weinig drukt, om het lighaam op die wijze eenigzints naar de linker zijde der moeder te brengen; het hoofd teffens met het agterste der hand, weg drukkende; daar na gaat men met de vingers naar de linker heup van het kind, om de voeten

ten te halen, van welke men met den linker begint.

VIERDE GESTELDHEID.

V. Hoe verlost men een vrouw in de vierde gesteldheid?

A. Wanneer er geen toevallen zijn, kan men de kruin op de bovenste engte brengen, en de verlossing verder aan de kragten der vrouw over laten.

Om deze handgreep te doen, in het geval dat zig de regter zijde voordoet, brengt men de regter hand in de scheede, en de toppen van de vingers onder het agterhoofd, 't welk op het agterste gedeelte der baarmoeder rust, en hetwelk men dan naar zig op den moedermond haalt.

Indien het de linker zijde van het hoofd is, plaatst men de vingeren op de zijde van het kinds voorhoofd bij het heiligbeen der moeder, en men duwt het aangezigt tot boven dat been, tot dat de kruin of de zamenkomst van den pijl- en winkelnaad, boven den mond der baarmoeder zij, waar na men het overige aan de natuur overlaat.

Zoo er toevallen plaats hebben moet men het kind met de beenen halen. Wanneer het de regter zijde van het hoofd is dat zig voordoet, brengt men de regter hand tusschen het voorste der baarmoeder, en de borst van het kind, in dat ingewand; in diervoegen

gen dat het binnenste der hand op 't kinds borst geplaatst, en de rug van de hand agter de schaambeenderen der moeder zij; men drukt het hoofd en de borst naar de regter zijde der moeder; daar na strekt men de vingers naar de regter heup van het kind om de voeten magtig te worden, en de verlossing naar gewoonte te eindigen.

Wanneer zig de linker zijde van het hoofd aanbied in de vierde gesteldheid, brengt men de linker hand in de baarmoeder, dezelve onder 't kind doorstekende, en die naar de linker zijde der vrouw uitstrekkende, om de voeten die daar leggen, te vatten, en de verlossing verder uit te voeren, als in de derde gesteldheid van de regter zijde van het hoofd.

XVI. Afdeeling.

Van de verlossing in welke het kind met de zijde van den hals voorkomt.

V. Hoe weet men of het kind eene der zijde van den hals voordoet?

A. Wanneer de mond der baarmoeder wel verwijderd is, en men met eenen vinger het deel 't welk het kind voor doet niet kan bereiken, moet men er meer toe gebruiken; en dan ontdekt men een gezwel, waar aan men aan de eene zijde den hoek des onder-

 kaaks,

kaaks, en aan de andere zijde, het bovenste der schouder gewaar word.

V. Is het noodig te onderscheiden of het de linker of regter zijde van den hals is die voor komt?

A. Dit onderscheid is even zoo noodzakelijk te maken, als dat waar in het kind met de zijde van 't hoofd voor komt.

V. Welke gesteldheden heeft dit deel?

A. Die zijn vier in zoort.

In de eerste van de regter zijde van den hals legt het oor en 't hoofd, op het schaambeen der vrouw; de schouder op het heiligbeen, en het aangezigt naar de linker zijde.

De eerste gesteldheid van de linker zijde van den hals, is dezelve; uitgezonderd dat het aangezigt naar de regter zijde der moeder gekeerd is.

In de tweede gesteldheid is het hoofd en oor naar het heiligbeen, de schouder op het schaambeen, en het aangezigt regts gekeerd, wanneer het de regter zijde van den hals is: en links, wanneer het de linker zijde is.

In de derde gesteldheid rust het hoofd op de linker darmbeens-put der moeder, de schouder op de regter, en het aangezigt is nederwaarts gekeerd, wanneer het de regter zijde van den hals is: maar wanneer het de linker zijde is, is het aangezigt naar boven gedraaid.

In

In de vierde gesteldheid der regter zijde, is het hoofd op den regter darmbeens-put, de schouder op den linker, en het aangezigt naar boven, of naar de schaambeenderen gekeerd: maar wanneer het de linker zijde is die zig voordoet, is het aangezigt naar onder, of naar het heiligbeen gedraaid.

V. Hoe geschied de verlossing in de vier gesteldheden van de zijden des hals?

A. Men moet de verlossing altijd bevorderen, en niets van de kragten der vrouw verwagten, om dat de legging van het kind, den uitgang, zonder de hulp der konst onmooglijk maakt: om welke reede men het kind keeren, en met de voeten halen moet.

Men moet deeze vier gesteldheden ten aanzien van het kind, en het verlossen met de voeten, volstrekt op dezelve wijze behandelen, als die van de zijden van het hoofd.

XVII. Afdeeling.

Van de verlossing wanneer het kind met een der schouderen voor komt.

V. Waar aan weet men dat een der schouderen voor komen?

A. Men vind op den mond der baarmoeder een rond, en bij naar gelijk gezwel, waar aan men het sleutelbeen, het bovenste gedeelte van 't schou-

derblad, en van den arm onderſcheid: en wanneer de mond der baarmoeder ſterk verwijderd is, kan men er de ribben mede ontdekken. Het gebeurt ook zomtijds dat de hand uitkomt, zelfs tot buiten of in de ſchamelheid der vrouw.

V. Is men zeker wanneer de hand uitkomt, dat de ſchouder op den mond der baarmoeder is?

A. Neen: de hand kan uitgezakt zijn, en het hoofd teffens tot in het kleine bekken nederkomen: maar wanneer het hoofd daar ter plaatſe niet is, verzekert de verſchijning van de hand buiten het ligchaam, dat de ſchouder zig op den moedermond bevind.

V. Hoe veel geſteldheden geeft men aan de ſchouder?

A. Men kan er vier voor ieder ſchouder ſtellen.

In de eerſte van de regter ſchouder, is het hoofd van het kind boven het ſchaambeen, de hals op dit been rustende, de flank en heup boven het heiligbeen, en het voorſte gedeelte der borst, is naar de linker zijde der moeder gekeerd.

In de eerſte geſteldheid der linker ſchouder, is het ligchaam van het kind op dezelve wijze geplaatst, met dat onderſcheid, dat deszelfs voorſte gedeelte naar de regter zijde der baarmoeder gekeerd is.

In de tweede geſteldheid van de regter ſchouder, is het hoofd van het kind naar agteren; de hals rust op het agterſte gedeelte der bovenſte engte; het weeke

der

der zijde en de heup zijn op het voorste gedeelte, en de borst naar de regter zijde der baarmoeder.

De tweede gesteldheid van de linker schouder is dezelve, uitgezondert, dat het voorste gedeelte van het kind naar de linker zijde gekeerd is.

In de derde gesteldheid van de regter schouder, rust het hoofd op de linker darmbeens-put, de hals op den rand van 't bekken aan dezelve zijde; de heup op den regter darmbeens-put, en de borst tegen het agterste gedeelte der baarmoeder.

In de derde gesteldheid van de linker schouder, is de borst naar voren gekeerd; het overige zoo als in het voorgaande.

In de vierde gesteldheid van de regter schouder, is het hoofd van het kind op de regter darmbeens put; het weeke dier zijde en heup zijn op de linker, en de borst is naar vooren gekeerd.

De vierde gesteldheid der linker schouder is dezelve met dat onderscheid, dat de borst van het kind naar agter is.

EERSTE GESTELDHEID.

V. Op wat wijze verlost men in de eerste gesteldheid der schouder?

A. Men moet het kind met de voeten halen.

Om deeze handgreep te verrigten wanneer het de regter schouder is die zig voor doet, brengt men de

regter hand in de baarmoeder, de borst volgende; 't welk men vervolgens naar de regter zijde der moeder brengt; daar na plaatst men de vingers op de heup van het kind, die naar het agterste gedeelte der baarmoeder legt, en men haalt dien voet, en vervolgens den tweeden. Na dat men die beide in de scheede gebragt heeft, drukt men de schouder zoo veel men kan te rug, en men eindigt de verlossing als naar gewoonte.

In de eerste gesteldheid van de schouder der linker zijde, moet men de voeten met de linker hand halen, acht gevende op 't geen zoo aanstonds ten aanzien der regter hand beschreven is.

TWEEDE GESTELDHEID.

V. Hoe geschied de verlossing wanneer de tweede gesteldheid der schouder plaats heeft?

A. Men moet het kind met de voeten halen. Indien zig de regter schouder aanbied, brengt men de linker hand in de baarmoeder, met welke wanneer die tot op het aangezigt van het kind gekomen is, men het hoofd naar de linker zijde van het bekken drukt; men brengt de vingers daar na naar de regter of linker heup van het kind, om de voeten naar gewoonte te halen en in de scheede te brengen; waar na men de schouder zoo veel als mooglijk is te rug duwt, en de verlossing zoo als hier voren eindigt.

Zoo

Zoo het de tweede gesteldheid der linker schouder is die zig voor doet, brengt men de regter hand in de baarmoeder, en door een zoortgelijke handgreep als wij zoo even beschreven hebben, haalt men de voeten, en volvoert de verlossing.

DERDE GESTELDHEID.

V. Op wat wijze verlost men in de derde gesteldheid van de schouder?

A. Met de voeten: tot dat einde brengt men de regterhand in de baarmoeder, indien het de regter schouder is die zig voordoet; men brengt de hand tusschen het agterste gedeelte van dat ingewand, en de borst van het kind door, men bestiert de vingers naar het kinds linker dije, of naar de regter, naar dat men zulks het maklijkst bevind, men haalt de voeten, en verrigt de verlossing naar gewoonte.

De linker schouder in de derde gesteldheid zijnde, moet men de linker hand in de baarmoeder brengen, dezelve een weinig naar de regter zijde der vrouw brengende, tusschen het voorste gedeelte der baarmoeder en de borst van het kind doorgaan, in dier voegen, dat het binnenste der hand op het kind legt, en de rug naar het schaambeen gekeerd is, op die wijze voortgaande tot men met de vingers op een der heupen gekomen is, wanneer men zig van de voeten meester maakt, en de vrouw verlost.

VIERDE GESTELDHEID.

V. De ſchouder in de vierde geſteldheid zijnde, wat doet men?

A. Men haalt het kind wederom met de voeten.

Wanneer het de regter ſchouder is, brengt men de regter hand in de baarmoeder, in diervoegen dat de rug naar de ſchaambeenderen der moeder gekeerd is, ingaande tusſchen het voorſte gedeelte der baarmoeder en de borst van 't kind, die teffens een weinig links ſtrekkende, om de heup van het kind te ontdekken, en de voeten als in de andere gevallen te haalen.

Wanneer het de linker ſchouder is die zig voordoet, brengt men de linker hand tusſchen het agterſte gedeelte der baarmoeder, en het ligchaam van het kind in; men beſtiert die een weinig ſchuins naar de vrouw's linker zijde, daar men de voeten vind, welke men een voor een haalt, en de vrouw als in de andere gevallen verlost.

XVIII. AFDEELING.

Van het uitkomen der hand; een verandering welke de vier bijzondere geſteldheden der ſchouder zomtijds bezwaarlijker maakt.

V. Wat moet men doen wanneer een der handen van het kind uitgekomen zijn?

A. Men

A. Men moet op de gesteldheid van den moedermond acht geven. Wanneer die heel zagt en zeer verwijdert is, moet men zig tragten te verzekeren welke schouder zig aan den mond voordoet, en hoedanig deszelfs legging is, om de voeten te halen in gevolge die wijze, welke de plaats hebbende gesteldheid vereischt.

Wanneer de mond der baarmoeder nog hard en gesloten is, moet men zoo lang wagten tot die verslapt en genoegzaam geopent is, om de voeten ingevolge de gesteldheid die er plaats heeft te gaan halen. De baarmoeder in dien staat zijnde, moet men egter niet altijd ledig bij de vrouw blijven zitten; wijl men de verzagting en de verwijdering van deze opening dikwijls kan verhaasten. Men vind zelfs gevallen waar in de konst alleen deze veranderingen kan te weeg brengen; zoo als in die gevallen, in welke de wederstand des moedermonds zoodanig is, dat de sterkste en menigvuldig herhaalde zamentrekkingen der baarmoeder, die niet heeft kunnen overwinnen; of dat die in een staat van een ontstekende spanning enz. is.

V. Wat moet men doen om den mond der baarmoeder zagter te maken, en de verwijdering te bevorderen?

A. Men moet vermijden de vrouw te dikwijls te onderslaan; en dus bij gevolg ook alle verwijderende

bewegingen: men moet de vrouw eens of tweemaal op den arm doen aderlaten, het geen volgens haar kragten, de hardigheid, ſpanning, hitte, en de gevoeligheid of pijnlijkheid des moedermonds moet bepaald worden: men kan zig insgelijks van een half bad bedienen, enz. De vettigheden welke in de ſchede of aan den moedermond gebragt worden, zijn in diergelijke gevallen van weinig nut, en konnen zomtijds zeer ſchadelijk zijn,

V. Zou men in zoo een geval het kind niet konnen halen door aan den arm te trekken, en den mond der baarmoeder zig doen verwijderen?

A. Men kan niet hoopen om het kind door het trekken met den uitgekomen arm te halen, vooral zoo het voldragen is; offchoon eenige waarnemingen hetzelve ſchijnen te bevestigen; die pogingen zijn niet alleen nutteloos, maar zelfs gevaarlijk, wijl zij de zwelling en verrotting van den arm verhaasten; en zelfs zomtijds deszelfs ſchijding van het ligchaam ten gevolg hebben; daar en boven vermeerderen zij de ſpanning van den moedermond, en zelfs van het gantſche ligchaam der baarmoeder.

V. Kan men den arm niet weder terug brengen in de baarmoeder; of zou het niet geoorlooft zijn die af te ſnijden, of af te trekken, wanneer 't onmooglijk geworden is om die weder in te brengen, zoo als eenige vroedkundige gedaan hebben?

A. Er

A. Er zijn heel weinig gevallen, waar in het mooglijk zij om den arm en hand wederom in de baarmoeder te brengen. Men vind er heel veel in welke deze handgreep onmooglijk is; en misschien is er niet een, in welke zij nuttig kan zijn: want het is de arm van het kind niet, die de grootste hinderpaal voor de hand van den vroedmeester is om in de baarmoeder te komen, of die den uitgang van het kind verhindert.

Wat het afzetten of afdraaijen van den arm betreft, dat is iets waar van men moet ijsen, en dat niet dan tot schande van de konst, is gedaan geweest. Niets kan het gedrag van die geene, welke zulks gedaan hebben, en ten platten lande nog doen, verschoonen; offchoon zulks door zeer goede schrijvers aangeraden is.

V. Hoe bewijst men dat de arm van het kind, die uitgekomen, en in den moedermond gedrongen zit, de grootste hinderpaal niet is voor den vroedmeester, om met zijn hand in de baarmoeder te komen, of den uitgang van het kind belet?

A. Ik zeg dat de grootste hinderpaal in dat geval niet is, om dat het kinds arm in den moedermond is; maar die is toe te schrijven aan de hardigheid van die opening, aan deszelfs geringe verwijdering, en zelfs aan de geweldige drukking die de wanden van de baarmoeder op het kind oeffenen. Men moet derhal-

halven dien ſtaat van gevoelige prikkeling verminderen, zoo door aderlatingen op den arm, verzagtende ſtovingen, en zelfs het bad, zoo als wij hier boven gezegd hebben.

Men kan ligt begrijpen dat de weinige verwijdering van den mond der baarmoeder, de grootſte hinderpaal is voor het inbrengen van de hand des vroedmeesters, dewijl de omtrek of grootte van de hand, gevoegt bij den arm van het kind, zoo gezwollen zelfs als die met mooglijkheid wezen kan, nooit, of ten minsten zeer zeldzaam den omtrek evenaren van het kinds hoofd, 't welk doorgaans wanneer er niets is, dat de verwijdering dezer opening verhindert, met zoo veel gemak er door gaat.

Deeze waarheid moet bij alle vroedmeesters bekend zijn; wijl er niet een is die niet de gelegendheid gehad heeft, om terwijl het ligchaam, of zelfs het hoofd van het kind in den moedermond ſtond, de hand of verſcheide vingers van de hand er in te ſteeken. 't Is dierhalven de arm van het kind niet die men terug brengen, of die men afzetten moet; maar 't is de mond der baarmoeder die men verſlappen moet (1).

V. Waar

(1) *Men vind de manier welke wij hier voorſtellen reeds in het* Journal de Medicine *voor de maand van Maart* 1774 *aangeprezen, en zelfs veel uitvoeriger als in dit kleine werkje. Ik zoude zonder dien ſchrijver eenig onregt aan te doen, mij het*

V. Waarblijft de arm van het kind die in de scheede was, wanneer men 't kind met de voeten haalt?

A. Wanneer men 't kind bij de voeten gevat heeft, en men het ligchaam nederwaarts in de scheede haalt, plaatst zig de arm zomtijds op het ligchaam zelfs, volgende de beweging die men daar aan geeft, en komt te gelijk met het ligchaam uit; op andere tijden keert de hand in de scheede terug, en verheft zig naar mate dat het ligchaam uitkomt, het voorste gedeelte der borst in diervoegen volgende, dat de opper- en onder-arm op dat deel rusten, en dat de schouder zig voor de schamelheid vertoont, gelijk in al de andere gevallen, in welke men het kind met de voeten haalt. Er is nog een derde geval in 't welk de hand in de scheede wederkeert, en zig op die wijze op de borst verheft, dat de elleboog op het een of ander gedeelte van het bekken stuit, en het ligchaam niet toelaat om met het zelve gemak als in de vorige gevallen neder te komen. Wanneer men deeze moeilijkheid gewaar wordt moet men eenige vingers in de scheede brengen, om de hand van het kind te zoeken, en uit te brengen; door deeze voor-

hetzelve in iemands naam konnen toeeigenen. De waarnemingen welke hij uit de practijk van den Heer Solayres getrokken heeft, en waar op hij zijne leerstellingen bouwt, zijn valsch; en de andere schijnen verdagt.

voorzorge kan men een breuk van den arm voorkomen (1).

XVIII. Afdeeling.

Van de verlosfing wanneer het kind een der eigentlijk gezegde zijden voordoet, met het gedeelte dat men de flanken of 't weeke der zijden noemt.

V. Waar aan weet men dat het kind met de zijde voorkomt?

A. Men vind op den mond der barrmoeder een gezwel, waar aan men de ribben, de kam van 't darmbeen enz. onderfcheid.

V. In welke verfchillende gefteldheden kan zig dit deel aan den mond der baarmoeder voordoen?

A. In vier voor ieder zijde.

De eerfte van de regter zijde heeft plaats wanneer de fchouder van 't kind, boven de fchaambeenderen der moeder, en de heup boven het heiligbeen legt; en

(1) *In alle de gevallen waar in de hand uitkomt, zou men wel doen, er een ftrik om te doen, eer men het kind met de voeten haalt, zonder nogthans met dien ftrik te trekken om de hand te doen uitkomen, voor dat de billen reeds uitgekomen zijn. Deze voorzorge kan nooit nadeelig zijn, en zij kan in eenige gevallen zeer voordeelig wezen.*

en het voorste gedeelte van het ligchaam naar de linker zijde der baarmoeder gekeerd is. In de eerste gesteldheid der linker zijde van het kind, is deszelfs voorste gedeelte naar de regter zijde der moeder, en het overige als in de voorgaande plaatzing.

In de tweede van de regter zijde is de schonder op het agterste gedeelte van het bekken, de heup op het schaambeen, en het voorste gedeelte naar de regter zijde der baarmoeder. In de tweede van de linker zijde, is dit gedeelte van het kind naar de linker zijde der vrouw, en het overige als in die van de regter zijde.

In de derde van de regter zijde is de schouder op de linker kant van het bekken, de heup op de regter kant, en de borst op het agterste gedeelte der baarmoeder. In de derde gesteldheid der linker zijde is het kind op dezelve wijze geplaatst, met dat onderscheid, dat de borst naar het voorste gedeelte der baarmoeder gekeerd is.

In de vierde gesteldheid der regter zijde, is de schouder op de regter zijde van het bekken, de heup op de linker zijde, en de borst naar het voorste gedeelte der baarmoeder; terwijl dit laatste deel in de vierde gesteldheid der linker zijde, naar het agterste gedeelte van dit ingewand gekeerd is.

V. Op wat wijze verlost men een vrouw in deze vier bijzondere gesteldheden?

A. De

A. De verlosſing geſchied even eens als in de vier geſteldheden der ſchouderen.

XIX. Afdeeling.

Van de verlosſing wanneer het kind met de heup voorkomt.

V. Welke teekenen heeft men waaruit men opmaakt dat het kind met de heup voor den mond der baarmoeder is?

A. De mond der baarmoeder wel verwijderd en de vliezen gebroken zijnde, vind men op denzelve wanneer men de vrouw onderſlaat, een vrij hard gezwel, op het welke men de kam van het darmbeen, en de laatſte valſche ribben enz. gewaar wordt.

V. In hoe veel bijzondere geſteldheden konnen de heupen voorkomen?

A. Ieder heup kan zig op vier onderſcheide wijze voordoen.

In de eerſte van de regter heup rust de zijde van het kind, op het ſchaambeen der moeder, de billen zijn boven het heiligbeen, en het voorſte gedeelte van het ligchaam naar de linker zijde gekeerd. In de eerſte van de linker heup, is het voorſte gedeelte van het ligchaam naar de regter zijde der baarmoeder gekeerd, het overige zoo als hier voren gezegd is.

In

In de tweede is de zijde van het kind op het agterſte gedeelte van het bekken, de billen naar de ſchaambeenderen, en het voorſte gedeelte van het ligchaam, naar de regter zijde. In dezelve geſteldheid van de linker heup, is het voorſte gedeelte van het kind naar de linker zijde van de vrouw gekeerd, het overige ſtaat gelijk hier boven gezegd is.

In de derde van de regter heup, zijn de billen van het kind naar de regter zijde van het bekken, de zijde op de linker darmbeens-put, en de borst op het agterſte gedeelte der baarmoeder. Dit laatſte deel van het kind is naar het voorſte gedeelte der baarmoeder gekeerd in de derde geſteldheid van de linker heup.

In de vierde geſteldheid leggen de billen van het kind naar den rand van de linker zijde van het bekken, en het voorſte gedeelte van het kind naar de voorzijde der baarmoeder gekeerd. In de vierde geſteldheid van de linker heup is de borst van het kind naar agter gekeerd, enz.

V. Hoe verlost men een vrouw wanneer het kind met de heup voorkomt?

A. Men moet het kind altijd met de voeten of met de knieën halen.

V. Kan men de billen ook niet op de bovenſte engte brengen en de verlosſing van het kind dan aan de kragten van de natuur overlaten?

A. Men zou dit kunnen doen, maar het is altijd beter de voeten te halen; want door de billen op de bovenste engte te brengen, kan men de vrouw aan een langwijligen arbeid bloot stellen.

EERSTE GESTELDHEID.

V. Op wat wijze haalt men de voeten in de eerste gesteldheid der heup?

A. Men brengt de regter hand in de baarmoeder, die onder de billen van het kind, welke boven het heiligbeen der moeder leggen, door brengende; de voeten met de vingers bereikt hebbende, vat men die beide te gelijk, of ieder afzonderlijk en men brengt die in de scheede. Wanneer de voeten niet op de billen van het kind geplaatst zijn, het geen somtijds gebeurt, brengt men dezelve hand op het agterste gedeelte der dije, vervolgens op de beenen, terwijl men acht geeft om de billen naar de regter darmbeens-put te duwen; wanneer men met de vingers de voeten bereikt heeft, vat men die, om dezelve neder te halen enz.

Indien het de linker heup is, doet men de handgreep die wij beschreven hebben, met de linker hand.

TWEEDE GESTELDHEID.

V. Op wat wijze haalt men de voeten in de tweede gesteldheid der heup?

A. Men

A. Men brengt de linker hand in de baarmoeder, men vat de knieën van het kind, welke men in de scheede haalt. Het is zeer moeilijk om in deeze gesteldheid der heup de voeten te krijgen, ten zij die op de borst van het kind gebogen leggen; en in dit geval zal men die, het agterste gedeelte van de dije en 't been volgende, ongetwijfeld ontmoeten; dan zal men die kunnen vatten en in de schede brengen, waarnemende om dat gene te doen, 't welk wij voor de derde gesteldheid der billen aangepreezen hebben.

Men verrigt dezelve handgreep met de regter hand, in de tweede gesteldheid der linker heup.

DERDE GESTELDHEID.

V. Hoe doet men de verlossing in de derde gesteldheid van de heup?

A. Men brengt de regter hand in de baarmoeder, onder de billen van het kind door, om de knieën, of de voeten, indien die over de borst van het kind uitgestrekt leggen, te halen. In deeze gesteldheid kan men ook de linker hand in de baarmoeder brengen, en die naar de regter darmbeens-put strekken, alwaar de billen van het kind zijn; wanneer men de voeten ontmoet, vat men die met eenige vingers vast om die te halen, terwijl men de heup met den

duim een weinig verwijdert. Zoo men de voeten op die plaats niet vind, glijd men de hand langs de dije en 't been, om die te ontdekken.

In de derde gesteldheid van de linker heup, brengt men (bij voorkeuze) de linker hand in de baarmoeder, gaande onder het kind door, bestiert men die naar de regter darmbeens-put van de vrouw, daar de billen en voeten leggen; om de laatstgemelde te vatten, en in de scheede te brengen.

Indien de voeten op de borst van het kind leggen, brengt men de hand onder het voorste gedeelte der baarmoeder in, ten einde die te vatten en te halen, oplettende om de heup terug te duwen naar mate men die nederhaalt.

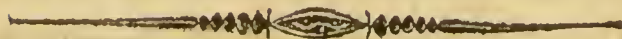
VIERDE GESTELDHEID.

V. Hoe verlost men een vrouw in de vierde gesteldheid der heup?

A. Men bediene zig van de regter hand om de voeten te gaan halen; men brengt die hand onder het kind door, in de baarmoeder, en bestiert die naar de linker darmbeens-put, daar de voeten gemeenelijk zijn, om dezelve te vatten, en in de scheede te halen. Wanneer men de voeten daar ter plaatse niet vind, moet men deeze hand naar het voorste gedeelte der baarmoeder, en de borst van 't kind wenden, alwaar men die ontmoeten zal.

In

In de vierde gesteldheid van de linker heup, brengt men de regter hand in de baarmoeder, en naar den linker darmbeens-put, daar men de voeten van het kind zal ontmoeten. Indien die er niet zijn, zoekt men die op de borst, de hand onder het kind doende doorgaan, en men verlost de vrouw even als in de voorgaande gesteldheden.

AGTSTE HOOFDDEEL.

Van de werkelijke verlosſingen, of van die gene, die het zij voor de moeder, of voor het kind, niet gelukkig eindigen konnen, zonder het behulp van werktuigen.

I. Afdeeling.

Van de oorzaken in het algemeen die het gebruik van werktuigen vereisſchen.

V. Om welke oorzaken is men verpligt werktuigen te gebruiken tot het doen eener verlosſing?

A. Onder de gemeenſte oorzaken zijn 1. de geklemdheid des hoofds; ten 2. de kwade geſteldheid die het hoofd neemt met in het kleine bekken neder te dalen; ten 3. zijn ongemeene grootte, met betrekking tot de wijdte van het bekken; ten 4. buik- of borstwaterzugt van het kind; ten 5. een wanſtaltige gedaante van het hoofd of het ligchaam; ten 6. de ſcheiding van het hoofd van het ligchaam, waar van 't een of ander in de baarmoeder is nagebleven; ten 7. de ge-

gebreken van het maakſel van het vrouwe bekken; ten 8. zekere gezwellen der uitwendige teeldeelen; ten 9. de ontvanging buiten de baarmoeder; en de ſcheuring van de baarmoeder zelve.

II. Afdeeling.

Van het geklemde hoofd.

V. Wat is de geklemdheid?

A. Men verſtaat daar door dien ſtaat in welke het hoofd van het kind in de bovenſte engte, of reeds tot in het kleine bekken gezakt zijnde, daar zoodanig gedrongen of geknepen zit, dat de allerſterkſte zamentrekkingen der baarmoeder, het niet verder konnen doen vorderen, en dat het onmooglijk is om het met de hand te rug te konnen brengen.

V. Hoe veel ſoorten van geklemdheden ſtelt men?

A. De meeste vroedmeesters hebben twee ſoorten bepaald, en dat wel met betrekking tot de wijze op welke het hoofd te rug gehouden wordt. Volgens haar gevoelen, zou het hoofd zomtijds met alle punten van deszelfs omtrek, aan alle punten van de holligheid waar in het vast zit, raken; of het raakt maar met twee van deszelfs punten; het eerſte ſoort hebben zij *ware geklemdheid* en het tweede *valſche geklemdheid* genoemd. Maar wij gelooven dat die onderſcheiding onnodig is, wijl er geen geval is, waar

in alle de punten van den omtrek des hoofds, ſterk geperst zitten tegen de omringende deelen, om op die wijze het eerſte ſoort van geklemdheid uit te maken; en dat het hoofd onbepaald met kragt niet wordt vast gezet, dan door twee of meerder punten van deszelfs omtrek.

V. Wat zijn de oorzaken van de geklemdheid?

A. Die zijn toe te ſchrijven aan de naauwte van het kleine bekken der vrouw; aan de grootte van 't kinds hoofd; aan de hardigheid of vastheid der beenderen, die hetzelve uitmaken; aan deszelfs geſteldheid; en aan de kragten der vrouw, want wanneer die zwak is, kan er geen klemming plaats hebben.

V. Door welke teekenen weet men dat het hoofd geklemd zit?

A. De onbeweeglijkheid van het hoofd, de zwelling van deszelfs hairagtig gedeelte, die van den mond der baarmoeder, der ſcheede, pispijp, en der uitwendige teeldeelen, zijn de teekenen die de geklemdheid verzellen (1).

V. Heeft

(1) *Men moet acht geven dat men de ſchijnbaare onbeweeglijkheid van zommige gevallen, niet opgeve voor de wezentlijke onbeweeglijkheid die de waare geklemdheid uitmaakt: al zoo weinig moet men wanneer het hairagtige deel van het hoofd gezwollen is, verzekeren dat het hoofd geklemd zit; om dat deze zwelling meestentijds alleen afhangt van den tegen-*

V. Heeft men wanneer het hoofd geklemd is, het zij voor de moeder of het kind te vreezen?

A. Ja; om dat het voor de vrouw meestentijds onaangenaame en ongeneeslijke ongemakken nalaat; en het kind is er bijna altijd het ſlagtoffer van. Die omſtandigheid is hachlijk; zo dra men het ontdekt heeft, moet men hulp aanbrengen, en de vrouw verlosſen.

V. Hoe verlost men de vrouw wanneer 't hoofd geklemd zit?

A. Het hoofd wezentlijk geklemd zittende, moet men noodzakelijk werktuigen gebruiken: den ſtaat van het kind moet de keus bepaalen van die gene die men gebruiken zal, Zoo het leeft moet men het met de tang halen. En al hoewel men, het kind dood zijnde, zig van dezelve kan bedienen, kan men te gelijk zulke werktuigen gebruiken die geſchikt zijn om de hersſenpan te openen, en daar door de ontlasting van een gedeelte der hersſenen bevorderen; maar men

tegenſtand van den mond der baarmoeder; deze zwelling is is zeer gemeen, en de geklemdheid zeer zeldzaam. Men heeft het getal van de geklemde hoofden van alle tijden buitengemeen vergroot; en zulk een verlosſing welke door de tang, of een ander veel gevaarlijker werktuig verrigt is geweest, zou door eenvoudiger en veel geſchikter wijze, tot roem der kunst, hebben konnen geſchieden.

men moet in 't gebruik der laatstgenoemde zeer omzigtig zijn, zo als men bij 't vervolg zien zal.

III. Afdeeling.

Van de kwade gesteldheid die het hoofd van het kind aanneemt, nederdalende in de holligheid van het kleine bekken.

V. Wat is de kwade gesteldheid die het hoofd zomtijds aanneemt, nederdalende in de holligheid van het kleine bekken?

A. Deze kwade gesteldheid heeft zoo dikwijls plaats als het hoofd zijn grootste uitgestrektheid, bij naar overdwars, op de onderste engte voordoet; in dier voegen dat de kin, welke dan zoo laag nedergedaald is als het agter-hoofd, zig boven den knobbel van het zitbeen aan de eene zijde terug gehouden vind, en dat gedeelte van het hoofd daar de pijl en winkelnaad te zamen komen, op den knobbel van de tegen overgestelde zijde.

V. Wat is de oorzaak van deze kwaade gesteldheid?

A. Die is bij na altijd toe te schrijven aan de schuinsheid der baarmoeder, naar die zijde van den buik, daar het agterhoofd van het kind legt; en zomtijds, maar zeer zeldzaam aan de schuinsheid der tegen overgestelde zijde. Bij voorbeeld, zo de baarmoeder sterk naar de linker zijde overhelt, in het geval

dat

dat het agterhoofd daar legt, zullen de zamentrekkingen der baarmoeder in dier voegen op het hoofd van het kind werken, dat de kin, eerder dan het agterhoofd in de holligheid van het kleine bekken nederdalen zal; het agterhoofd zal zig op den nek agter over buigen in evenredigheid dat de kin nederdaalt, en die zig van de borst verwijdert; dan zal het hoofd dezen weg volgende in de holligheid van het kleine bekken gedreven worden, en zig op de beschreve wijze op de onderste engte voordoen.

Het zelve gebeurt zomtijds maar zeer zeldzaam wanneer de baarmoeder sterk naar de regter zijde overhelt, of schoon het agterhoofd van het kind naar de linker zijde van het bekken zij; het geen dan afhangt door dat dat gedeelte op den tegenovergestelde rand van het bekken steunt, en dus niet in de bovenste engte kan glijen; waar door de kin verpligt word het eerste neder te dalen (1).

V. Op

(1) *Ik heb gelegenheid gehad deeze kwade plaatzing van het hoofd te zien, in een geval daar de baarmoeder met deszelfs bodem naar de regter zijde overhelde, en het agterhoofd van het kind, tegen den rand van het kleine bekken aan de linker zijde een weinig naar voren, steunde. Dit geval is door vijftien a agttien persoonen gezien, die zoo wel in staat waren om er over te kunnen oordeelen als ik. Deeze kwade gesteldheid gebeurt bij naar ieder rijs dat de baarmoeder*

V. Op wat wijze onderſcheid men of deze kwaade geſteldheid plaats heeft?

A. Men vind wanneer men de vrouw onderſlaat de voorſte fontanel op het middelpunt der onderſte engte, of daar omtrent; men kan met den vinger den naad die van deze fontanel naar den wortel der neus loopt gedeeltelijk volgen, zoo ook een gedeelte van den kroon en pijlnaad; maar het is onmooglijk om de agterſte fontanel te bereiken, of te komen aan den zamenloop des pijls - en winkel - naads.

V. Is het niet mooglijk deze kwade geſteldheid voor te komen?

A. Ja, en zelfs is het een zeer gemaklijke zaak, wanneer men van het begin van den arbeid geroepen is: ten dien einde moet men wanneer het agterhoofd van het kind naar die zijde van het bekken is, naar wel-

der heel ſchuins is, aan die zijde daar het achterhoofd legt. De palen die wij ons in dit kleine werkje voorgeſteld hebben, laten ons niet toe, in de noodige uitleggingen te treden, om de omſtandigheden te verklaren waar door zulks geſchied; of ſchoon het iets is dat van die aangelegentheid is, dat deze kwade geſteltheid aan verſcheide kinderen het leven gekost heeft; dat die aan veele vroedmeesters onbekend is geweest; en dat die tot een grondſlag dient voor eenige grondregels, die nadeelig zijn konnen tot bevordering der konst, en zomtijds gevaarlijk zijn om te volgen.

welke de bodem der baarmoeder overhelt, de vrouw op de tegen overgestelde zijde doen nederleggen; te weten, op de regterzijde wanneer het agter-hoofd naar de linker zijde van het bekken gekeerd is, en de bodem der baarmoeder naar dezelve zijde overhelt, en dus ook aan de tegen overgestelde zijde; men onderslaat de vrouw gedurende eenige weën, oplettende of het de agterste fontanel is die het meeste zakt, en in dat geval geeft men de verlossing aan de natuur over; maar zoo het de voorste fontanel is, duwt men die te rug, zoo als wij in de beschrijving van den weg die het hoofd moet volgen op dat de verlossing het gemaklijkst geschiede, gezegd hebben.

V. Op wat wijze eindigt men de verlossing wanneer deze kwade gesteldheid van het hoofd plaats heeft?

A. Men is zomtijds zoo gelukkig om deze kwade gesteldheid alleen met de hand te konnen veranderen: wij hebben de wijze om zulks te doen beschreven, sprekende van den onvoordeeligen weg die het hoofd in zeekere gevallen volgt. Wanneer het niet lukt om het hoofd met de hand in een goede gesteldheid te brengen, moet men den hefboom tot deze handgreep gebruiken. Het gebruik van de tang zou meestentijds onvrugtbaar zijn voor het verrigten dezer handgreep, dierhalven moet men beginnen met het agterhoofd te doen nederdalen, en het voorhoofd te rug te duwen; daar na laat men de verlossing aan de

na-

natuur over, of men haalt het hoofd met de tang; naar dat de omſtandigheden zijn (1).

IV. Afdeeling.

Van de buitengewoone grootte van het kinds hoofd, met betrekking tot de openingen van het bekken.

V. Waar van hangt de buitengemeene groote van het kinds hoofd af, met betrekking tot de openingen van het bekken?

A. Dit kan van het hoofd zelfs afhangen, of van het bekken; en zomtijds van het een, en het ander, te gelijk.

Het hoofd kan te groot zijn, om dat het kind zeer kloek

(1) *Een der beroemſte vroedkundige gelooft; dat men zig in diergelijk geval niet met de geſteldheid van het hoofd moet ophouden; dat de moeilijkheid van de verloſſing daar niet van daan komt, maar van de geſteldheid der ſchouderen op de bovenſte engte, en van de ſchuinſe plaatzing van het ligchaam der vrugt, in de holligheid der baarmoeder, en raad dierhalven de ſchouders te verplaatzen, wanneer men de verloſſing wil uitvoeren; onaangezien het vertrouwen dat wij buiten dien in zijn leerſtellingen hebben, en de hulde die wij hem, met gansch Europa doen, durven wij verzekeren, dat de hinderpaal voor den uitgang van het hoofd, niet anders als aan deszelfs plaatzing, en niet aan die der ſchouders legt.*

kloek is, of om reede van een bijzondere ziekte die men hoofd-waterzugt (*a*) noemt: in het een en het ander geval, is de verlosfing zonder de hulp der konst onmooglijk. Het zelve heeft plaats, wanneer het bekken te klein is, of schoon het hoofd maar van een gemeene groote zij; of wanneer het bekken te naauw, en het hoofd te gelijk te groot is.

V. Op wat wijze ontdekt men of het hoofd te groot is, of het vol waters is, of dat het bekken te naauw is?

A. Men kan zig alleen door het onderslaan verzekeren of het hoofd te groot, dan of het bekken te naauw is: daar en boven is het moeilijk de grootte van het hoofd juist te schatten; 't is alleen door de hardigheid der beenderen, de digtheid der naden, den wederstand die zij tegen de vingeren oeffenen, en hare lengte, dat men gisfen kan dat het hoofd groot is.

Wanneer het hoofd waterzugtig is, en dat deze ziekte tot een zekere trap gevorderd is, zijn de naden breed, de fontanellen zeer uitgestrekt, en de beenderen zeer buigzaam, inzonderheid aan haar randen: wanneer men de vingers op de voorste fontanel brengt voelt men er de vloeijing en men merkt dat dit deel ge-

(*a*) *Hydrocephalos.*

gedúúrende de weën gespannen word, ten naasten bij gelijk de vliezen eer dat die breeken.

Ten aanzien van de engheid van het bekken dat kan men kennen door de wijze die wij aangeprezen hebben, handelende van het onderzoek of een bekken wel of kwalijk zaamgesteld is.

V. Wat moet men in deze verschillende gevallen doen om een vrouw te verlossen?

A. Dat moet volgens den staat van het kind, en van de moeder verschillende zijn. 1. Wanneer het kind een hoofd-waterzugt heeft, 't zij dat het levend of dood zij, moet men een genoegzame opening in de hersfenpan maken, om aan het, in het binnenste van dit deel uitgestorte water, ontlasting te geeven. 2. Wanneer de grootte van het hoofd zonder waterzugtig te zijn, zeer opmerkelijk is, of dat het bekken heel naauw is om dat het gebrekkig is, of dat deze beide staten te gelijk plaats hebben, moet men zig verzekeren of het kind levend of dood is; wijl de vroedmeester alleen daar door moet verkiezen, hoedanig hij te werk zal gaan om de vrouw te verlossen. Wanneer het kind levend zijnde, het bekken te nauw is om den doorgang te geven, is de keizerlijke snede het eenigste middel om het in het leven te behouden. In dien het kind dood is, moet men het liever bij stukken halen als de keizerlijke snede te verrigten. In dit laatste geval opent men de hersfenpan en haalt er de

de hersſenen uit, om dus de grootte van het hoofd te verminderen. Men ziet dat men zig niet moet bepalen om het een of 't ander te doen, dan na zig van den ſtaat van het kind wel verzekerd te hebben, wijl men in het eene geval hetzelve van een ſnijden moet, en men in 't andere de vrouw in gevaar ſtelt, van door een niet min pijnlijke als gevaarlijke operatie om te komen

V. Welke teekenen geven ons te kennen of het kind in den ſchoot der moeder, levend of dood zij?

A. In zommige gevallen is het zeer moeilijk uitſpraak te doen of het kind levend of dood zij, vooral in den tijd van den arbeid, wanneer 't hoofd zedert verſcheide uuren geklemd heeft geſtaan, of dat het water geheel is afgeloopen. De zwelling van het hairagtig gedeelte des hoofds, het geen ſchijnt te bewijzen dat de vogten nog omloopen, is geen zeker teeken dat het kind nog leeft; het niet kloppen der fontanel, het niet zwellen van het hairagtig gedeelte des hoofds, wanneer het hoofd moeite heeft om door de bovenſte engte te komen, de zagtheid van de beenderen der hersſenpan, het bederf van 't hairagtige gedeelte dat boven den mond der baarmoeder ſtaat, de groenagtige couleur van 't afloopend water, deszelfs kwaden reuk, de ontlasting van des kinds afgang, de beweginglooshеid zedert eenige tijd van het kind; dit alles verzekert ons op geen onfeilbaare wijze dat het kind dood is. Het niet kloppen der navelſlagaderen,

ren, de koude van de navelſtreng, en de algemeene verrotting van het kind zijn teekenen die ons de minſte twijfel van de dood overlaten, maar ongelukkig zijn die moeilijk om te ontdekken, ten zij de navelſtreng uitgezakt is: hier uit ziet men dat men niet ligt moet beſluiten om de keizerlijke ſnede te verrigten, of om de hersſenpan te openen.

V. Afdeeling.

Van de waterzugt des kinds, het zij in den buik of in de borst.

V. In wat geval kan een waterzugt, het zij van den buik, of van de borst, de verlosſing onmooglijk maken, zonder de hulp van werktuigen?

A. Als de grootte van het kinds lighaam zodanig vermeerderd is door de menigte waters dat in de eene of de andere dezer holligheden uitgeſtort is; zo dat het kind met betrekking tot het bekken der vrouw, al te groot is, en deszelfs doorgang daar door onmooglijk word.

V. Hoe ontdekt men of het kind waterzugtig is?

A. Dit is vrij moeilijk als het kind met het hoofd voor uit komt: want wanneer de borst of de onderbuik de hinderpaal op de bovenſte engte maken, en het hoofd nog niet geheel uit het bekken gekomen is, dan kan dat niet verder neder komen, nog laat niet

toe

toe dat men de hand inbrenge om te onderzoeken of het kind waterzugtig is. Het water in den buik uitgeſtort zijnde, vind men dit deel zeer uitgezet, en geſpannen; zoo als ook wanneer zulks in de borst is. 't Is maklijker om te ontdekken of er een waterzugt plaats heeft of niet, wanneer de voeten vooruit komen, door de hand in de baarmoeder te brengen.

V. Hoe verlost men de vrouw wanneer er een menigte waters in de borst of buik verzameld is?

A. Men moet een opening maken, om het in deze holligheid uitgeſtorte water te ontlasten.

VI. Afdeeling.

Het hoofd van het ligchaam geſcheiden zijnde, en in de baarmoeder nagebleven.

V. Hoe komt het hoofd van het ligchaam geſcheiden, en in de baarmoeder nagebleven?

A. Dit toeval hangt af 1. van de ongemeene grootte van het hoofd, met betrekking tot de wijdte van het bekken; 2. de verrotting van het kind; 3. het kwaad gedrag van den vroedmeester,

V. Hoe onderſcheid men de ware oorzaak die tot dit geval aanleiding gegeven heeft?

A. 1. Indien het de grootte van het hoofd is dat aanleiding tot dit toeval gegeven heeft, kan men er zig van verzekeren door het onderzoek van het ligchaam

dat er aan vast geweest is; maar bijzonder door de hand in de baarmoeder te brengen, en de grootte van het hoofd te vergelijken, met de wijdte van de openingen van het bekken.

2. Men ontdekt of er de verrotting oorzaak van geweest is, door den ſtaat van de afgeſcheide romp.

3. Men oordeelt dat dit toeval door den vroedmeester te weeg gebragt is, door te onderzoeken wat hij gedaan heeft, en de wijze hoe hij het kind behandeld en gehaald heeft; door vergelijking van de grootte van het kinds ligchaam; en eindelijk door een hand in de baarmoeder te brengen, om te onderzoeken of de grootſte uitgeſtrektheid van het hoofd, niet in de kleinſte ruimte van het bekken zit, en indien deze geſteldheid veranderd is, of het dan niet door deze holligheid zal kunnen doorgaan.

V. Wat moet men doen wanneer het hoofd *in de* baarmoeder nagebleven is?

A. Men moet het altijd uithalen en nooit aan de zamentrekkingen der baarmoeder overlaten, om dat die meestentijds buiten ſtaat is, om er zig alleen van te konnen ontdoen, en in de allervoordeeligſte omſtandigheid, te weeten dat het hoofd heel klein zij, het niet kan uitdrijven als door een min of meer langwijligen arbeid; het geen voor de vrouw, de nabeſtaande, en voor den vroedmeester zelfs, ongerustheid baart.

Wan-

Wanneer het hoofd klein is kan men zulks met de hand alleen uithalen, door het in den zelven weg te beſtuuren als in die gevallen waar in men het kind met de voeten haalt. Wanneer het te groot is moet men de hersſenpan openen, in welk geval men zijn toevlugt tot werktuigen moet nemen.

VII. Afdeeling.

Het lighaam van het hoofd geſcheiden, en in de baarmoeder nagebleven.

V. Wat kan aanleiding gegeven hebben tot het nablijven van het lighaam?

A. 1. De merkelijke grootte van het kinds lighaam het zij door waterzugt van borst of buik, of door eenige monsteragtige wangeſtalte, 2. de verrotting van het kind; 3. zomtijds het gedrag van den vroedmeester. Men onderſcheid die verſchillende omſtandigheden door te letten op het geene in de voorgaande afdeeling gezegd is.

V. Wat moet men doen wanneer het hoofd van het lighaam geſcheiden, en dit in de baarmoeder is nagebleven?

A. Men moet het lighaam uithalen. Wanneer de ſchouders niet te ver in het kleine bekken gevorderd zijn, kan men die te rug duwen, en de handen of de voeten gaan halen. Wanneer die te ver

gevorderd zijn moet men zig bedienen van ſtrikken welke men onder de oxels doorſteekt, of van haken, na dat men het water alvorens ontlast heeft, zoo er in de borst of buik uitgeſtort is.

VIII. Afdeeling.

Van wanſchepzels die de verlosſing zonder hulp van werktuigen onmooglijk maken.

V. Welke wanſchapenheden, of gebreken in de eerſte vorming konnen de vrugt aandoen?

A. Dat getal is menigvuldig: eenige, zoo als het gebrek van hersſenpan, van het geheele hoofd, of van de bovenſte ledematen, ſchijnen de verlosſing te begunstigen: andere zoo als wanneer er drie of vier armen zijn, moeten die eenigſins moeilijker maken; eindelijk men vind er zulke die de verlosſing onmooglijk konnen maken, zonder het gebruik van werktuigen; zoo als wanneer het kind twee welgeſchapen hoofden heeft, de gewoone grootte nabij komende; twee ligchamen voor een enkel hoofd; of wanneer twee kinderen door een harer oppervlaktens, of zelfs maar door eenige deelen te zaam gegroeid zijn.

V. Wat moet men doen wanneer men de laatstgenoemde wanſchepſels ontmoet?

A. Indien de twee te zaam vereende kinderen dood zijn,

zijn, moet men die zoo het doenlijk is, in de baarmoeder van een fcheiden en die vervolgens met de voeten halen: zoo de twee kinderen maar in een kleine uitgeftrektheid, of alleenig door de bekleedfelen vereenigd zijn, moet men, offchoon die levend zijn het zelfde doen: wanneer deeze vereeniging uitgeftrekter is, en dat er deelen zijn die aan de beide kinderen gemeen zijn, zoo als de ruggegraat enz. durven wij op haar fcheiding in de baarmoeder, zoo die nog in het leven zijn geen uitfpraak doen, nog ook niet op de keizerlijke fnede; om dat men door een dezer operatien de kinderen om 't leven brengt, en door de andere ftelt men de vrouw bloot aan een bijna zekere dood, en dat alleen om uit haar ligchaam een wanfchepfel te halen, dat zijn geboorte korte tijd zal overleven: het een of 't ander moet egter gefchieden zal men de vrouw verlosfen; wij laten het aan grooter meesters over om uitfpraak te doen over de keus die gefchieden moet.

Op dezelve wijze moet men zig gedragen omtrent een kind met twee hoofden (1).

IX. Af-

(1) *In het jaar* 1763. *heeft men te Amiens een kind gezien dat twee welgefchape hoofden had, en van een bijna gemeene grootte, met drie of vier armen, en zoo veel beenen, en andere verfchillendheden meer; onaangezien dit maakzel verloste de vrouw door de kragten van de natuur, of door den een-*

IX. Afdeeling.

Van de ziektens der zagte vrouwelijke teeldeelen welke de verlosſing zonder het gebruik van werktuigen onmooglijk, of ten minsten zeer bezwaarlijk maken.

V. Welke ziektens of tegennatuurlijke geſteldheden der zagte teeldeelen, vereiſchen het gebruik van werktuigen om de verlosſing te bevorderen?

A. Ontſtokene gezwellen die verzweren, of verouderde gezwellen die haar zitplaats hebben in de deelen, die aan de vrugt haaren doorgang moeten geven; de zamengroeijing der groote lippen. Zomtijds de hardigheid van het maagden-vlies, de zamengroeijing der wanden van de ſchede, of van enkele plaatzen als banden in dezelve, hardigheid of eelt die de verwijdering van dit deel belet, de verſtoptheid van des baarmoeders mond enz. maken het gebruik van werktuigen noodzakelijk.

X. Af-

eenvoudigen bijſtand eener vroedvrouw, en zelfs gemaklijk; 't geen ons leert dat men in die gevallen zeer omzigtig moet zijn, en zijn oordeel niet ligtvaardig moet vellen, wijl er het leven van 't kind, of van de moeder van afhangt, en dikwijls den goeden naam van die de uitſpraak doet.

X. AFDEELING.

Van de gebreken der zamenſtelling van het bekken, die de verlosſing zonder het gebruik van werktuigen onmooglijk maken.

V. Welke gebreken van het bekken verpligten ons om in het gemeen, gebruik van werktuigen te maken tot de verlosſing?

A. Alle gebreken welke het bekken zoodanig vernauwen dat die den doorgang van het kind niet toelaten; zoo als den te kleinen afſtand tusſchen de vereeniging der ſchaambeenderen en het bovenſte gedeelte van het heiligbeen, wanneer die wijdte van de bovenſte engte van voor tot agter, veel minder is, als de grootte van het kinds hoofd van de eene van deszelfs zijde tot de andere; zoo *ook* de te kleine ruimte tusſchen de knobbels der zitbeenderen enz.; of merkelijke beenagtige uitwasſen (*a*) in de engtens of holligheid van 't kleine bekken enz.

V. Deeze ongelukkige omſtandigheden plaats hebbende, wat moet men doen?

A. Men moet of de keizerlijke ſnede verrigten, of de grootte van het kind, vooral van deszelfs hoofd verminderen, door het in verſcheide ſtukken te verdeelen, of alleen door de hersſenpan ledig te maken.

De

(*a*) *Exostoſis.*

De keizerlijke ſnede moet men niet doen ten zij men wel verzekerd is dat het kind nog in 't leven is, of dat het bekken der vrouw zoo eng is, dat het niet mooglijk is voor den vroedmeester om zijn hand in de baarmoeder te brengen. Wanneer het kind dood is, en men de hand in de baarmoeder kan brengen, moet men het verdeelen, de hersſenpan openen, en er de hersſenen uithalen.

XI. Afdeeling.

Van de ontvanging en zwangerheden buiten de baarmoeder, en van deszelfs afſcheuring.

V. Wat verſtaat men door ontvanging en zwangerheid buiten de baarmoeder?

A. Men verſtaat er zulke door, die elders als in de holligheid der baarmoeder geſchieden, zoo als in de trompetten van de Fallopius, of in de holligheid van den buik enz. Deze zwangerheden zijn het gevolg van de ontvanging te dier plaats, en bij gevolg kan zig het kind in de trompetten van Fallopius, of in de holligheid van den buik bevinden.

V. Wat moet men in die gevallen doen?

A. Het zij dat het kind in de trompetten van Fallopius, of in de holligheid van den buik is, wordt de verlosſing langs den gemeenen weg onmooglijk; men moet de bekleedſelen van den buik, en der vrugt door ſnij-

ſnijden, wil men het er uithalen: maar moet men deze operatie doen, en welke is de geſchiktſte tijd daar toe? Weinige voorbeelden zoo er zijn, dat kunstoeffenaars zulks beproefd, of met een goeden uitſlag in 't werk geſteld hebben; en de zwarigheden waar mede zulks kan verzeld gaan, moeten ons aanzetten die niet werkſtellig te maken, als in die gevallen, in welke het verblijf van het kind, het zij dan levend of dood, aanleiding tot zulke toevallen geven, dat men voor het leven van de vrouw bedugt is.

V. Wat moet men doen wanneer de baarmoeder geſcheurd, en het kind in de holligheid van den buik gevallen is?

A. Men moet zoo dra men zulks ontdekt heeft, den buik even als in de keizerlijke ſnede openen, om het kind met de nageboorte te ontlasten; dat is het eenigſte middel om het kind te behouden zoo het leeft, en om de toevallen voor te komen, die deszelfs verblijf daar ter plaatſe, na zig ſlepen.

NE-

NEGENDE HOOFDDEEL.

Over de valſche weeën, misdragt, vleesch-klomp, ſchuinſche legging der baarmoeder, en van het verlosſen van verſcheide kinderen.

V. Wat verſtaat men door valſche weeën?

A. Men geeft gemeenelijk dien naam aan pijnen welke eenige vrouwen gedurende den loop harer zwangerheid, in eenig gedeelte van den onderbuik gewaar worden zonder dat de baarmoeder pogingen doet, om het ligchaam dat zij bevat, uit te drijven. Men geeft ook den naam van valſche weeën aan wezentlijke arbeids-pijnen, wanneer die voor den gewoonen tijd komen, of dat die het gevolg van een toevallige oorzaak zijn, welke men kan bedaren.

V. Welke oorzaken geven aanleiding tot die pijnen, die de valſche weeën van het eerſte ſoort uitmaken?

A. Die zijn zeer menigvuldig; zommige hangen af van de ſtoffen die in de baarmoeder bevat zijn, andere van de tegenswoordigheid van een ſteen in de nieren, in een der pisleiders, (*a*) in de galblaas enz.

V. Wel-

(*a*) *Ureteres.*

V. Welke geven aanleiding tot de valſche weeën van het tweede zoort?

A. Behalven de reeds opgetelde oorzaken, de al te groote volbloedigheid; 't gebrek van 't noodige voedzel; ſcherpe of ſlepende ziektens; ſtooten; vallen; geweldige pogingen om iets te doen die de kragten te boven gaan; ſterke gemoeds-driften; en in 't gemeen het onmatig gebruik der zes niet natuurlijke dingen.

V. Op wat wijze onderſcheid men de valſche weeën van het eerſte ſoort; van die van het tweede?

A. In de valſche weeën van het eerſte ſoort, is de zitplaats der pijnen nu in 't eene gedeelte van den onderbuik en dan wederom in het andere; bij voorbeeld, de pijnen door een ſteen in de nieren veroorzaakt zijnde, zijn de pijnen omtrent die plaats, wanneer het colic pijnen zijn die de vrouw heeft, onderſcheid men die door de eigenaartige teekenen dier ziekte: maar in alle deeze gevallen ondergaat de hals der baarmoeder, nog deszelfs opening, gedurende de aanhoudendheid der pijnen, geen de minſte verandering; terwijl in de valſche weeën van het tweede ſoort de opening der baarmoeder zig toeſluit, en deszelfs hals zig verhard gedurende de pijnen; de vliezen der vrugt worden meer geſpannen op den mond der baarmoeder, en verſlappen daar na; eindelijk de zitplaats der pijnen, is in het ligchaam der baarmoeder, en al de

tee-

teekenen van den wezentlijk arbeid nemen plaats: door 't onderflaan der vrouw wordt men dit alles gewaar.

V. Kunnen de valfche weeën kwade gevolgen hebben?

A. Ja; want behalve de gewoone gevolgen van een fteen in de nieren of in de blaas, fcherpe ftoffen in de ingewanden enz. konnen alle deeze dingen aanleiding geven tot valfche weeën die wij van het tweede foort genoemd hebben; welke, indien men die niet bedaart, een misdragt, of een te vroegtijdige geboorte konnen aanbrengen.

V. Op wat wijze bedaart men de valfche weeën?

A. Men moet de oorzaak aanftonds onderzoeken, en die door gefchikte middelen tegen gaan. Indien de pijnen door een fteen in de nieren, of in de pisleiders worden voortgebragt, moet men aderlaten, baden gebruiken enz. *Zoo* het Colic *pijnen zijn*, moet men de daar tegen vereiste middelen aanwenden. Indien deeze pijnen reeds aanleiding gegeven hebben tot de valfche weeën van het tweede foort, zal men de eerfte ftillende, ook doorgaans den voortgang der tweeden bedaren, en de verlosfing voorkomen. Wanneer dit laatfte foort van valfche weeën door te groote bloedrijkheid veroorzaakt worden, moet men de vrouw doen aderlaten, en haar tot een nauwer levenswijze bepalen. Indien zulks uit gebrek van 't noodige voedzel voorkomt moet men met fpaarzaamheid haar

zulks

zulks in den beginne toedienen, 't zelve van tijd tot tijd vermeerderende.

II. Afdeeling.

Van de misdragt in 't gemeen.

V. Wat verſtaat men door een misdragt?

A. De verlosſing welke voor den gewoonen tijd geſchied; maar wanneer die na de zevende maand der zwangerheid gebeurt, noemt men het een te vroegtijdige geboorte.

V. Welke oorzaken geven aanleiding tot een te vroegtijdige geboorte, of tot een misdragt?

A. Die zijn doorgaans de gevolgen van de valſche weeën van het tweede ſoort welke men niet heeft konnen ſtillen, het zij om dat men er de oorzaak niet regt van heeft gekend, of dat men te laat is geroepen geweest. Deeze ſoorten van verlosſingen konnen nog veroorzaakt worden door bloedſtortingen, 't gebrek van buigzaamheid in de vezelen der baarmoeder, haar al te groote tegenſtand, de zwakheid der vezelen van den hals van dit ingewand, eenige bijzondere ziektens, de dood van de vrugt enz.

V. Op wat wijze ontdekt men of een te vroegtijdige geboorte te vrezen is?

A. Wanneer de valſche weeën van het tweede ſoort plaats

plaats hebben, wordt de vrouw met een te vroegtijdige geboorte of een misdragt gedreigt; en dit toeval zal gebeuren zoo men den arbeid zoo als wij in de voorgaande afdeeling aangetoond hebben, niet bedaart.

III. Afdeeling.

Van den Vleeschklomp.

V. Wat is een vleeschklomp?

A. Het is een roodagtige, min of meer vaste, en min of meer groote zelfſtandigheid, die zig in de baarmoeder vormt, zonder eenige inwendige vereeniging met dit ingewand te hebben; het geen te weeg brengt dat het geringſte toeval deszelfs loswording veroorzaakt, en een minder of meerdere ſterke bloedſtorting voortbrengt, gelijk aan die geene welke door het los worden van een gedeelte des moederkoeks geſchied,

Men gelooſt gemeenelijk dat een vleeschklomp het gevolg is van een kwaade ontvanging, of van een die in zijn begin goed is geweest, maar ontaart is geworden, zoo als verſcheide waarnemingen ſchijnen te bevestigen. Men vindt een ſoort die men blaasagtige noemt, en die niet van dezelve oorzaken als de voorgaande ſchijnt voort te komen.

V. Wat

V. Wat moet men doen wanneer een vrouw van een vleeschklomp zwanger gaat?

A. Men moet wagten tot dat de baarmoeder pogingen doet om zig te ontlasten; en wanneer de vrouw dan eenige bloedſtorting gewaar wordt, moet men haar dezelve hulp toebrengen als in een gemeene bloedſtorting; om dat men niet verzekerd is of zij wezentlijk zwanger is, dan of zij een vleeschklomp bij zig draagt. Indien het niet mooglijk is, deeze bloedſtorting te ſtillen, zoekt men de ontlasting van het in de baarmoeder bevatte ligchaam te begunstigen, om de uitputting, in welke de vrouw door de menigte bloeds welke zij verliezen zoude, zoude vervallen, voor te komen. In deeze omſtandigheid moet men zig gedragen, zoo als wij aangewezen hebben in de verhandeling van de wijze om een vrouw te verlosſen in de misdragten die in de eerſte maanden der zwangerheid gebeuren. Zie de derde afdeeling van het VI. Hoofddeel.

IV. AFDEELING.

Van de ſchuinſche legging der baarmoeder.

V. Wat verſtaat men door een ſchuinſche legging der baarmoeder?

A. Men verſtaat daar door den ſtaat in welke de asch van dit ingewand, min of meerder tot een ſcher-

pen hoek toeneemt tot de asch van het bekken; het welk plaats heeft wanneer de bodem der baarmoeder naar de regter of linker zijde, of voorwaards overhelt; 't geen nooit agterwaards kan gefchieden, ten zij er een bijzonder en zeer zeldzaam gebrek in de ruggegraat plaats heeft.

V. Wat veroorzaakt deeze bijzondere fchuinsheden?

A. Men heeft de fchuinsheid daar aan toegefchreven dat de moederkoek zig elders, als aan den bodem der baarmoeder gehegt had; en aan de gewoonte der vrouw om zig altijd op dezelve zijde, (flapen gaande) neder te leggen: maar deeze oorzaken worden door de daaglijkfche ondervinding tegen gefproken. De fchuinsheid der baarmoeder naar een der zijden, welke van de vijfde maand der zwangerheid begint, fchijnt veel eer af te hangen van den regten darm, zoo wel ten aanzien van zijn legging, als aan deszelfs volheid, dat bij zwangere vrouwen als aan hardlijvigheid onderworpen zeer gemeen is; en eindelijk, aan de plaats die de dunne darmen in den verder gevorderden ftaat der zwangerheid neemen, met betrekking tot den bodem der baarmoeder. De fchuinsheid voorwaards fchijnt te weeg gebragt te worden door het voorwaards uitfpringen van de colom der lendenwervelen, en het bovenfte gedeelte van het heiligbeen, en wordt vervolgens begunstigd door de verflapping der buikfpieren, en de bekleedzelen die haar dekken.

V. Kan

V, Kan de ſchuinſche legging der baarmoeder in het gemeen, de verloſſing moeilijk maken?

A. Ja, offchoon zeldzaam, en alleen in eenige gevallen die wij aangetoond hebben, ſprekende van de kwade geſteldheid die het hoofd in het kleine bekken nederdalende, kan aannemen. Zie de III. Afdeeling van het VIII. Hoofddeel. Maar het is niet moeilijk om hier voorzorg te dragen, door de vrouw op de tegenovergeſtelde zijde te doen leggen.

V. Afdeeling.

Van de tweelingen, of het verloſſen van verſcheide kinderen.

V. Op wat wijze zijn de tweelingen in de baarmoeder bevat?

A. Die hebben zomtijds gemeene omkleedzels, terwijl op andere tijden ieder kind zijn bijzondere vliezen heeft; het gebeurt ook dat deeze omkleedzels gedeeltelijk gemeen, en voor een gedeelte bijzonder zijn. In het eerſte geval, is er niet meer als een enkele zak, waarin de kinderen bevat, en door het zelve vogt omringd zijn; en dikwijls is er niet meer als een moederkoek, uit welke de twee ſtrengen, een voor ieder kind voortkomen; of meerder zoo het getal der kinderen grooter is. In het tweede geval heeft ieder

kind zijn eigen moederkoek, water en vliezen. In het derde geval is er dikwijls maar een aderagtig vlies, en een moederkoek voor de beide kinderen in 't gemeen, terwijl ieder kind zijn eigen lamvlies en water heeft.

V. Hoe ontdekt men of er meer als een kind in de baarmoeder is?

A. Dit is in de vijf of zes eerste maanden der zwangerheid zeer moeilijk, en zelfs nog na deze tijd; egter kan men er toe komen. De grootte van den buik merkelijker zijnde, als in de gewoone zwangerheden, de verdeeling in twee gezwellen door een langwerpige ingedrukte streep, de bewegingen die de vrouw in verscheide deelen van den buik te gelijk, of op eenmaal gewaar wordt, en die menigvuldiger en sterker als naar gewoonte zijn, zijn alle zeer twijfelagtige teekenen. men moet de vrouw onderslaan, en onderzoeken of men niet meer als een hoofd op de bovenste engte ontdekt, of indien men maar een ontdekt, of zulks groot of klein zij, beweeglijk of onbeweeglijk enz., wanneer de buik zeer dik is, schoon er maar een hoofd op de bovenste engte is, en dat dat klein en niet zeer beweeglijk is, heeft men alle redenen om te denken dat er twee kinderen in de baarmoeder zijn; want er is maar weinig waters in de baarmoeder, wanneer het hoofd van het kind dat men onderscheid niet zeer beweeglijk is; derhalven moet de buitengewoone grootte des buiks van een andere oorzaak afhangen,

en

en welke zal die zijn, dan de tegenswoordigheid van twee kinderen? Egter moet men niet volkomen zeker zijn op deeze ſluitrede. Zomtijds ontdekt men de twee kinderen door het onderzoek met de hand op den buik der vrouw.

V. Wat moet men doen bij een vrouw komende, die van tweelingen in arbeid is?

A. Het gedrag van den vroedmeester moet verſchillende zijn, naar het deel dat de kinderen aan den mond der baarmoeder voordoen, en de omſtandigheden zijn, die den arbeid verzellen.

Indien een der kinderen het hoofd in een goede geſteldheid aanbied, en dat zulks een goeden weg volgende nederdaalt, en de vrouw geen toevallen heeft, moet men zig gedragen als of er maar een kind was. Zoo er toevallen komen, haalt men het kind met de voeten, of men haalt het hoofd met de tang, wanneer zulks zo ver gevorderd is dat men het niet te rug brengen, en het kind met de voeten halen kan.

Wanneer na de verloſſing van het eerſte kind, het tweede zig met het hoofd in een voordeelige geſteldheid aanbied, de vrouw genoegzame kragten en geen toevallen heeft, laat men de verloſſing van het tweede kind, mede aan de natuur over: maar indien het hoofd zig niet aanſtonds aanbied na dat het eerſte kind verlost is, indien de vrouw verzwakt is, of dat zij eenige toevallen krijgt, moet men de hand in de baar-

moeder brengen, de vliezen van het kind breeken, zoo het eige vliezen heeft, en het met de voeten halen: maar men moet opletten om de baarmoeder naar mate men het kind uithale, te doen zamentrekken, om daar door voor te komen dat deszelfs wanden niet te zamen vallen, haare veerkragt verliezen, en een bloedſtorting veroorzaken, die er de gevolgen van zouden konnen zijn.

Wanneer beide de kinderen met het hoofd voorkomen, rusten die op den rand van het bekken, en konnen geen van beide in de bovenſte engte komen, dan moet men een derzelve met de voeten halen, en na die in de ſcheede gebragt te hebben, moet men de beide hoofden te rug duwen, om dezelve van de bovenſte engte te verwijderen, voor al dat van het tweede kind, op dat zulks de verlosſing van het eerſte niet verhindere. Na dit kind gehaald te hebben, kan men de verlosſing van het tweede aan de natuur overlaten, zoo deszelfs geſteldheid het toelaat; of men haalt het met de voeten, dat nog beter is.

Een der kinderen met de voeten, en het andere te gelijker tijd met het hoofd voorkomende, moet men opletten dat men naar mate men het eerſte met de voeten uithaalt, men het hoofd van het andere zoo veel als doenlijk is te rug duwe, om voor te komen dat die elkander op de bovenſte engte

niet

niet belemmeren. Het eerste kind verlost zijnde, haalt men het tweede met de voeten.

Men kan ook dat geene 't welk het hoofd het eerste aanbied met de voeten halen, en de voeten van het tweede te rug duwen, indien zij nog niet te verre gevorderd zijn; hier door zal men voorkomen dat de beide hoofden elkander niet op de bovenste engte ontmoeten.

Zoo de kinderen alle beide met de voeten voorkomen, moet men die wel onderscheiden welke tot een derzelve behoort, op dat men die niet beide te gelijk in de geboorte brengt.

De navelstreng van een der kinderen uitgezakt zijnde, moet men dat kind waar aan die behoort het eerste halen; het zelve moet men ook doen wanneer een derzelve de hand aanbied.

Men vind een oneindig aantal van andere te zamen gestelde gesteldheden, die verveelende en zelfs onnuttig zouden zijn te beschrijven; die geene welke wij voorgesteld hebben zijn voldoende om aan te toonen wat men in de andere doen moet.

De kinderen verlost zijnde, wagt men de tijd af wanneer men de nageboorte moet afhalen, het geen men verrigt zoo als wij elders aangeprezen hebben.

E I N D E.